

Lâlegül

Aylık İlim, Kültür ve Fikir Dergisi

Lâlegül Dergisi Yıl: 6 Sayı: 70 Rebûlevvel - Rebûlâhir 1440 ARALIK 2018 Fiyatı: 13TL

VEHÂBÎLERE BİLE RAHMET OKUTTURAN BÂZİ İLÂHİYATÇILARIN RASÛLÜLLÂH ﷺ HAKKINDA “MEVLÂNÂ” VE “SEYYİDİNÂ” GİBİ TÂBİRLER KULLANILAMAZ.”

ŞEKLİNDEKİ BÂTİL GÖRÜŞLERİNE REDDİYELER -2-

Ahmet Mahmut ÜNLÜ sh: 4

KİTABIMIZ HAZRETİ KUR'ÂN'IN BÂZİ ÂYETLERİNİ İSTİHFÂF VE İSTİHZÂ EDENLERİN CÜRÜMLERİ İSLÂM AKÎDESİNİ YOK EDER

Resul BÖLÜKBAŞ sh: 10

KAN UNU GİBİ NECİS OLAN ŞEYLERLE BESLENEN ETİ YENEN HAYVANLAR

Hüsamettin VANLIOĞLU sh: 44

BİR AKÎDE MANİFESTOSU OLARAK EBÛ HANİFE'NİN VASIYETİ

Dr. İhsan ŞENOCAK sh: 64

(GÜNÜMÜZDE) ÜVEYSİLİK (İDDİÂSINDA OLANLAR) VE TEHLİKELERİ

Prof. Dr. Necdet TOSUN sh: 26

İBN TEYMİYE'NİN TECSİM İNANCI -1-

Ömer Faruk KORKMAZ sh: 32

BİLİM ADAMLARININ DÜNYADAKİ CANLILARIN TARİHİ İLE İLGİLİ HESAPLARI NE KADAR GÜVENİLİR ?

Prof. Dr. Volkan TUZCU sh: 90

REBÛLÂHİR AYINDA
KILINACAK NAMAZLAR
sh: 92

ZÂLİMİN HELÂKİ İÇİN SABAH
NAMAZINDAN SONRA OKUNACAK DUÂ
sh: 92-94

HER GÜN YEDİ KERE OKUYANIN
HASTALIKLARDAN MAHFÛZ OLUP,
KENDİSİNE ALLÂH-U TE'ÂLÂ'YA VUSLAT
VE HUSN-Ü HÂTİME MÜYESSER OLACAK ZİKİRLER
sh: 94-96

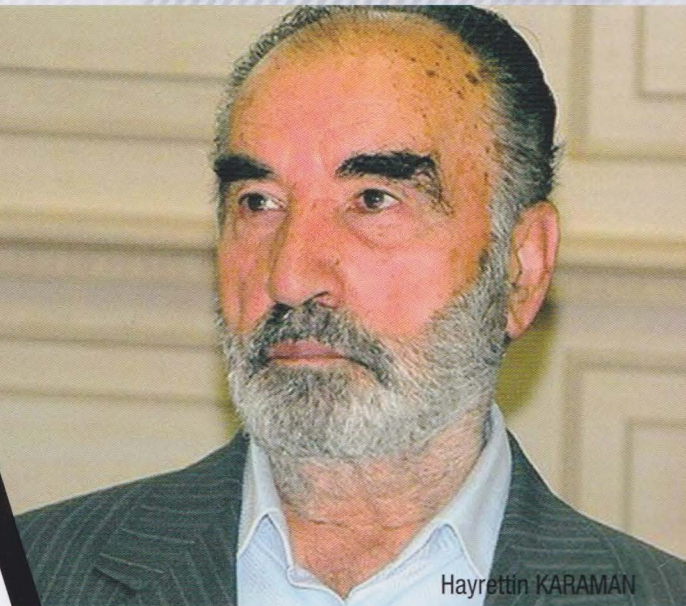
Hayrettin Karaman, Yeni Şafak'ta 20 Eylül 2018 târihinde yayınlanan yazısında şöyle diyor:

“...Kabre konan cesedin burada dirildiğini, hesaba çekildiğini, ya cennete veya cehenneme bir pencere açıldığını ve benzeri sözleri söylerseniz, ışık ve alıcı konarak gözlem yapıldığı için size gülerler ve dine kötülük etmiş olursunuz...”

YENİ ŞAFAK GAZETESİ
HAYRETTİN KARAMAN'IN

ÂYET-HADÎS İNKÂRINA NE KADAR DAHA YOL VERECEK?

Hüseyin Avni KANSIZOĞLU sh: 76

Hayrettin KARAMAN

EDİTÖRDEN

Her yıl Aralık Ayı'nda, **Mevlânâ Celaeddin-i Rûmî** hazretleri'nin ölüm yıl dönümü münasebetiyle, **Şeb-i Arus** törenleri düzenlenir. Dünya çapındaki böyle bir İslam âliminin anılması ve onun adına etkinlikler düzenlenmesi elbette güzeldir ama bu programlar **Hz. Mevlânâ'nın** yoluna ve davasına aykırı olmamalıdır.

“**Men bende-i Kur'ânem eğer can dârem / Ben can taşıdıkça Kur'ân'ın kölesiyim**” diyen ve bütün hayatını Kur'an'a hizmetle geçiren **Hz. Mevlânâ** gibi bir gönüller sultanını, Kur'an'a ve Sünnet'e uygun bir şekilde değil de, isyan ve tuğyan içeren bir takım etkinliklerle anmak, Mevlânâ'yı anmak değil anlamamak olur.

“**Gel, ne olursan ol yine gel.**”

Çok istismar edilen ve Mevlânâ'ya nisbet edilen bu sözün Farsçası şöyledir;

“**Bâzâ bâzâ her ânçi hestî bâzâ**”

Bu sözün **Ebû Said Ebu'l-Hayr** hazretlerine ait olduğu söylenir. Zira bu sözün geçtiği **Rubâî, Hz. Mevlânâ'nın** eserinde değil de **Ebu Said Ebu'l-Hayr**'ın divanında bulunmaktadır. Hatta İran'a yaptığımız seyahatte, bu zatın **Mihene**'deki kabrini ziyaret ederken gördüğümüz üzere, onun divanında geçen meşhur beyitlerin yazılı olduğu levhalar kabrinin duvarlarına asılmıştı. Bu levhalardan birinde de “**Bâzâ bâzâ her ânçi hestî bâzâ**”, diye başlayan bu dörtlük de vardı.

Bu yolculuğumuzda bize refakat eden ve Şirazlı Hafız'ın, **Sâdî**'nin ve **Mevlânâ'nın** eserlerine vakıf, hatta önemli bir kısmını ezbere bilen rehberimizle orada bu konuyu konuştuğumuzda, bu sözün Mevlânâ'ya değil, **Ebu Said Ebu'l-Hayr**'a ait olduğunu o da teyid etmişti.

Bununla birlikte, aslında bu **Rubâî**'nin kime ait olduğu çok da önemli değildir: Çünkü gerek **Hz. Mevlânâ'nın** gerekse diğer tasavvuf büyüklerinin fikirleri, bu **Rubâî**'nin manasına denk düşer. O meşhur dörtlük şöyledir:

**Bâzâ bâzâ her ânçi hestî bâzâ,
Ger kâfir u gebr u put-perestî bâzâ,
İn dergeh-i mâ, dergeh-i nuvmî dî nîst,
Sad bâr eger tövbe şikestî bâzâ.**

**Gel, gel, ne olursan ol yine gel,
İster kafir, ister mecûsi, ister puta tapan ol yine gel,
Bizim dergâhımız, ümitsizlik dergâhı değildir,
Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel!..**

Rubâî'nin ilk mısrasındaki “**bâzâ bâzâ**” kelimesi, “**gel gel**” diye tercüme edildiği için yaygın olarak böyle bilinir. Fakat bunun manası aslında “**gel**” demek değildir. “**Bâzâ**” kelimesi Farsça; “**pişman olup dön, vazgeç, terket**” manasındadır. Yani “**kötülüklerden vazgeçip aslına geri dön.**” demektir. Bir nevi “**tövbe et**” anlamı taşır. Şayet “**bâzâ**” kelimesine illa “**gel**” manası verilecekse “**tevbeye gel**” demek daha uygun düşer.

Hulâsâ; “ne kadar günahkâr olursan ol yine tevbeye gel ve kötülüklerden vaz geç” demektir. Yoksa; “turist gibi gel, sonra kötülükleri terk etmeden, pişman olup tevbe etmeden çek git... Ve hiç değişmeden, aynı tas aynı hamam hayatına devam et” demek değildir.

Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel!..

“Acaba benim gibi günahkârı **Allah** affeder mi?” diye ye'se kapılıp sakın **Allah**'ın rahmetinden ümidini kesme. Çünkü Rabbimiz şöyle buyuruyor:

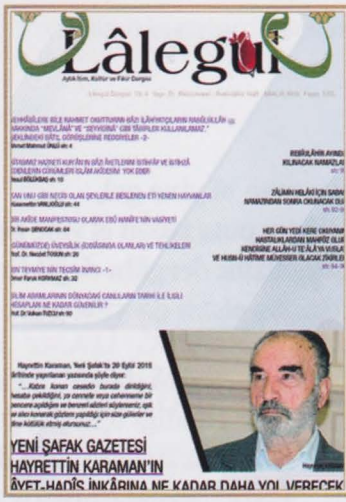
“**De ki: Ey Benim nefisleri konusunda haddi aşan kullarım. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Muhakkak ki Allah bütün günahlarınızı affeder...**” (Zümer: 53)

Aslında bu **rubâî**'de yapılan davet, bu âyet-i kerime'de geçen **Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz**” fermanıyla yapılan davettir. Yani; ne kadar günahkâr olursan ol, sakın ümitsizliğe düşüp **Allah**'ın kapısına gelmekten geri durma... Zira tevbe kapısı herkese açıktır...

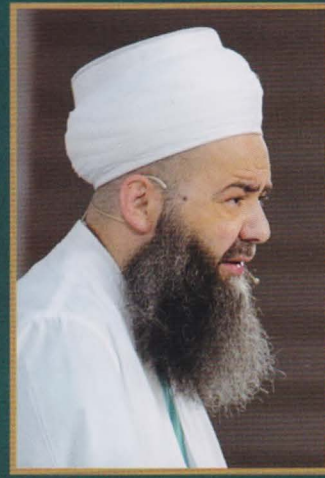
Birisi **Hz. Ali** (*Radıyallahü anh*)'a geldi ve dedi ki:

- Ya Ali günah işledim ne yapayım?
 - **Tevbe et!**
 - Günahıma tevbe etmiştim, fakat yine günah işledim.
 - **Yine tevbe et!**
 - Ne zamana kadar?
 - Şeytan senden ümit kesinceye kadar!..
- Fi emanillah!

Mustafa Özşimşekler

İÇİNDEKİLER

VEHHÂBÎLERE BİLE
RAHMET OKUTTURAN
BÂZİ İLÂHİYATÇILARIN
RASÛLULLÂH ﷺ
HAKKINDA "MEVLÂNÂ"
VE "SEYYİDİNÂ"
GİBİ TÂBİRLER
KULLANILAMAZ."
ŞEKLİNDEKİ BÂTİL
GÖRÜŞLERİNE
▶4 REDDİYELER -2-

AHMET MAHMUT ÜNLÜ

LÂLEGÜL DERGİSİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ

Tuana Basın Yayın

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa ÖZŞİMŞEKLER

GENEL MÜDÜR

Gürsel YILDIZ

REKLAM İLETİŞİM

reklam@lalegulyayinlari.com

YAYIN TÜRÜ

Aylık İlim-Kültür ve Fikir Dergisi

BASIM YERİ

Ayyıldız Ambalaj Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şirketi
Davutpaşa Cad. Kale İş Merkezi No: 146
Topkapı/İST.

YURTIÇİ ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)

150 TL

YURTDIŞI ABONELİK BEDELİ (12 AYLIK)

180 Euro

ABONELİK ÖDEMESİ İÇİN

BANKA HESAP BİLGİLERİ

TUANA YAYINCILIK A. Ş.

VAKIF KATILIM TL HESABI

İBAN: TR77 0021 0000 0000 8388 9000 01

VAKIF KATILIM EURO HESABI

İBAN: TR66 0021 0000 0000 8388 9001 02

VAKIF KATILIM DOLAR HESABI

İBAN: TR93 0021 0000 0000 8388 9001 01

POSTA ÇEKİ HESAP NUMARASI

TUANA YAYINCILIK A. Ş.

14851995

ABONE DAĞITIM

Tuana Basın Yayın

0212 435 10 58

ABONE İŞLEMLERİ

0212 435 10 58

BİLGİ

www.laleguldergisi.com

ADRES

Tuana Basın Yayın - Çınar Mah. Osman Gazi Cad.
No: 50/A Bağcılar / İSTANBUL

Dergimizde yayınlanan yazıların, reklamların sorumluluğu yazarına ve reklam sahibine aittir.

30 YESEVİ YOLU

42 HİKEMİYÂT - EFENDİ HAZRETLERİ'NİN İLMÎ KELÂMLARI

48 SÜNNET - HADİS-İ ŞERİFLER

56 İDDEF - İddef Çantamda Umut Var

58 ZEYNEB BİNTİ CAHŞ (Radiyallâhü Anhâ) -3. Bölüm-

62 KISSADAN HİSSELER
UCUZ SALTANAT

88 HİKMETLİ SÖZLER

• DUALAR, ZİKİRLER ve FAZİLETLİ AMELLER •

92 REBÛL ÂHİR AYINDA KILINACAK NAMAZLAR

92 ZÂLİMİN HELÂKİ İÇİN SABAH NAMAZINDAN SONRA OKUNACAK DUA

94 HER GÜN YEDİ KERE OKUYANIN HASTALIKLARDAN MAHFUZ OLUP, KENDİSİNE
ALLÂH-U TE'ÂLÂ'YA VUSLAT VE HUSN-Ü HÂTİME MÜYESSER OLACAK ZİKİRLER

KİTABIMIZ HAZRETİ KUR'ÂN'IN BÂZİ ÂYETLERİNİ İSTİHFÂF VE İSTİHZÂ EDENLERİN CÜRÜMLERİ İSLÂM AKÎDESİNİ YOK EDER

■ RESUL BÖLÜKBAŞ

►10

UYVAR'IN FETHİ

■ Prof. Dr. AHMET ŞİMŞİRGİL

►16

(GÜNÜMÜZDE) ÜVEYSİLİK (İDDİÂSINDA OLANLAR) VE TEHLİKELERİ

■ Prof. Dr. NECDET TOSUN

►26

İBN TEYMIYE'NİN TECSİM İNANCI -1-

■ ÖMER FARUK KORKMAZ

►32

KAN UNU GİBİ NECİS OLAN ŞEYLERLE BESLENEN ETİ YENEN HAYVANLAR

■ HÜSAMETTİN VANLIOĞLU

►44

UNUTULMAYA YÜZ TUTAN FARZ; EMR-İ Bİ'L-MA'RUF NEHY-İ ANİ'L-MÜNKER

■ MUSTAFA ÖZŞİMŞEKLER

►50

BİR AKÎDE MANİFESTOSU OLARAK EBÛ HANİFE'NİN VASİYETİ

■ Dr. İHSAN ŞENOCAK

►64

FIKHÎ SUALLERE CEVAPLAR

■ FATİH KALENDER

►72

YENİ ŞAFAK GAZETESİ DE HAYRETTİN KARAMAN'IN “ÖLÜLER, DİRİLERİ İŞİTMEZLER” GÖRÜŞÜ ÜZERE MİDİR? -1-

■ HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU

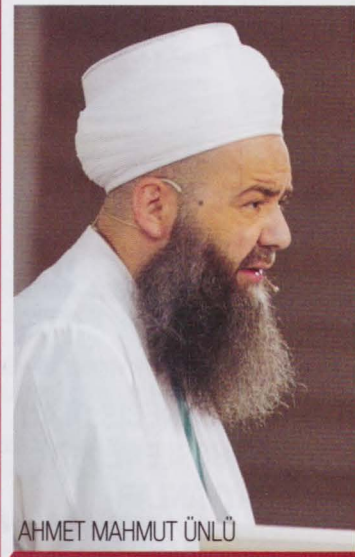
►76

BİLİM ADAMLARININ DÜNYADAKİ CANLILARIN TARİHİ İLE İLGİLİ HESAPLARI NE KADAR GÜVENİLİR ?

■ VOLKAN TUŞCU

►90

AHMET MAHMUT ÜNLÜ

VEHHÂBÎLERE BİLE RAHMET OKUTTURAN BÂZİ İLÂHİYATÇILARIN RASÛLÜLLÂH ﷺ HAKKINDA “MEVLÂNÂ” VE “SEYYİDİNÂ” GİBİ TÂBİRLER KULLANILAMAZ.” ŞEKLİNDEKİ BÂTİL GÖRÜŞLERİNE REDDİYELER -2-

Cümle hamd-ü senâlar:

﴿لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ﴾

“(Biz Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)i size) **Allâh’a ve Rasûlü’ne îmân edesiniz, ona (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e) yardım edesiniz ve ona tâzîmde bulunasınız** (saygı gösteresiniz) **için** (gönderdik).” (el-Feth Sûresi:9) buyuran **Allâh-u Te‘âlâ’ya** mahsustur.

Nihâyetsiz salât-ü selâmlar **Mikdâm** (Radiyallâhu Anh)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte:

عَنِ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((أَنَا أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ، وَأَنَا مَوْلَى مَنْ لَا مَوْلَى لَهُ.))

“**Ben her mümine kendi canından daha yakınım. Mevlâsı (hâmîsi ve koruyucusu) olmayanın mevlâsı benim.**” (Ebû Dâvûd, es-Sünen, rakam:2900, 3/123; parantezdeki mânâ için bkz.: el-Münâvî, et-Teysîr, 1/206; Feyzul-Kadîr, rakam: 1447, 2/100) buyuran **Rasûlüllâh** (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in ve kendisine yaptıkları hitaplarda ve ona okudukları bütün salât-ü selâmlarda ona “**Seyyidinâ**” ve “**Mevlânâ**” gibi tâbirlerle tâzîmde bulunan Ehl-i Beyti’nin ve tüm sahâbesinin üzerine olsun.

Bir önceki yazımızda **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e namaz içinde “**Seyyidinâ**” denilmesine îtirâz eden **İbni Teymiye** kafalı Vehhâbîlere ve namaz dışında bile **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) hakkında “**Seyyidinâ**” gibi hürmet ifâde eden tâbirlerin kullanılmasının câiz olmadığını söyleyerek dalâlette Vehhâbîleri de sollayan bazı İlâhiyatçılara reddiye mâhiyetinde birçok delil serdetmiştik.

Gerçi Vehhâbîler bu tâbirlerin namazın hâricinde kullanılabileceği görüşünde iseler de diğerleri namaz dışında da bu hürmet ifâdelerinin kullanılmayacağını söylemektedirler.

Onların bu hususta ilimleri yoksa da diğer bâzı bilmiş kimselerin, şerhlerini araştırmaksızın delil diye ortaya attıkları hadîs-i şerîfleri arasına dile getirdiklerini müşâhede etmekteyiz.

Bu yüzden bu konuda zâhirî ifâdelelerinde engelleyici beyanlar bulunan bâzı hadîs-i şerîfleri şerh etmeyi münâsip gördük.

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) **Başkaları Hakkında “Seyyid”** **Tâbiri Kullanmışken Kendisi** **Hakkında Bunu Engellediği** **Düşünülemez**

Şu bilinmelidir ki; Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) kendisi dışında bulunan bâzı kimseler hakkında “**Seyyid**” tâbirini kullanmıştır.

Nitekim **Ebû Sa’îd el-Hudrî** (*Radyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen bir hadîs-i şerîfte **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ»

“**Hasen ve Huseyn cennet ehlinin gençlerinin efendileridir.**” (*et-Tirmizî, es-Sünen, rakam:3768, 5/656; İbnü Mâce, es-Sünen, rakam:118, 1/44; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:6/378; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:10999, 17/31; Fezâilü’s-sahâbe, rakam:1360, 2/771; en-Nesâî, es-Sünenü’l-kübrâ, rakam:8113, 7/318; Ebû Ya’lâ, el-Müsned, rakam:1169, 2/395; et-Tahâvî, Şerhu Müşkili’l-âsâr, rakam:1967, 5/221; İbnü Hibbân, es-Sahîh, rakam:6960, 15/413; el-Âcurrî, eş-Şerî’a, rakam:1620, 5/2138; et-Taberânî, el-Mu’cemü’l-evsat, rakam:366, 1/117; el-Mu’cemü’l-kebîr, rakam:2598, 3/35*)

Alî (*Radyallâhu Anh*) şöyle anlatmıştır:

عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ طَلَعَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَذَا سَيِّدَا كَهُولِ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ إِلَّا النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ، يَا عَلِيُّ لَا تُخْبِرُهُمَا.»

“Bir kere ben **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ile birlikte bulunuyorken âniden **Ebû Bekr** ve **Ömer** çıkageldi.

Bunun üzerine **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘**Nebîler ve rasüller hâriç, öncekiler ve sonrakiler içerisinden cennet ehlinin orta yaşlılarının efendileri Ebû Bekr ve Ömer’dir. Ey Alî! Onlara bunu haber verme** (ki korku ile ümit arasında olma hâlleri bozulmasın).’ buyurdu.” (*et-Tirmizî, es-Sünen, rakam:3665, 5/611; İbnü Mâce, es-Sünen, rakam:95, 1/36; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:602, 2/40, Fezâilü’s-sahâbe:93, 1/123; el-Bezzâr, el-Bahru’z-zehhâr, rakam:490, 2/132; Ebû Ya’lâ, el-Müsned, rakam:533, 1/405; İbnü Hibbân, es-Sahîh, rakam:6904, 15/330; İbnü Ebî ‘Âsım, es-Sünne, rakam:1419, 2/617; el-Âcurrî, eş-Şerî’a, rakam:1312, 4/1846; ed-Dûlâbî, el-Künâ ve’l-esmâ, rakam:661, 1/369; Ebû Bekr eş-Şâfi’î, el-Ğaylâniyyât, rakam:1, 1/54*)

Câbir ibni Abdillâh (*Radyallâhu Anhümâ*) dan rivâyet edildiğine göre; **Ömer ibni'l-Hattâb** (*Radyallâhu Anh*), **Bilâl** (*Radyallâhu Anh*) büyük paralar verip müşriklerden kurtararak hürriyetine kavuşturan **Ebû Bekr** (*Radyallâhu Anh*) hakkında:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كَانَ عَمْرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: أَبُو بَكْرٍ سَيِّدَنَا، وَأَعْتَقَ سَيِّدَنَا يَعْنِي بِلَالًا.»

“**Ebû Bekr bizim efendimizdir ve efendimizi yâni Bilâl’i âzâd etti.**” demıştır. (*el-Buhârî, es-Sahîh, rakam:3754, 5/27; İbnü Ebî Şeybe, el-Musannef, rakam:31966, 6/353; et-Taberânî, el-Mu’cemü’l-kebîr, rakam:1015, 1/338; İbnü Betta, el-İbânetü’l-kübrâ, rakam:122, 9/507; el-Hâkim, el-Müstedrek, rakam:5239, 3/320; el-Beğavî, Şerhu’s-sünne, 14/153; İbnü Kesîr, Müsne-dü’l-Fârûk, 2/674*)

Yine böylece **Ömer** (*Radyallâhu Anh*), **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’in vefâtından sonra bî’at için toplandığı gün **Ebû Bekr** (*Radyallâhu Anh*) kendisine bî’at etmek isteyince:

«بَلْ نُبَايِعُكَ أَنْتَ فَأَنْتَ سَيِّدُنَا وَخَيْرُنَا وَأَحَبُّنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.»

“Asıl biz sana bî’at edeceğiz, çünkü sen bizim efendimizsin, en hayırlımızsın ve içimizde **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Âlihi ve Sellem*)’in en sevdiğisin.” demıştır. (*el-Buhârî, es-Sahîh, rakam:3668, 5/6; İbnü Ebî ‘Âsım, es-Sünne, rakam:116, 2/556; el-Lâlikâî, Şerhu Usûli İ’tikâdi Ehli’s-sünne, 7/1363; Ebû Nu’aym, Fezâilü’l-hulefâi’r-râşidîn, rakam:185, sh:149; el-Beğavî, Şerhu’s-Sünne, rakam:2488, 10/79; ez-Zıyâ, el-Ehâdîsü’l-muhtâra, rakam: 145, 1/255*)

İşte bir önceki ayda neşrettiğimiz makâlede ve bu yazımızda yer verdiğimiz bunca sahîh rivâyetin de aralarında bulunduğu daha birçok rivâyet “**Seyyidînâ** (Efendimiz)” tâbirinin **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) dışındaki zatlar hakkında da kullanılmasının câiz olduğunu açıkça ifâde etmektedir.

Nitekim bu hadîs-i şerîflerden yola çıkan âlimler: “Bir kişinin, arkadaşına ‘Ey benim efendim!’ şeklinde hitâb etmesi, arkadaşının hayırlı ve fazîletli birisi olması durumunda sakıncalı olmaz.” demişlerdir. (*el-Beğavî, Şerhu’s-Sünne, 11/92-93*)

Bu tâbirlerin **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) dışındaki fazîletli kimseler hakkında kullanılmasının dahî câiz oluşu ittifaklı iken ya “Efendilerin efendisi” olan **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) hakkında bu nasıl engellenebilir?!

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’in “**Bana Seyyid Demeyin**” Şeklindeki Hadîsini Âlimler Nasıl İzâh Etmiştir?

Evvela şunu ifâde edelim ki; **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’e “**Seyyid**” denilmesine karşı gelenler bu hususta: “Bana ‘Seyyid’ demeyin.” şeklinde bir rivâyet nakletmektedirler, oysa **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’in kendisine “**Efendimiz**” denilmesini nehyeden bir beyânı yoktur.

Lakin **Ebû Dâvud** gibi bâzı kaynaklarda zikredilen rivâyetlerde **Mutarrif** (*Radyallâhu Anh*)’ın babası (Abdullâh ibni’ş-Şihhîr (*Radyallâhu Anh*)) şöyle anlatmıştır:

عَنْ مُطَرِّفِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبِي: «انْطَلَقْتُ فِي وَفْدِ بَنِي عَامِرٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقُلْنَا: أَنْتَ سَيِّدُنَا، فَقَالَ: أَلَسَيِّدُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، قُلْنَا: وَأَفْضَلُنَا فَضْلًا وَأَعْظَمُنَا طَوْلًا، فَقَالَ: قُولُوا بِقَوْلِكُمْ، أَوْ بَعْضِ قَوْلِكُمْ، وَلَا يَسْتَجْرِبَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ.»

“Âmiroğullarının heyetiyle birlikte ben de **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)’e gitmiştim, biz onun yanına vardığımızda:

‘Sen bizim seyyidimizsin.’ deyince **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*): ‘**Seyyid Allâh-u Tebârake ve Te‘âlâ’dır.**’ buyurdu.

O zaman biz: ‘Fazîlet (meretebe ve meziyet) bakımından bizim en üstün olanımız ve ikrâm (dostlara iyilik yapma ve düşmanlara üstünlük kurma) bakımından bizim en büyüğümüz sensin.’ deyince **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*):

‘(Mûted konuşma şekliniz üzere) **sözünüzü** (medihte abartıya kaçmadan) **söyleyin**, **hattâ** (bana geliş maksadınızla ilgili) **bâzı özel sözlerinizi** (konuşun), **şeytan sizi kendine vekil edinmesin** (şeytanın avukatlığını yapmayın).’ buyurdu.” (*Ebû Dâvûd, es-Sünen, rakam:4806, 4/254; İbnü’l-Ca’d, el-Müsned, rakam:3290, sh:473; Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:16307, 26/234-235, rakam:16316, 26/241-242; el-Buhârî, el-Edebü’l-Müfred, rakam:211, sh:111; en-Nesâî, es-Sünenü’l-kübrâ, rakam:10003, 9/102; rakam:10005, 9/102*)

İmâm-ı Hattâbî (*Rahimehullâh*)ın beyânı vechile; **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in, kendisine “**Seyyid**” diye hitâb eden kişiye îtirâz etmesi, ya tevâzu izhârî maksadıyladır ki buna göre mânâ:

“Hakîkî mânâda seyyidlik **Allâh-u Azze ve Celle**’ye mahsustur. Zîrâ ‘Seyâdet’ kelimesinin hakîkî mânâsı; mülkiyete sâhip olmak demektir. Bütün mahlûkat **Allâh-u Te‘âlâ**’nın kulları, köleleri ve memlûkleri olduğuna göre; bu mânâda yegâne seyyid, yâni her şeyin mâliki ancak **Allâh-u Te‘âlâ**’dır.” demektir.

Ayrıca **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) yüzüne methedilmeyi istemediğinden ya da başka nedenlerle böyle buyurmuş olabilir. Yoksa birçok sahîh hadîs-i şerîfde kendisinin Âdemoğullarının efendisi olduğunu beyân etmiş olması, hattâ **Sa’d ibni Mu‘âz** (*Radiyallâhu Anh*) hakkında:

«قُومُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ.»

“**Efendiniz için ayağa kalkın.**” (*el-Buhârî, es-Sahîh, rakam:3043, 4/67*) buyurması bu hadîs-i şerîfteki ifâdenin yasaklama mânâsında olmayıp başka bir sebebe dayandığını göstermektedir ki o neden de şöyle açıklanmıştır:

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ziyârete gelen Âmiroğulları heyeti yeni Müslüman olmuşlardı. Onlar kabîle ve aşîretler düzeyinde seyyidliğin yâni efendilik; liderlik ve yöneticilik gibi mertebelerin maddî imkânlarla elde edilebildiği gibi, nübüvvet (peygamberlik) mertebesinin de çaba ve gayret gösterilerek kazanılabilecek şeyler kabîlinden olduğunu sanıyorlardı.

Onların kendi kabîleleri içerisinde tâzîm edip emirlerine boyun eğdikleri bâzı reisleri vardı ki onlara da “**Seyyid**” tâbirini kullanıyorlardı.

Bu yüzden **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) kendilerine: “**Seyyid Allâh-u Te‘âlâ’dır.**” buyurarak:

“Siz kendi reislerinizi ve büyüklerinizi ‘**Seyyid**’ diye adlandırdığınız gibi bana da aynı tâbiri kullanarak beni onlarla bir tutmayın, çünkü ben onların hiçbirisi gibi değilim, zîrâ onlar size maddî imkânlarla seyyidlik yapıyorlardı (üstünlük sağlıyorlardı), ben ise nübüvvet ve risâlet mertebelerini ihrâz etmem vesîlesiyle sizin seyyidinizim, o hâlde beni **Allâh-u Azze ve Celle**’nin Kur’ân-ı Kerîmi’nde tesmiye buyurduğu ‘Nebî’ ve ‘Rasûl’ sıfatlarıyla isimlendirin.” diye uyarmıştır. (*el-Hattâbî, Me‘âlimü’s-sünen, 4/112; ‘Alî el-Kârî, Mirkâtü’l-mefâtîh, 7/3074; ‘Azîmâbâdî, ‘Avnü’l-ma‘bûd, 13/220*)

Zâten buna benzer bir hadîs-i şerîfi **Enes** (*Radyallâhu Anh*) şu lafızlarla rivâyet etmiştir:

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «إِنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا سَيِّدَنَا، وَابْنَ سَيِّدِنَا، وَيَا خَيْرِنَا، وَابْنَ خَيْرِنَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! قُولُوا بِقَوْلِكُمْ وَلَا يَسْتَهْوِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ، أَنَا مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَرَسُولُ اللَّهِ، وَاللَّهُ، مَا أَحْبُّ أَنْ تَرْفَعُونِي فَوْقَ مَا رَفَعَنِي اللَّهُ.»

“Bir adam **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e hitâben: ‘Ey bizim efendimiz ve efendimizin oğlu! Ey bizim en hayırlımız ve en hayırlımızın oğlu!’ dediğinde **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*):

‘**Ey insanlar!** (Bana ne için geldinizse o maksada yönelik) **sözlerinizi söyleyin, şeytan sizi hevâsına** (kötü isteğine) **uydurmasın. Ben Abdullâh oğlu Muhammedim ve Allâh’ın Rasûlüyüm. Vallâhi Allâh’ın beni yükselttiği** (mertebe)nin **fevkine beni yükseltmenizi istemem.**’ buyurdu.” (*Ahmed ibnü Hanbel, el-Müsned, rakam:13529, 21/166; en-Nesâi, es-Sünenü’l-kübâ, rakam:10007, 9/103, ‘Amelü’l-yevmi ve’l-leyle, rakam:249, 1/250*)

Şârihlerin beyânı vechile; **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) bu sözü söyleyen adamın “Seyyid” tâbiriyle kastettiği mânânın peygamberler dâhil hiçbir beşere ıtlâkı sahîh (kullanılması doğru) olmayacak **Allâh-u Te‘âlâ**’ya hâs bir mefhûm olduğunu yâni o kişinin **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)i her şeyin yegâne mâliki olarak gördüğünü anlamış olacak ki onu bu sözden nehyederken: “**Şeytan sizi kendi şirkine tâbî kılmasın, beni Allâh’ın yükselttiği mertebenin üstüne çıkartmayın.**” buyurmuştur.

Rasûlüllâh (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) o kişinin hiçbir mahlûk hakkında kullanılmaması gereken mânâyı kendisi hakkında düşünerek ğulûvve (aşırılığa) kaçtığını anlamış olmasaydı onu bu şekilde uyarmazdı.

Nitekim geride de zikredildiği üzere; birçok hadîs-i şerîfte kendisi hakkında da diğer bâzı ashâbı hakkında da “Seyyid” tâbirini bizzât kendisi kullanmışken bu kişiyi bu kadar ağır bir ifâde ile menetmesi o kişinin bu kelimeye Ülûhiyete has bir mânâ yüklediğini ifâde etmektedir.

Meselenin hakîkatini anlamak isteyerek delilleri iyi düşünen kişi bunca sahîh hadîs-i şerîfte “Seyyid” tâbiri kullar hakkında kullanılmışken sâdece bir-iki hadiste yeni Müslüman olmuş kimselerin hitaplarına karşı vârid olan nehiylerin elbette ki peygamberlere **Allâh-u Te‘âlâ** ile birlikte ilâh gibi bir seyyidlik atfeden kimselere karşı ifâde edilmiş olduğunu mülâhaza ederek, **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in şirkten yeni dönen kimselere yeniden aynı tehlikeye düşme kapısını tümenden kapatmak için böyle buyurmuş olduğunu rahatlıkla anlayabilir.

Nitekim **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)in: “**Beni Allâh-u Te‘âlâ’nın yükselttiği mertebeden daha yüksek mertebeye çıkartmayın.**” ifâdesi bunu beyân etmektedir. Zîrâ bütün mahlûkâtın mertebelerinin en yükseğinin peygamberlere âit olduğu bilinmektedir.

Dolayısıyla nübüvvet mertebesinin üstünde ancak Rubûbiyyet makâmı söz konusu olabilir ki o da ancak **Allâh-u Te‘âlâ**’ya mahsustur.

Binâenaleyh burada nehyedilen seyyidlik; **Allâh-u Te‘âlâ**’ya mahsus olan, her şeyin yegâne mâliki, yaratıcısı ve **Rabbi** olma sıfatlarının kullar hakkında kullanılmasını yasaklama anlamına gelen bir nehiydir.

Yoksa kulların kendi aralarında birbirlerine nisbetle olan üstünlüklerini, fazîletlerini ve efendiliklerini beyân sadedinde “Seyyid” tâbirinin, bu makâmı ihrâz eden fazîlet erbâbı kimseler hakkında kullanılmasının meşrûiyeti ulemânın ittifakıyla sâbittir. Derdi hakkı aramak olan ve insafla düşünen kimseler için bu îzâh doğruyu bulmak husûsunda yeterli gelecektir.

Ebû Sa‘îd (*Radyallâhu Anh*)dan rivâyet edilen:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ ... وَلَا فَخْرَ...»

“**Âdemoğullarının Efendisi benim.** (Bunu hakîkati beyân için söylüyorum, yoksa bu sözümde) **iftihâr** (maksadı) **yoktur.**” (et-Tirmizî, *es-Sünen*, rakam: 3615, 5/587; Ahmed ibnü Hanbel, *el-Müsned*, rakam:10987, 17/10 İbnü Mâce, *es-Sünen*, rakam:4308, 2/1440) hadîs-i şerîfinde **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) kendisi hakkında “**Seyyid**” tâbirini bizzât kullanmış iken ve bu hususta daha nice sahîh hadîs-i şerîf bir önceki yazımızda ve bu yazımızda kaynaklarıyla birlikte zikredilmişken artık buna îtirâz eden kişinin derdinin hakkı aramak olmadığı anlaşılmıştır.

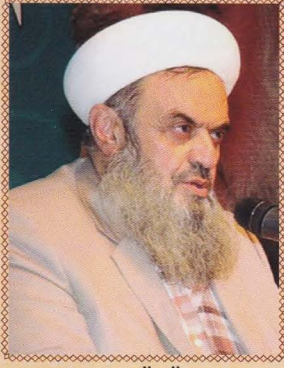
İmâm-ı Sehâvî (*Rahimehullâh*): “İşte bütün bu sahîh deliller **Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e ‘**Efendimiz**’ tâbirinin kullanılmasının câiz olduğuna delâlet etmektedir ki ‘Câiz değil.’ diyenin geride geçen nehyedici bir delil karşısında vârid olan bunca kuvvetli delile karşılık ilâve bir delil getirmesi îcâb eder (ki müteber kaynaklarda bu hususta başka hiçbir delil mevcut değildir).” (*es-Sehâvî*, *el-Kavlü’l-bedî*, 107) sözleriyle bu konuya son noktayı koymuştur.

O hâlde bir hadîs-i şerîfi görüp de diğer bunca hadîs-i şerîfi görmeden ve o bir hadîs-i şerîfin de sebep-i vürûdunu araştırmadan: “**Rasûlüllâh** (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)e ‘Seyyid’ denemez.” diye hüküm çıkaran kişiye ancak:

«حَفِظْتَ شَيْئًا وَغَابَتْ عَنْكَ أَشْيَاءُ..»

“Bir şeyi belledin ama birçok şeyden haberin yok.” denilmesi yakışıır.

Artık hakkı ve doğruyu arayan ve ince düşünen kişinin nusûs-u şer‘iyyeden hiçbirini ihmâl etmeyip (şer‘atın delillerinden herhangi birini geçersiz kabûl etmeyip) her birinin arasını cemetmek için yapması gereken şey nehyeden bir tek hadîs ile cevâz veren bunca hadîs-i şerîfi birlikte değerlendirmesidir.

RESUL BÖLÜKBAŞ
0532 321 43 78

KİTABIMIZ HAZRETİ KUR'ÂN'IN BÂZİ ÂYETLERİNİ İSTİHFÂF VE İSTİHZÂ EDENLERİN CÜRÜMLERİ İSLÂM AKÎDESİNİ YOK EDER

Yüce kitabımız Hazreti Kur'ân âyetlerini üç bölümde mütâlaa etmemiz mümkündür. Bir bölümü geçmiş peygamberler ve bu peygamberlerin ümmetlerinden bahseden kıssalardan ibarettir.

Diğer bölümü ise ahiret âleminde cennet ve cehennemden bahseden geleceğe dâir haberlerden ibarettir.

Bir diğer bölümü ise Cenâb-ı Hakk'ın kendisine halife olarak yarattığı insanların dünya hayatını tanzim eden naslar ki bu naslar da ibadet, ahlak, muâmelat, hukuk ve ukûbattan ibarettir.

Biz Müslümanlar olarak Kur'ân-ı Kerîm'de beyan edilen kıssaları ve gelecekle ilgili âhirete müteallık haberleri ve dünya hayatında mükellef olan bizlere tanzim edilmiş olan hayat nizâmını olduğu gibi kabul eder ve tümünü tasdik ederiz. Mümin olabilmenin gereği de budur.

Ancak son 21. asırda zuhur eden ve kaynağı sözde ilim adamları olan fitneler yoğun bir şekilde yayılmaktadır. Bu fitnelerin başında olan müsebbipler ise makam ve mevki sahibi olan sözde ulemâdır.

Bu kimseler öncelikle hak mezhepleri ve bu mezheplerin sağlam müçtehitlerini küçümsemek ve eleştirmekle başladılar. Daha sonra kendilerini müçtehit zannettiler ve içtihat şartlarına bakmaksızın yorumlara başladılar. Bunların bâzıları öncelikle sünneti, hadis-i şerifleri eleştirerek, Kur'ân'ın yeterli olacağını savunarak dört olan edille-i şeriyeyi bire indirmek sûretiyle Kur'ân'dan başka sünnet, icmâ ve kıyâsı reddederek Kur'ân-ı Kerîm'i indî tefsirlerle tefsir etmek sûretiyle dinimizi bozmakta öne geçtiler.

Hattâ bâzıları Kur'ân'ı da tahrif etmeye kalktılar şöyle ki; Kur'ân'da var olan kıssalar hakkında "Bunların temsîli ve sembolik" olduğunu bu kıssaların yaşanmış hâdiseler olmadığını iddia edecek kadar ileri gittiler. Böylece Cenâb-ı Hak'tan tenzih edilmesi gereğini hiçe sayarak yüce Allâh'a hezeyan ve hezil (şaka ve kizbi) isnad etmiş oldular. Zira yüce Mevlâ kullarını hidâyete erdirmek için olmamış hâdiseleri temsîli olarak anlatmasına ihtiyacı yoktur. Allah dilediğini hidayete sevk edebilir.

Nahl Sûresi (9)

وَعَلَى اللَّهِ قَضُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ
وَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩﴾

"Doğru yolu göstermek Allah'a aittir. Yolun eğrisi de vardır. Allah dileseydi hepimizi doğru yola iletirdi." âyetinden de anlaşılacağı gibi Cenâb-ı Hak her şeye kadirdir.

Daha sonra hayatımızı tanzîm eden Kur'ân-ı Kerîm'in muâmelat ve ahkâm kısmına taalluk eden hükümleri topyekûn "Bunlar târihseldir, günümüzde geçerli naslardan ibaret değildir." demek sûretiyle bu üçüncü bölümden sadece ibadet ve ahlakla alakalı nasları kabul ettiler hatta bunları bile esnetmeye ve zamana göre yorumlayarak kabul etmeye çalıştılar.

Bu kimselerden bir kısmı da ahiretle alakalı haberleri istihfaf ve istihzaya kalkışacak kadar cüret gösterdiler. Yüce Allah'ı onun kitabını ve resulünü istihzâ edecek kadar cüretkâr olmayı ancak "el cahilu cesurun" **جسور الجاهل** cümlesiyle ifade edebiliriz.

Adam kalkıp Kur'ân-ı Kerîm'de Cenâb-ı Hak'ın verdiği müjde âyetleriyle adeta istihzâ ederek bahsetmekte hiçbir mahsur görmüyor Kur'ân-ı Kerîm'de insan suresindeki âyetleri istihfaf ve istihzâ etmeye başladılar.

İnsân Sûresi (12-22)

وَجَزِيهِمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا
﴿١٢﴾ مُتَّكِنِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا
يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾
وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ قُطُوفُهَا
تَذَلِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِانِيَّةٍ
مِّنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا
﴿١٥﴾ قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا
تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا
كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا
تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ
وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ
لُؤْلُؤًا مَّنشُورًا ﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ نَمَّ
رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾
عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ
وَحُلُوهَا أَسَاوِرٌ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقْيُهُمْ رَبُّهُمْ
شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ
جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ﴿٢٢﴾

"Sabretmelerine karşılık da onları cennet ve ipek(ten giysiler) ile mükafatlandırır. Orada koltuklar üzerine kurulmuş olarak bulunurlar. Orada ne güneş (yakıcı sıcak) görürler, ne de dondurucu soğuk.

Üzerlerine cennetin gölgeleri sarkmış, cennetin meyveleri (kolayca alınacak şekilde) yakınlaştırılarak hazırlanmıştır. Etraflarında gümüş kaplar, şeffaf kadehler dolaştırılır.

Gümüşten billur kaplar ki, onları (ihtiyaca göre) ölçüp düzenlemişlerdir. Orada kendilerine, katkısı zencefil olan içeceklerle dolu bir kâseden içirilir. Orada bir pınar ki ona 'Selsebil' adı verilir. Çevrelerinde, gördüğünde saçılmış inciler sanacağı, hep aynı gençlik ve güzellikte kalacak hizmetçiler dolaşır.

Orada, görünce (sonsuz)nimetler ve büyük bir mülk (hükümranlık) görürsün. Üstlerinde ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler vardır. Gümüş bileziklerle süsleneceklerdir. Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir. Onlara şöyle denecektir: 'Şüphesiz bu sizin için bir mükâfattır. Çalışma ve çabanız makbul görülmüştür.'

Ve Mutaffifin Sûresi'nin 22. ve 23. âyetinde:

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى
الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾

"Şüphesiz iyi kimseler, Naîm cennetindedirler. Koltuklar üzerinde, (etrafı) seyrederek."

Ve bir de Bürûc Sûresi'nin 11. âyet-i celîlesinde:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١١﴾

"İman edip salih ameller işleyenlere gelince; onlara içinden ırmaklar akan, cennetler vardır. İşte bu büyük başarıdır." buyrulmaktadır.

Kur'ân-ı Kerîm'de geçen bunlar ve benzeri müjdeler hakkında istihzâ bir eda ile "Ne var yâni koltukta oturmak bir nîmet mi eğer nîmetse şu anda onu ben yaşıyorum çünkü şu anda koltukta oturuyorum" dercesine Allah (Celle Celâluhû)nun sunduğu nîmeti âdetâ basit bularak istihzâ etmiş oluyor.

Altından nehirler akan cennetlerin sunulacağına bahsedildiği yerde "Ben daha dünyâda iken oturduğum yerde nehirler hattâ denizler akmaktadır. Bu ancak Araplara vaadedilecek bir nîmettir. Bu cennet Arapların cenneti olsa gerek." diyerek ve diğer bir âyette ipek giysiler, gümüş bileziklerle süsleneceklerinden bahseden âyette dünyâyı cennetle kıyaslayarak ağır bir istihzâ yapmaktadır.

Cennetin meyvelerinden ve yiyeceklerinden bahseden âyetler hakkında "Orası piknik alanı mı ki bu yiyecekler verilsin" deyip, cennet hûrilerinden bahsedildiğinde yine kadınlara çok meraklı olan Arapları kastetmek sûretiyle yüce Mevlâ'nın sunacağı bu nîmeti de istihzâyâ almaktadırlar.

Allâh-u Azîmüştân çile ve meşakkat dolu bu dünyâda hoşumuza giden kadınları bize lütfettiği hâlde rahmet dolu cennette bu nîmeti bizlerden niye esirgesin. Daha başka benzer sözler...

Allâh aşkına bu adam ne demek istiyor?! Cenneti mi inkâr ediyor?! Kur'ân âyetlerini mi?! Vaadedilen cennetleri ve o cennette sunulacak olan nîmetleri mi istihzâ ediyor, yoksa o nîmetleri vaadeden Kur'ân-ı Kerîm'deki âyetlerini mi istihzâ ediyor. Yoksa direk Allah'ın sıfatı olan kelâmullahı mı kabul etmiyor?!

Bu sözlerin sâhibinin kim olduğunu kendisi biliyor.

Bir kardeş nasihatıyla söylemek isterim ki; sâniye kaybetmeden derhal tövbekâr olsun ve bu bozuk itikattan vazgeçsin. Hiç dertle kederle çeşitli sıkıntılarla hat-ta çeşitli belalarla dolu olan şu meşak-katli ve kederli dünyâ cennetle kıyas edilir mi?! Bu zat dünyânın nîmetlerini âhiret ve cennetin nîmetlerine kıyasla-maktan vazgeçsin cennet hayatı bu zatın tasvir ve tasavvur ettiği gibi bu dünyada yaşadığımız hayat gibi olması mümkün değildir.

Zira cennette hastalık yok, hasta olu-rum endişesi yok, kazanırım kazanabilir miyim telaşı yok, içinde bulunduğum nîmetten mahrum olurum endişesi yok, tüm hayatı nîmetlerle dolu. Cennet ha-yatı da kendisine sunulan nîmetler de dâimdir, ebedidir yok olmaz, zâil olmaz cennette hüznün yok, dert yok sadece hu-zur ve mutluluk var.

Orada vasfı mümkün olmayan cennet hurileri vardır. Ne var ki bu nîmetlere hazırlanmak ve bu nîmetlere ulaşmak bu nîmetleri inkâr ve istihzâ etmek-le ele geçmesi mümkün olmaz. Çünkü bu nîmetlere Kur'ân-ı Kerîm'de beyân edildiği gibi inanıp tasdik etmek sûre-tiyle ulaşılır. Bunları istihzâ etmekle bu nîmetlere kavuşmak mümkün değildir. Zira bu nîmetler ancak mümin olanlara vaadedilmektedir.

Bu yanlış itikatta olanlara tavsiyemiz Ârâf Sûresi'nin 50.ve 51. âyetini okuyup tövbekâr olmalarıdır.

Ârâf Sûresi (50-51)

وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ
أَنْ أَيْضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا

رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهَا عَلَى
الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ
لَهُوَ وَلِعْبًا وَعَظْمًا وَالْحَيَاةُ الدُّنْيَا
فَالْيَوْمَ نَنْسِيهِمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ
هَذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٥١﴾

“Cehennemlikler de cennetliklere: ‘Ne olur, sudan veya Allah’ın size verdiği rı-zıktan biraz da bizim üzerimize akıtın.’ diye çağırşırlar. Onlar: ‘Şüphesiz, Allah bunları kafirlere haram kılmıştır.’ derler.

Onlar dinlerini oyun ve eğlence edin-mişler ve dünya hayatı da kendilerini al-datmıştı. İşte onlar bu günlerine kavuşa-caklarını nasıl unuttular ve âyetlerimizi nasıl inkar edip durdularsa biz de onları bugün öyle unutturuz.”

Eğer ahirette bu nîmetlerden mahrum olursanız bunun telâfisi aslâ mümkün değildir. Yarın âhirette başkasından nî-met dilenenlerden olmamak için iman-ımızı tashih ibadetimizi takviye edelim.

Hadid Sûresi'nin 13. âyetini okursak bu hakikati daha iyi anlamış oluruz.

Hadîd Sûresi (13)

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ
آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ
ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ
بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ
وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾

“Münâfık erkeklerle münâfık kadın-ların, iman edenlere, ‘Bize bakın ki si-zin ışığından biz de aydınlanalım.’

diyecekleri gün kendilerine, ‘Arkanıza (dünyaya) dönün de bir ışık arayın.’ denilecektir. Derken aralarına kapısı olan bir sur çekilir. Bunun iç tarafında rahmet, onlar (münâfıklar) tarafındaki dış cihetinde ise azap vardır.”

Bu âyete baktığımız zaman münâfıkların karanlıklarda bocalayıp dururken Müslümanlara imdat çağrısını yapacaklarını ve müminlerin de kendilerine “Burası nur kazanma yeri değildir siz dünyâyâ dönün de nûrunuzu oradan getirin.” diyeceklerini beyan etmektedir. Dünyâyâ dönüp bir daha imtihan sahası açılmayacağından dolayı henüz ruhumuz bedenimizde iken ehl-i sünnet itikadıyla itikadımızı tashih etmeyi ihmal etmeye- lim. Cenab-ı Mevlâ’nın imhalini ihmali- mize vesile kılmayalım.

Şimdi gelelim Kur’ân-ı Kerîm’i inkâr ve istihzâ edenlerin İslâm çerçevesinden çıkmış olmalarından bahsettikten sonra bir başka grup da vardır ki onlar dünya Müslümanları arasında ekseriyeti teşkil etmektedir. Bunlar Kur’ân-ı Kerîm’in emir ve yasaklarını, ahkâmını, ibâdet, ahlak, muâmelat, ukûbat gibi kısımların bâzısını kabul edip bazısını reddedenler.

Bu nasların bazısını İslam diye kabul ederken diğer bazısını da şeriat diye reddedip tarihsel olduğunu söyleyenlerdir. Hâlbuki gerek akaid ulemâsı ve gerekse fıkıh ulemâsı İslam’ı tarif ederken paralelinde şeriatı da tarif etmektedir. İslam ve şeriat kavramlarını ayrı ayrı tarif edersek ikisinin de birbirinin aynı olduğunu anlamış oluruz.

İslam’ın târifi: İslâm Allâh’ın Rasûlü’ne indirdiği ve Rasûlü’nün Allâh kâ- tından getirdiği emirler, yasaklar ve hü- kümlerin tamâmıdır.

Şeriatın târifi: Şeriat Yüce Allah’ın in- sanların hayatını en güzel şekilde tanzim etmek için koyduğu ve Rasûlü Hazreti Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e, in- sanların arasında hükmetmek için inzal buyurduğu kelimullahtır.

Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buy- rulur:

Nisâ Sûresi (105)

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ
بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَىكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ
لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾

“(Ey Muhammed!) Biz sana Kitab’ı (Kur’ân’ı) hak olarak indirdik ki, insanlar arasında Allah’ın sana öğrettikleri ile hüküm veresin. Sakın hainlerin savunucusu olma.”

Görüldüğü gibi Cenâb-ı Mevlâ’nın ifâde- sinde kitabı olan Kur’ân’ı zikrederken İslam ve şeriat mefhumunu ayırmamaktadır.

Başka bir âyet-i celîlesinde ise; Kur’ân’ı bölüp bir kısmını kabul edip bir kısmını reddedenler hakkında şöyle buyurmaktadır:

Hicr Sûresi (91-92)

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ﴿٩١﴾
فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَلِنَّهُمَّ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾

“Ki onlar, (bir kısmına inanıp, bir kıs- mını inkâr ederek) Kur’ân’ı da parça parça edenlerdir. Rabbine andolsun, on- ların hepsine yapmakta olduklarını mut- laka soracağız.”

Öyleyse İslâm ve şeriat iç içedir. Biri olmaksızın diğerini tasavvur etmek mümkün değildir.

Zira her ikisi de Aziz ve Hâkim olan Allah tarafından neşet etmiştir. Kim bunlardan birine inanır ve tasdik eder diğeri tekzib ederse o kişi hem İslam'dan hem şeriattan ayrı düşer. Kim ki şeriatsız İslam'ı veya İslâmsız şeriati itikat ve tasavvur ederse iman dairesinin dışına çıkmış olur.

Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de:

Bakara Sûresi (85)

أَفْتُمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ
بِبَعْضِ مَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ
مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ
وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

“Yoksa siz Kitab’ın (Tevrat’ın) bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz? Artık sizden bunu yapanın cezası, dünyâ hayatında rezil olmaktan başka bir şey değildir. Kıyâmet gününde ise onlar azabın en şiddetlisine uğratılırlar. Çünkü Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.”

Tevrat’ı bölüp tahrif edenler neyse Kur’ân’ı bölüp tahrif edenler de aynıdır.

Mâide Sûresi’nin 49. ve 50. âyetinde şöyle buyrulmaktadır:

وَأَن اِحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَن
بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ
أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُصِيبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ
وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٤٩﴾

أَفْحَكَمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ
مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾

“Aralarında, Allah’ın indirdiği ile hükmet. Onların arzularına uyma ve Allah’ın sana indirdiğinin bir kısmından (Kur’ân’ın bazı hükümlerinden) seni şaşkırtmalarından sakın. Eğer yüz çevirirlerse, bil ki şüphesiz Allah, bâzı günahları sebebiyle onları bir musibete çarptırmak istiyor.

İnsanlardan birçoğu muhakkak ki yoldan çıkmışlardır. Onlar hâlâ cahiliye devrinin hükmünü mü istiyorlar? Kesin olarak inanacak bir toplum için, kimin hükmü Allah’inkinden daha güzeldir?”

Bu âyetleri daha da çoğaltabiliriz ancak bir husûsun hak olduğuna inanıp itikat etmek için Allah-u Azîmüşşân’ın bir âyeti bile yeterlidir. Yüce Allah ey habibim sana indirdiğim kitabın hükümlerinin bazısından seni fitneye düşürmelerinden hazer et, sakın ve kork mealindeki ayette bağz kelimesinden anladığımız bir tek hüküm dahi olsa Allah’ın indirdiği hükümden asla vazgeçme zira beşerî hükümler benim gönderdiğim ahkâma aslâ denk olamaz. Çünkü ben Allahım sizler de benim yarattığım kullarsınız.

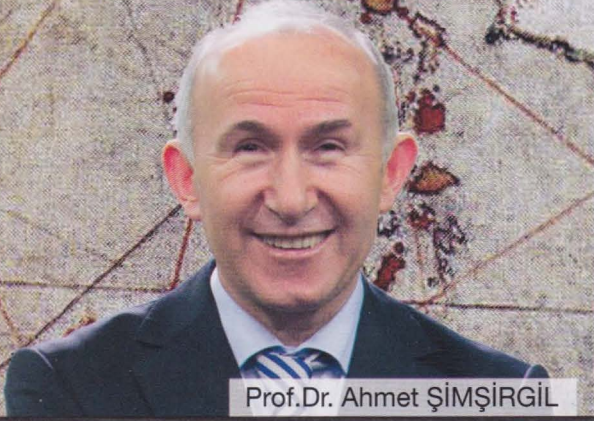
Nahl Sûresi (17)

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾

“Şu hâlde yaratan, yaratamayan gibi olur mu? Artık siz düşünmez misiniz?”

Bu âyetle makalemi bitirmek istiyorum Allah (Celle Celâluhû) hidâyet üzere hepimizi dâim kılsın. Âmîn! Vesselam.

UYVAR'IN FETHİ

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL

Avusturya Üzerine

17. asrın ikinci yarısında Osmanlıların Avrupa'da ilerleyişi devam ediyordu. Fazıl Ahmed Paşa 1663 yılında, 150 bin kişilik büyük bir orduyla Avusturya üzerine sefere çıkacak ve en müstahkem kalelerinden Uyvar'ı zaptedecektir.

Uyvar'ın fethi ile birlikte Osmanlılar neredeyse bugünkü Slovakya'nın üçte birine tekabül eden büyük bir eyaleti zaptetmiş olacaklardır.

Dergimizin bu sayısında Uyvar kalesi fethinin nasıl gerçekleştiğini anlatacağız. Buradan Osmanlıların bize vatan kıldığı toprakların ne mücadeleler ve feragatler neticesinde gerçekleşmiş olduğunu da bilecek ve vatan kıymetinin değerini daha iyi anlayacağız.

17 Ağustos 1663 Cuma günü Uyvar'ın Beç kapısı denilen mevkii karşısındaki otağına yerleşen Sadrazam Fazıl Ahmed Paşa, ilk iş olarak İslâm âdeti uyarınca kale komutanı Forgaç'a kaleyi savaşız teslim etmesi için bir mektup gönderdi. Macarca'ya çevrilip gönderilen mektubun sureti şu şekilde idi:

“Sen ki Orta Macar'ın a'yânından Forgaç ve sair Uyvar Kal'ası kapudanlarız. Ma'lumunuz ola ki haliyâ azametlü ve mehâbetlü ve adâletlü efendim ve yeryüzünün halifesi ve cemi' padişahların ulusu İslam padişahının baş veziri ve serdar ve sipehsarları ve Allahü teâlâ hazretlerinin emri ve peygamber efendimiz iki cihan güneşi Muhammed Mustafa aleyhissalatü vesselamın mu'cizâtü kesirâtü'l-be-rekâtü ile serasker-i nusret şiarı olup, yer götürmez haddü hesabı yok İslam askeri ile kutlu ve mehâbetlü efendimin fermanı ile inşaallahü teâlâ Uyvar Kal'ası'nın feth ve teshiri niyyeti ile geldik.

Eğer kal'ayı teslim iderseniz içinde olan ve büyük ve küçük her kim olur ise olsun cümlesine emân-ı Allah ve emânü'r-Re-sül virülüp can ve malınıza taarruz olunmayıp, murad eyledüğünüz mahalle isal olunursunuz ve kalmak muradı olanların mal ve mülkleri ellerinde ibka olunur. Şöyle ki, inşaallahü'l-melikü'l-Mu'in cenk ile feth olundukta, kebir ve sağiri, gani ve fakiri her kim olur ise olsun aman verilmeyip, yerleri ve gökleri yoktan var eyleyen, şeriki yok Allah Sübhanehü ve teâlânın inayetiyle inşaallah cümlesi kılıçtan geçirilir. Şeriat-ı şerifemizin hükümü budur ki, yazılmıştır. Eğer azametlü ve şecaatlü efendim Padişah-ı İslam hazretlerinin bu kal'adan murâd-ı şerifleri Macar halkına ne mertebe lütf ve ihsan etmek için olduğu olduğu ma'lumları olaydı evlatların kurban ederlerdi. Vesselam ala menittebeal Hüda”.

Forgaç bu tercümeyle okuduktan sonra; “Efendinize selâm eylen. Bu kale bizim değildir. Hele bu gece müşavere edelim ve sabah size cevap göndeririz”. Dedi.

Fazıl Ahmed Paşa buna rağmen kalede gelecek cevabı beklemeden askerine harekât emrini verdi. Osmanlı ordusu kurulu bir makine gibi dört koldan harekete geçerek Uyvar’ı bir çember içine aldı.

Kuşatma

Ortada sadrazam Fazıl Ahmed Paşa, Rumeli beylerbeyisi Beyko Ali Paşa, Yeniçeri Ağası Salih Ağa ve kul kethüdası, sağ kolda Bosna beylerbeyisi vezir Köse Ali Paşa ve zağarcıbaşı, sol tarafta Anadolu beylerbeyisi vezir Çerkes Yusuf Paşa ve saksoncubaşı yerlerini aldılar. Bir koldan dahi Karaman beylerbeyisi vezir Kaplan Mustafa Paşa kendi tevabii, sağ ve sol gariblerden iki bölük ve dergâh-ı ali yeniçerileri ile Koraman kapısı denilen mahallin sağ tarafına metris açıp girmeye başladılar. Bu kollarda toplam on dört, on sekiz ve yirmi dört vukıyye gülle atar yirmi dört top yerleştirilmiş oluyordu.

Ertesi sabah erkenden müdafiler; “Biz kaleyi verebilmeyiz. Kaleden çıkmayız. Dinimiz uğruna cengi ihtiyar ettik. Ölümünden kaçmayız”. Sözüyle toplarını ateşlediler. Bu cevap ve hareket üzerine Osmanlı askeri önce sabah namazı kıldılar, kurbanlar kestiler ve dualar ettikten sonra cümle toplarını ateşlediler. Böylece Avusturya’nın Viyana’dan sonra bu en büyük müstahkem kalesi sarsılmaya başladı.

İlk gece mehtap olması sebebiyle Osmanlı askeri metrislere girmeye çalışırken, müdafiler devamlı atış yaparak huzur vermemişlerdi.

Ancak ikinci gecede (14 Muharrem) gecesi ay tutulması meydana gelip dört saat kadar, diğer gecelerden on kattan fazla karanlık olması Osmanlı askerinin işine yaradı. Süratle metrisler ileri sürülerek içine girildi.

Muhasaranın ilk dört günü, Osmanlı topçularının kaleyi dövmesi ve metriste olan yeniçerilerle sair asker taifesinin binbir zahmet ve meşakkat içinde metrisi ileri sürme çalışmaları ile geçti. Ancak gece gündüz ara verilmeyip dört koldan dövüldüğü ve günde sekiz yüz top vurulduğu halde, kale bedenlerinde istenilen gedikler bir türlü açılmadı. Zira kale duvarlarından üç kulaç daha yukarı çıkan dağ gibi toprak yığını kale bedenlerini topların tesirinden koruyordu. Ayrıca bu toprak yığınının üzerinde de büyük tabyalar bulunuyordu. Her tabyaya üçer tane top yerleştirilmişti. Lakin bunların en büyük topu 11’er vukıyye atardı ki, Osmanlı toplarına göre çok tesirsizdi. Fakat özellikle metris için çalışan askerler üzerine gece gündüz aman vermeden misket ve şaklu jeypade/şakkaloz (şakloz) toplarını ateşleyip yağmur gibi kurşun yağdırıyorlardı. Bunun neticesi olarak ilk dört gün içinde Osmanlılar yüz şehid ve yüz elli kadarda yaralı verdiler.

Diğer taraftan kuşatmadan az evvel Uyvar’ın çevresinde yer alan derin ve geniş hendekler, Nitre Nehri’nden akan bir ırmak vasıtasıyla tamamen doldurulmuştu. Nehirden devamlı su akışı sağlandığından burayı boşaltmanın imkânı yoktu. Elli adım eninde ve bir buçuk mızrak boyu derinliğinde olan hendegin derya misali suyu boşaltılmadan da kale dibine ulaşmak mümkün görünmüyordu.

Fazıl Ahmed Paşa hendeğe su akıtan harkı iptal ve suyu boşaltma vazifesini Can Arslan Paşa'ya verdi. Paşa, lağımclar ve suyolcular vasıtasıyla önce hendeğe su verilen harkı iptal ettirdi. Ardından hendekteki suyu iptal ettirebilmek için bir hayli yer deldiler. Bu faaliyete mani olmak isteyen kale müdafileri, suyolcu ve lağımclarla durmadan top ve tüfek atarken, bir yandan da:

“Gidi Türk ne istersiniz. Orada fare gibi, ne kazıp kendinize zahmet verirsiniz. Bu kale alınmaz...” diye bağırdılar. Suyolcuların hendeği boşaltmakta aciz kaldıkları anda Ciğerdelen cenginde esir edilen bir Macar imdada yetişti. Bu Macar esiri kılavuz olup suyunu buldurdu. Böylece 20 Ağustos günü hendeğin suyu büyük ölçüde boşaltıldı. Macar esirini azat eden Fazıl Ahmed Paşa, ayrıca: “İnşaallah kaleyi feth edersek senin evladın, malın ve kalede neyin var ise cümlesini vereceğiz. Ne malına ne evladına zarar gelmeyecek”. Diyerek pek çok ihsanlarda bulundu.

Büyük bir gayret ve çalışmayla ileri doğru sürülen metrisler hendek başına yaklaşmıştı. Ancak kalenin Beç Kapısı mevkiinin önünde hendeğe bitişik metin bir tabya bulunuyordu. Tabyada yer alan dört-beş yüz kadar müdafi, metrislerdekilere yağmur misali kurşun yağdırıyordu. Bu yoğun ateşten göz açamayan metris kuvveti, elem ve keder içerisinde kalmıştı.

Nihayet binbir güçlkle metrislerin hendek kenarına yaklaştığı esnada, 22 Ağustos Çarşamba günü kuşluk vaktinde tabyadan çıkan bir miktar Nemçe askeri, metrislerdeki yeniçeriler üzerine ani bir baskın verdiler.

Sabah namazı için uyanık bulunan Zağarcıbaşı İbrahim Ağa kolundan yeniçeri gazileri ve yaya sekbanları tekbir avazeleri ile düşman üzerine yürüdüler. Aman vermeyip tabyaya kadar geri sürdüler. Fakat kaleden üzerlerine yağmur gibi kurşun yağardı. Karşı duramayıp geri çekilirlerken bu defa geriden Köse Ali Paşa'nın altı bayrak piyade Hırvat sekbanlarıyla bir miktar yeniçeri daha metrislerden çıkarak hücumla katıldılar. Nemçe askerleri tabya içine kaçarak kapıları kapadılar.

Gaziler ise peşlerinden ayrılmayıp tabyanın kapılarına yüklendiler. İki kapıyı da zaman geçirmeden kıran gazilerin tabyadaki mücadelesi çok şiddetli fakat kısa sürdü. Müdafilerin çoğu kılıçtan geçirilirken bir kısmı ise tabyanın iç ve Uyvar'ın Beç cephesinden kaleye can atarak hayatlarını kurtardılar. Böylece gazilere büyük sıkıntı veren müstahkem tabya ele geçirilmiş oldu.

Tabyanın ele geçirilişi kuşatmanın seyrini de değiştirdi. Zira bu tabya kalenin iç kapısı yanında olması sebebiyle içerisinde olan müdafa kuvvetlerine herhangi bir şey yapabilmek mümkün değildi. Ayrıca Uyvar Kalesi içerisinde de top ve tüfek ile tazyik etmek zordu. Oysa tabyanın ele geçirilmesi ile Osmanlılar burayı pek çok top ile tahkim ettikten sonra kale içini gece ve gündüz istedikleri gibi dövmeye başladılar. Sanki tabya Osmanlılar için inşa edilmiş bir hücum mevzii idi. Müdafileri artık zor günler bekliyordu.

Osmanlılar bu çarpışma esnasında iki yüz kadar şehit ve yaralı verdi. Nemçe tarafının kaybı hakkında ise kaynaklarda malumat verilmemektedir.

Yardımcı Birlikler

Muhasaranın son derece zorlu ve sıkıntılı geçen bu ilk günlerinde alınan bazı haberler Osmanlıların canını daha da çok sıkıyordu. Buna göre, Avusturya baş veziri Montecuccoli, büyük kuvvetlerle ve Zirinoğlu'nun kardeşi Hırvat askerleriyle Uyvar Kalesi'ne yakın Bozon Kalesi'ne gelmek üzereydiler. Oysa henüz Kırım hanının oğlu Ahmed Giray Han orduya katılmamıştı. Ancak 20 Ağustos günü Ahmed Giray'dan alınan ve yakında orduyu hümayuna katılacağını bildiren mektup, Fazıl Ahmed Paşa'yı biraz olsun rahatlatmıştı.

Ahmed Giray'ın mektubundan bir hafta sonra muhasaranın onuncu günü (27 Ağustos) birlikleri ile savaş alanına geldi. Kırım kuvvetlerinin orduya ilhakı üzerine topçular toplarını ve metristekiler tüfenklerini ateşleyip görülmemiş şenlikler yaptılar ve sevinç gösterilerinde bulundular.

Ertesi gün Ahmed Giray'ın kardeşi Kazak kuvvetleriyle gelerek alay gösterdi. 29 Ağustos günü ise önce Eflak ve ardından Boğdan beyleri kuvvetleriyle gelerek orduya ilhak ettiler. Bunların da beylerine hil'atlar ve rütbeli komutanlarından kırk-elli kadarına kaftanlar giydirildi.

Cevâhir ve Silahdar tarihlerinde müdafilerle Osmanlı askeri arasında geçtiği zikredilen şu konuşma, yardımcı kuvvetlerin miktarını göstermesi bakımından önemlidir. Kırım, Kazak, Eflak ve Boğdan kuvvetlerinin Uyvar önüne gelerek alay göstermelerini kale bedenlerinden seyreden müdafiler, yeniçerilere:

“Bu ordunuza gelen ne çeşit askerdir”? Diye sual ederler. Onlar da; “Tatar, Boğdan, Eflak ve Kazak askerleridir.

Cümlesi yüz elli bin askerdir”. Deyince, müdafiler; “Onlar gelmeseydi dahi askeriniz çoktur size yeter”, derler.

Yeniçerilerin müdafilere, gelen kuvvetlerin miktarını yüksek göstermeleri, karşı tarafın moralini bozmak ile ilgili olmalıdır. Yoksa yüz elli-iki yüz bin rakamları oldukça mübalağalıdır. Zira sefere gelemeyen Kırım Hanı Mehmed Giray, askerlerinden mühim bir kısmını da yanında bırakmış olmalıdır.

Seferde bulunanların kaleme aldığı eserlerde, Ahmed Giray sultanın kırk bin Tatar, Mehmed Giray'ın beş bin Kazak, Eflak ve Boğdan voyvodalarının ise yirmi bin kişilik kuvvetle geldiğini belirtir. Böylece Osmanlı ordusuna katılan taze kuvvetlerin miktarı altmış beş bin olmaktadır.

Sadrazam Böyle Olursa!

Muhasara üç taraftan metrisleri ileri yürütmek yanında, şiddetli top ve tüfek atışı ile de devam ediyordu. Henüz kale etrafındaki kulelere hücum edilmemişti. Bu sırada istihkâmlardan atılan bir gülle'nin isabeti sonucu Osmanlı ordusundaki topların en büyük çaplısı parçalandı. Fazıl Ahmed Paşa, top ve tüfek harbinin uzun zaman alacağını ve kalenin fethinin gecikeceğini göz önüne alarak metrise destek vermek ve kulelere hücumu kolaylaştırmak üzere muhasaranın on dördüncü gününde (31 Ağustos Cuma) kaleye toprak sürülmesini emretti. Bu iş için metrislerde görev yapmayanları her gün bir bölüğünün çalışması şartıyla dört kısma ayırdı.

Birinci kısımda, sadrazamın kendisi, kethüdası ve cümle kapısı halkı, ikinci kısımda defterdar Ahmed Paşa bütün divan kâtipleri ve cümle kapısı halkı,

üçüncü kısımda müteferrikalar, çavuşlar, sipahiler, silahtarlar taifesi dördüncü kısımda ise ordu-yı hümayunda bulunan gönüllü halk ve birkaç sancak beyi yer alıyordu.

Bu gört grubun üzerine Budin beylerbeyisi Vezir Hüseyin Paşa nazır tayin edildi. Böylece gece-gündüz kale hendeklerine doğru toprak sürmeye giriştiler. Hüseyin Paşa devamlı talbhaneyi çaldırarak gazileri gayrete getiriyor ve onlara kalp kuvveti kazandırıyor.

Sadrazam Ahmed Paşa da gece-gündüz metrislerde çalışanlar ve toprak sürenler yanında olur, onlara kese kese altın ve gümüş dağıtarak gayretlerini arttırırdı. Özellikle geceleri yedi-sekiz saat metrislerde çalışanlar olurdu. Hatta bir gece şiddetli şekilde yağmur yağmış ve sadrazamın elbiseleri, samur kürkü baştan ayağa kadar çamur içinde kalmıştı. Metris içinde Fazıl Ahmed Paşa'yı bu halde görenler, "Sadrazam bu haliyle yürüdükten sonra bize yüzümüz üzerine yürümek gerekir", demişlerdir.

Öte yandan ordunun ileri gelenleri metrislerin devamlı ateş altında bulunduğunu ve tehlikeli olduğunu gördüklerinden sadrazama; "Sultanım niçin böyle tehlikeli bir şekilde metrislere giriyorsunuz", derlerdi. Fazıl Ahmed Paşa bu çeşit soruların artması üzerine onlara şöyle bir misal verdi:

"Merhum Tayyar Mehmed Paşa, Bağdat muhasarasında her gün metrisleri gezmiş. Gerek dost ve gerek düşmanları; metrislere niçin varırsınız? Dediklerinde, O nisbet için daha açık yerlere gidermiş. Yine bir gün açık yerde dururken dostunun biri eteğine sarılıp; Medet efendim! Orada durmayın demiş. O dahi sakınmayıp yerinden kalkınca, bu kez adam;

Ben senin öldüğüne gam yemem ancak borcum var, ödeyemedim. Ona gam çekerim", diye yalvarmıştır. Fazıl Ahmed Paşa'nın bu misali vermesi üzerine bir daha kimse kendisinden bu hususta istekte bulunmamıştır.

Şiddetli Vuruşmalar

Diğer taraftan metrislerin ve sürülen toprağın hendeklere yaklaşması müdafileri daha da kamçılıyordu. Gece-gündüz gaziler üzerine top ve tüfek yağdırırlardı. Dört günde dağ gibi bir toprak yığılıp hendeğe ulaşıldı. Bu toprak yığınlarının kale duvarlarına dayanması ile umumi yürüyüşlerin başlayacağını ve başına gelecekleri anlayan müdafiler büyük telaşa düştüler. Bir gece elli-altmış kadar kale müdafiyi hendeğe su gelen yeri tekrar açmak üzere kaleden çıkarak harekete geçtiklerinde bir kaç yeniçeri ile karşılaştılar. Şiddetli vuruşmanın hemen başında, üç Nemçelinin öldürülmesi üzerine diğerleri paniğe kapılarak kaleye kaçtılar. Yeniçerilerden biri şehit olurken biri de yaralandı. Sabah namazında haberi sadrazama ileten yeniçeriler, büyük ihسانlara kavuştular.

Müdafiler için ise, artık top ve tüfek atışından, böylece Osmanlıların faaliyetlerini engellemekten başka çare kalmamıştı.

Özellikle toprak sürülmesi ameliyesinin kale bedenlerine yaklaşmasından itibaren Osmanlı kuvvetleri ile müdafiler arasındaki savaş iyice kızışmıştı. Ayrıca düşmanın top ve tüfek atışları daha etkili olmaya başladı. Nitekim bu atışlar sırasından önce Rumeli beylerbeyi Beyko Ali Paşa şehadet şerbetini içti. (4 Eylül) Ardından Sipahiler ağası Sunullah Ağa toprak sürerken açıkta bulunup tüfek kurşunuyla şehit düştü (11 Eylül Salı).

Yine toprak sürülmesi esnasında Osmanlı tarafından otuz kişi tüfenk kurşunuyla vurulup şehit olurken bir o kadarı da yaralandı. Sipahiler ağalığı, aşağı bölük ağalarından Zülfikar Ağa'ya ihsan olundu.

Neticede nice zahmetler sonucunda hendekler doldurularak, ilk defa veziriazam kolunda olan kubur duvara yaklaştı. Ancak düşman makas (makras) toplarıyla yürümeye mecal vermediği gibi kubluları da bozup yıktı. Yeniçeriler akşamdan sabah kadar yıkılan yerleri tamir ederlerdi. Bu şekilde netice alınamayınca makas toplarına siper olmak üzere kubur önüne yüzlerce kütük ve yüzlerce torba toprak yığıldı. Ayrıca kubluların üzerine de kurşundan korunması için direkler ve toprak dolu torbalar döşendi. Bu hal ile metrisler daha emniyetle işlenmeye devam edildi.

Diğer taraftan sadrazam her topun başına ağalardan birini tayin ettikten sonra onlara: "Her ne zaman kefare bir top atarsa siz üç top atın". Diyerek tenbih eyledi. Osmanlı topçusu da ustalığını göstermekten geri kalmıyordu. Düşmanın pek çok topunu kırarak kullanılmaz hale getirdi. Hatta kırılan toplardan bir kısmının parçaları metrislerin önüne düştü. Bu parçaları sadrazama götüren topçular pek çok ihsanlara kavuştular.

Neticede müdafiler, gündüz top atamaz ve hatta baş göstermeye korkar hale geldiler. Kalan toplarını muhafaza edebilmek için ancak gece kullanmaya başladılar. Bir gecede vezir-i azam kuburuna yirmi beş top atıldılar. Kubur yıkıldı diye düşünmüşlerdi. Sabah olduğunda gördüler ki kubura en küçük bir zarar dahi erişmemiş. Zira bunca toprak, kütük ve torbayı geçmek mümkün değildi. Bu durumu gören müdafiler gece de top kullanamaz hale geldiler.

Kublular kaleye yaklaştığı gibi serdengeçti gazileri, duvar dibinde olan ve şarpano tabir olunan parmaklıkları zapt edip, top darbeleriyle yıkılan duvarlar üzerine yürüyüşe geçtiler. (21 Eylül) Şiddetle cereyan eden bir cenk ve çarpışma sonucunda iki taraftan da pek çok kişi hayatını kaybetti. Fazıl Ahmed Paşa, 'buradan kale alınmaz' diyerek hücumu durdururken, Anadolu beylerbeyisi Yusuf Paşa bu sırada yaralanıp dördüncü gün (25 Eylül) vefat eyledi. Ancak serdengeçtiler şarpano dibine yerleştikleri gibi kubluların tamamı da kale dibine ulaştı.

Müdafiler ise fiçılar içine barut, saz ve bazı yağlı maddeler koyarak bunları zincirlerle bedenden aşağı sarkıtarak ortalığı aydınlattıktan sonra, serdengeçtiler üzerine kumbara, taş ve sair harp aletlerini yağmur gibi yağdırırlardı. Buna rağmen serdengeçtilerin yeri emin olduğundan bir zarar erişmedi. Sadrazam bu duruma sevindiğinden Rabbine şükür kurbanları kesti.

Kalede Korku Rüzgarları

Kale duvarlarına ulaşılmasıyla birlikte sadrazam derhal lağımçıları harekete geçirdi. Ancak bunlar ne taraftan lağım açmaya teşebbüs ettilerse müdafiler de içeriden külünk ile tak tak vurarak cevap verirlerdi. Yani; "Siz hazırsanız biz dahi içerde hazırız. Boşuna zahmet çekmeyin, lağım edemezsiniz". Demek isterlerdi. Lağımçıları çaresiz bir halde kaldılar. Bu hal üzerine sadrazam, lağım işlerini bilenler ile istişare ederek ne gibi tedbir alınacağını sordu. Kale muhasaralarına vakıf yeni Rumeli beylerbeyisi Kara Mustafa Mustafa Paşa; "Hemen kale duvarının kökünü kazar ve içeri doğru oyarız. Oyulan duvarları direkler üzerine alırız. Tamam olduktan sonra ateşe verip duvarı yerle bir ederiz", diyerek fikrini belirtti.

Teklifi uygun gören Fazıl Ahmed Paşa, lağımçıbaşıya ve diğer lağımcılara pek çok ihsanlarda bulunduktan sonra işe girişmelerini emretti. O gece can hakkı ile çalışan lağımcılar sabaha kadar duvarı dipten yirmi arşın boyunca ve bir buçuk arşın derinliğinde oyduklar ve büyük direkler üzerine aldılar. Öyle ki oyukta bir adam eğilip yürüyebiliyordu. Sabah olur olmaz direkler ateşe verildi. Üç-dört balyemez top ile de desteklendikten sonra duvar hendeğe doğru uçarak büyük bir gedik açıldığı gibi, üzerinde yer alan müdafilerden pek çoğu da toprak altında kalarak hayatını kaybetti. Büyük toplar bu duvarlara vurduğunda fındık kayaya çarpmış olurdu. Oysa bir lağım patlatmak duvarda istenilen tahribatı yapmıştı. Gaziler duvarın yere doğru indiğini görerek; “Elhamdülillah iki lağım dahi olsa ancak bu kadar olurdu” dediler.

Duvarın yıkılmasıyla birlikte dağlar gibi toprak ortaya çıktı. Yukarı kale bedenine çıkmak mümkün görünmüyordu. Buna rağmen Osmanlı serdengeçtileri el ayak tutunacak yer yok iken tırmana tırmana yukarı çıkmaya başladılar. Bunlara mani olmak isteyen müdafiler yukarıdan el-humbarası ve taş yağdırıp, kurşun sıkarken Osmanlı topçusu da metrislerden balyemez topları ve tüfenk atışı ile serdengeçtileri destekliyordu.

Evliya Çelebi'nin Aktabya, Hammer'in Frederick burcuna yapıldığını belirttiği bu hücumda üç-dört saat şiddetli çarpışmalar meydana geldi. Ancak geriden yardımcı kuvvetlerin gelmemesi üzerine bir-iki yüz kadar şehit ve yaralı vererek çekilmek zorunda kaldılar. Az sayıdaki Osmanlı serdengeçtisinin üç-dört saat içerisinde müdafilerden yüzlercesini öldürmesi, önemli komutanlardan Marki Pio ile Marki Grana'yı yaralamaları, kalede dehşetli bir korku rüzgârının esmesine yol açtı.

“Dağ gibi toprak tabyayı tırmanıp muharebeye atılan bu insanlar ya yürüyüş için yol bulurlarsa halimiz nice olur” diyerek hayret içinde kaldılar.

Öte yandan bu hengâme sırasında Türklerin Sierot Burcu önünde yaptıkları istihkâm hemen hemen kale burcunun yüksekliğine varmıştı. Şimdi buradan istifade ile kale muhafızları üzerine şiddetli bir top ve tüfek atışı başlamıştı. Artık müdafilerin kaleden karşı koyabilecek en küçük bir imkânları dahi kalmamıştı. Bu hal kaledeki müdafilerden teslim muhalif olanların da bütün ümitlerini kırdı.

Uyvar Türklerin Elinde

23 Eylül 1663 (20 Safer 1074) tarihine gelindiğinde Osmanlı ordusunda umumi hücum için artık her tedbir alınmış durumdaydı. Lağımcılar kale duvarlarını pek çok yerden yıkmak üzere tertibatlarını almışlardı. Osmanlı istihkâmı kale burçları hizasına yükselmiş ve buradan top ve tüfekte kale her taraftan dövülmeye başlanmıştı. Bu itibarla Fazıl Ahmed Paşa ertesi gün (24 Eylül) lağımın atılıp açılan gediklerden umumi hücum yapılması emrini verdi.

Kalede ise günlerdir büyük bir gayretle mukavemete çalışan muhafızlarda artık yılgınlık ve bezginlik hâkimdi. Elleri gelen her türlü gayreti gösterdikleri halde Türk askerinin yiğitlik, cesaret, kahramanlık ve tükenmek bilmeyen azmi karşısında aciz kalmışlardı. Gerek Osmanlı topçusunun atışları, gerekse yürüyüş esnasındaki çarpışmalarda büyük kayıplar vermişlerdi.

Viyanadan bekledikleri yardım bir türlü gelmemiş, erzak sıkıntısı had safhaya ulaşmıştı.

Dolayısıyla Osmanlı ordugâhındaki yoğun faaliyeti ve umumi hücum hazırlıklarını gören Macar ve Nemçeli muhafızlar böyle bir neticeyi göze alamadılar. Kendilerini artık son hücumu dayanabilecek kadar güçlü hissetmiyorlardı. Kaledeki hemen herkes, askerler ve halk, kadınlar ve çocuklar, şiddetle kalenin teslim edilmesini istiyorlardı. Komutanlardan Marki di Pio, son âna kadar teslim olmaya karşı çıktı. Kargaşa çıkartan askerlerden üçünü kendi elleriyle öldürdüğü ve diğerlerini sakinleştirmek için, aralarında yedi bin Gulden üzerinde para dağıttığı söyleniyordu. Buna rağmen teslim olma isyanına karşı koyamadılar. Neticede asker ve halk kumandanları Forgaç ile Marki Pio'yu teslim mukavelenamesini imzalamaya mecbur ettiler.

Muhasaranın 38. günü (24 Eylül 1663) Osmanlılar hücum hazırlıkları içerisindeyken, müdafiler, “el-amân! el-amân”! Diye bağırıp çağırıp teslim bayraklarını Beç Kapısı üzerine diktiler. “Zaferin zekâtı affetmektir”, sözü ile hareket eden sadrazam, hücumu durdururken askerlerine de uyanık durmalarını emretti.

Öğleye doğru kaleden çıkan iki kişi sadrazamın huzuruna gelerek; “Devletli Vezir! Kalenizi Allah mübarek eyleye. Lakin bize emn ü eman ver ki malımıza canımıza zarar olmaya”! Dediler. Sadrazamın aman vermesi üzerine birkaç madde rica ettiler. Şöyle ki:

Malımıza ve canımıza zarar gelmesin. Tatar yüzünü görmemek için ordu içinden geçmeyelim. Bin kadar araba verin. Bizler kaleden çıkmayınca İslâm askeri girmesin. Bol miktarda zahire verilsin. Yaralı olanlarımız kalede kalsınlar ve iyileştiklerinde vilâyetlerine yollansınlar. Kaleden çıktığımızda bayrağımız açıp tablimızı (trampetler) döğerek gidelim.

Böyle dedikleri gibi Sadrazam da; “Utanmazsanız böyle edin, tabl döğün, boru çalın ve bayrak dahi açın”! Dedikten sonra; “Mal ve canınıza zarar olmasın. Ordu içinden geçirmeyelim. Bir günlük zahire ve ancak 400 araba verilir selametle Komaran'a ulaştıralım”, diye söz verdi. Gedikleri ve kale bedenlerini ise aynı gün zapt etmek istediklerini bildirdi. Elçiler bunun için ellerinde izinleri olmadığını, kaleye gidip Forgaç'a bildirmeleri gerektiğini söylediler.

Nihayet kaleye varıp konuştuğundan sonra bu maddeyi kabul ettiklerini haber verdiler. Böylece o saatte sadrazam kolundan sekizinci cemaat neferiyle, Köse Ali Paşa kolundan beşinci Ağa bölüğü halkı harekete geçerek gedikler ve kale bedenlerini zapt eylediler.

Ertesi gün (25 Eylül) Uyvar askerlerini ve kadın-erkek kale halkından gitmek isteyenleri Komaran'a götürmekle Vezir Kaplan Mustafa Paşa görevlendirildi. 27 Eylül günü Vezir Kaplan Mustafa Paşa, kale halkını Komaran'a doğru götürürken, Osmanlı askerleri de Avusturya'nın bu en sağlam ve kuvvetli kalesine tamamen yerleşiyorlardı.

Allah Muin Oldu!

Müttefik Avusturya ve Macar kuvvetlerinin koruması altındaki Uyvar Kalesi'ne yapılan Türk hücumu son derece düzenli, disiplinli ve şiddetli bir şekilde cereyan etmiştir. Dünyanın en muhkem surları gerisinde siperlenen müdafiler top, tüfenk, humbara ve her türlü savaş aletleri ile güçlerinin son haddine kadar müdafaadan vazgeçmemiştir. Ancak Osmanlıların, bütün bu zor şartlara rağmen zerrece yılgınlık göstermeden, büyük bir azim ve sebatla otuz sekizinci günde

kaleyi elde etmeleri “Uyvar önünde bir Türk gibi” deyimini tarihe mâletmiştir. Avusturya-Macaristan’da çok zor bir mesai gerçekleştirildiğinde veya yapılması imkânsız bir mukavemet gösterildiğinde hep bu söz söylenegelmiştir.

Hristiyanlığın zaptedilemez diye tarif olunan Uyvar Kalesi’nin Forgacs, Sierot, Frederick, Boheme, Ernest ve İmparator adlı altı burcu üzerinde artık Osmanlı hilal ve sancakları dalgalanmaktaydı. Uyvar’ın zaptı, Avusturya’nın başşehri Viyana’yı ilk hedef haline getiriyordu. Diyet meclisinin emri üzerine artık bütün kiliselerde her gün öğle üzeri Türk çanı çalınıyor, evlerde, sokaklarda ve tarlalarda dualar okunuyordu.

Fazıl Ahmed Paşa Uyvar’ı muhasara etmesinden sonraki günlerde uzun süre geçmesine rağmen padişaha faaliyetleri hakkında bir telhis göndermemişti. Gayesi Uyvar’ı zaptettikten sonra müjde telhisi yazmaktı. Beri tarafta ise Müslüman ahali camilere gidip İslam askerinin üstün gelmesi ve muzaffer olması, düşmanlarının hezimete uğraması için Allah’a yalvarıyordu. Esnaf şenlik için kandiller ve eğlenmek için çeşitli malzemeler tedarik ediyordu. Ancak uzun bir süre, beklenen hayırlı haberin gelmemesi ve kış günlerinin yaklaşması herkeste şaşkınlığa ve ümitsizliğe sebep oldu. Nihayet Rebiü’l-evvel ayının altıncı günü fetih-name geldi. Haber, sarayda ve halk arasında büyük sevince sebep oldu.

IV. Mehmed Han, Cenab-ı Hakk’ın lütf ve ihsanına şükrettikten sonra bütün Osmanlı ülkesinde yedi gün yedi gece donanma (şenlikler) yapılmasını ferman etti. Bunun üzerine özellikle İstanbul,

Edirne, Bursa, Belgrad, Budin, Bağdat ve sair büyük şehirler görülmemiş bir sevinç ve şenlik gösterileri içerisinde kaldı. Müslümanlar bir taraftan neşe içinde eğlenirken diğer taraftan Cenab-ı Hakk’a şükrediyor, sadakalar dağıtıyor, fetihlerin devamı için dualar ediyorlardı.

Sultan IV. Mehmed, kapıcılar kethüdası Yusuf Ağa ile Fazıl Ahmed Paşa’ya bir mektupla beraber samur kürk, sade kaffan, sorguç ve hançer gönderdi. Ayrıca başta Ahmed Giray olmak üzere diğer komutanlara da kıymetli hediyeler gönderilmişti. Yusuf Ağa, Edirne’den Uyvar sahrasına on günde geldi. Onun gelişi ile birlikte kalede ve ordu-yı hümayundaki toplar ateşlenip alaylar ve şenlikler yapıldı. Padişah mektubunda:

“Sana (Fazıl Ahmed Paşa) ve uğur-ı din-i mübîn yolunda taş yasadanup, toprak döşenen gazi ve mücahid kullarımın küçüğüne büyüğüne, nân ve ni’metim helâl olsun. Cümleliz berhudar olasız...” diyerek dualarda bulunduktan sonra kalenin mükemmel bir biçimde tamir edilmesini istiyordu.

Öte yandan sefere katılan veya katılmayan devrin şairlerinden niceleri bu kutlu fetih münasebetiyle şiirler yazıp tarih düşürdüler. Böylece yirmi yıl kadar hâkimiyetimizde kalan Uyvar’ın fethi asırlar boyunca hafızalarda canlı bir şekilde yaşatılageldi. Ayrıca edebiyatımıza da kıymetli eserler kazandırılmış oldu.

Bizzat Fazıl Ahmet Paşa da, Uyvar’ın fethine:

“Allah mu’în oldu fetih eyledik Uyvar’ı” (1074/1663) diyerek tarih düşürmüş, böylece idarî ve askerî kapasitesinin yanında edebî kişiliğini de göstermiştir.

Prof. Dr. Necdet Tosun

(GÜNÜMÜZDE) ÜVEYSİLİK (İDDİÂSINDA OLANLAR) VE TEHLİKELERİ

Üveysilik, bir kimsenin zâhiren görmediği kişi veya kişilerden rüya gibi yollarla mânevî eğitim alması ve bu yolla oluşan tarîkat anlamında bir tasavvuf terimidir.

Hazret-i Peygamber *-sallâllâhu aleyhi ve sellem-* zamanında Yemen’de yaşayıp müslüman olan, fakat İslâm Peygamberi ile bizzat görüşemeyen Üveys el-Karanî’nin (Türkçede Veysel Karanî) rüya veya başka mânevî yollarla Efendimiz *-sallâllâhu aleyhi ve sellem-* ile görüşüp eğitim aldığı kabul edildiği için sonraki asırlarda bu yolla eğitim ve feyz alan kişilere Üveysî, bu metoda da Üveysilik denmiştir.

Üveysî kavramı dört grup için kullanılır. Bunlar Hazret-i Peygamber’den, Üveys el-Karanî’den, Hızır *-aleyhisselâm-*’dan veya herhangi bir şeyhten rûhânî yolla eğitim alan kişilerdir.

Tasavvuf tarihinde Üveysî olduğu söylenen ilk mutasavvıf İbrahim bin Edhem’dir. (ö. 166/782) Onun Hızır *-aleyhisselâm-*’dan veya Üveys el-Karanî’nin rûhâniyetinden feyz aldığı söylenir. Yine ilk dönem sûfîlerinden Bâyezîd-i Bistâmî’nin Câfer es-Sâdık’tan, Ebu’l-Hasan Harakânî’nin de Bâyezîd-i Bistâmî’den Üveysî yolla eğitim aldığı kabul edilir. Bunların dışında Üveysî olduğu kaydedilen çok sayıda mutasavvıf vardır. Meselâ Bahâeddin Nakşibend’in, Abdülhâlık Gucdüvânî ve Hakîm Tirmizî’den bu yolla eğitim aldığı ifade edilir.

Vefat etmiş olan velîlerin rûhâniyetinden Üveysî metodla rüyada feyz ve eğitim alan sûfîlerden birçoğunun, ayrıca yaşayan bir mürşîdinin de olduğu görülmektedir. Bazı sûfîlere göre bu daha güvenilir bir yoldur. Zira rüyasında bir velîyi görüp ondan bazı bilgiler alan kişi bunun sâdık bir rüya mı, yoksa bir aldatmaca mı olduğunu anlamakta zorlanabilir. Yaşayan rehberine danışmak ve rüyasında aldığı bilgilerin dînin kurallarına ve tasavvufun ilkelere uyup uymadığını test etmek gibi yollarla onun sıhhati hakkında fikir sahibi olabilir. Danışacak bir rehberi olmayan kişiler ise yanlış fikirlere sapabilirler. Şeytan veya cin bir insanın rüyasına girip; “Ben Abdülkâdir Geylânî’yim!” veya; “Ben Hızır’ım!”, “Ben Üveys el-Karanî’yim!” diyebilir. Böyle bir rüya ile muhatap olan kişinin yaşayan bir şeyhi varsa ona danışıp bu rüyanın sâdık mı kâzib mi (doğru mu aldatıcı mı) olduğunu sorma imkânı olacaktır. Bu sebeple Üveysî yolla büyük bir zâttan eğitim almaktansa, yaşayan bir şeyhe bağlanmanın daha iyi ve risksiz olduğunu ifade etmek için Hoca Bahâeddin Nakşibend Hazretleri;

“Canlı bir kedi, ölü bir aslandan daha iyidir.” buyurmuşlardır.¹

Rüyada Hazret-i Peygamber *-sallâllâhu aleyhi ve sellem-*’in görülmesi de hassas bir konudur. Efendimiz *-sallâllâhu aleyhi ve sellem-*;

“Beni rüyasında gören, gerçekten beni görmüştür. Çünkü şeytan benim kılığımıza giremez!” buyurmuştur.²

Ancak bu husus da dikkatli olunması gereken bir meseledir. Şeytan, Hazret-i Peygamber’in sûretine ve şekline giremez. Ancak başka bir şahsın şekline ve kılığına girip rüyasında bir insana;

“Ben senin peygamberinim.” derse ne olacak? Yukarıdaki hadis, sahâbîlere söylenmişti ve onlar zaten Hazret-i Peygamber’in sûretini biliyorlardı. Oysa sonraki asırlarda yaşayan insanlar onu görmedikleri için, rüyada gördükleri şahsın gerçekten peygamber olduğuna karar vermeleri zor olacaktır. Burada Hazret-i Peygamber’in hilyesini yani beden ve yüz özelliklerini anlatan hadisler kısmen yardımcı olabilir. Ayrıca rüyada görülen şahsın söyledikleri de çok önemlidir.

Sıddîk Hasan Hân Kannevî (ö. 1890) şöyle der:

“O Hazret’i (aleyhisselâm) rüyasında gören ve O’ndan Kitap ve Sünnet ile sâbit olan şerâata aykırı bir söz veya hüküm duyan kişi, gerçekte Hazret-i Peygamber’i görmemiştir. Aksine şeytan tarafından aldatılmıştır. Şeytan kendisini peygamber gibi göstermiş ama gerçekte onun sûretine girmemiştir. Bu aldatmacaya birçok ilim ehli de kanmış ve bu sebeple din ilimlerinin bereketlerinden ve Allâh’a yakınlıktan mahrum kalmışlardır.”³

Nakşibendî meşâyihından Abdullah Dihlevî (ö. 1824) de şöyle der:

“Rüyaların en güzeli, Allah Teâlâ’yı ve Rasûlü’nü görmektir. Ancak burada da vehim ve hayal endişesi vardır. Yani vehim, gerçek zannedilebilir.

Çünkü zikir nurlarının parlaması, muhabbet ve ihlâs veya çok salevat getirmek yahut da hadis ilmiyle çok meşgul olmak gibi ameller, rüyada o Hazret (*sallâllâhu aleyhi ve sellem*)’in sûretinde görülebilir. Gören de Rasûlullâh’ı gördüm zanneder. Rasûlullâh’ın başka başka şekillerde görünmesinin sebebi budur. Eğer Medîne-i Münevvere’de bulunan ve O’nun hilyesini anlatanların (sahâbîlerin) bildirdiği hakikî şeklinde görürlerse, bu çok büyük bir saâdettir ve mâneviyat yolunda ilerlemeye, dinde kolaylığın artmasına sebep olur.”⁴

Rüyada Allah Teâlâ’nın görülmesi konusu da hassas bir meseledir. Rüyasında Allâh’ı gördüğünü veya O’nunla konuştuğunu zanneden kişi, gerçekte kiminle konuşmuştur? İslâm tarihinde kendisini Mehdî veya peygamber ilân edenlerin bir kısmı sahte rüyalarla yoldan çıkmış olabilir. Öte yandan, tasavvuf ehline göre, rüya sadece uykuya has değildir. Uykuda, uyanırken veya uyku ile uyanıklık arasında da görülebilir ve duruma göre vâkıa, müşâhede gibi adlar alır. Ancak bu «müşâhede»lerin de sahtelerine karşı uyanık olmak gerekir. İsmâil Hakkı Bursevî (ö. 1725) Kitâbü’n-Netîce’de özetle şöyle der:

“Bazı dervişler, şeytanı gök ile yer arasında bir sedir üzerinde görüp Hak Teâlâ zannederler ve Hak yolundan çıkarlar... Şeytan; dervişi bir yol ile bağladıktan sonra, ona doğru diye birçok yanlış ve bâtılı gösterir. Bu tehlike içinde kalan, vehim ve hayalin peşinden giden çoktur. Uyanıp doğru yola dönenler nâdirdir. Çoğu şeytanın çengelinde asılıp kalmıştır.”⁵

Hucvîrî’nin (ö. 465/1072) Keşfu’l-Mahcûb’da naklettiği şu rivâyet de sahte rüya ve müşâhadelere bir örnektir:

Cüneyd-i Bağdâdî’nin müridlerinden biri, kemal derecesine ulaştığına dair kendisini bir hayale kaptırması ve;

“Benim için yalnızlık, sohbetten ve cemi-yet içinde olmaktan daha iyidir.” deyip inzi-vâya çekilmiş ve cemaatle sohbet etmekten elini çekmişti. Gece olunca kendisine bir deve getiriyorlardı ve;

“Artık senin cennete gitmen lâzım!” di-yorlardı. Adam deveye binerek yola çıkıyor, gayet güzel manzaralı bir yer görüyor, orada güzel şahıslar, lezzetli yemekler ve akarsular seyrediyordu. Seher vaktine kadar o adamı burada bırakıyorlardı. Sonra adam burada uyuyor, uyandığı zaman kendisini inzivâya çekildiği dergâhın önünde görüyordu. Bunun üzerine benlik duygusu içine yerleşti, gençlik (ve acemîlik) gururu gönlüne tesir etti ve;

“Bana şöyle oluyor (benim şöyle şöyle mâ-nevî hâllerim var)!” diye iddialara başladı.

Sonunda onun haberini Cüneyd-i Bağdâ-dî’ye ulaştırdılar. Cüneyd kalktı, o adamın inzivâya çekildiği dergâha gitti. Adamı, ka-fası kibir ve gururla dolmuş olarak buldu. Cüneyd ona hâlinden sordu, o da her şeyi kendisine anlattı. Bunun üzerine Cüneyd -rahmetullâhi aleyh- ona;

“Bu gece oraya gittiğin zaman üç defa; «Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-aliy-yi’l-azîm.» duâsını oku!” dedi.

Gece olunca adamı yine oraya götürüyor-lardı. Fakat adam kalbinden Cüneyd’i red ve inkâr ediyordu. Bir süre geçtikten sonra tecrübe olsun diye üç kere; «Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-aliyyi’l-azîm.» dedi. Yanındakilerin hepsi feryat ederek oradan dağıldılar. Adam kendisini bir çöplüğün ortasında oturur vaziyette buldu. Çevresi ölmüş hayvanların kemikleriyle dolu idi. Adam hatasını anladı, tevbe etti ve arkadaş-larının sohbetine döndü.⁶

Netice olarak, tasavvuf tarihinde rüya yolu ile eğitim almak anlamında Üveysîlikten bahsedilmekteyse de, bunun tehlikeli ve riskli bir yol olduğu apaçık ortadadır. Bu se-beple Üveysî yolla eğitim ve feyz alan sūfî-ler ayrıca yaşayan bir şeyhe de bağlanma,

gerektiğinde rüyalarını hayattaki şeyhine da-nışma ihtiyacı hissetmişlerdir. Meselâ Hoca Bahâeddin Nakşibend -kuddîse sirruhû- ken-disinden bir buçuk asır önce yaşayan Abdül-hâlik Gucdüvânî’nin rûhâniyetinden Üveysî yolla feyz ve eğitim almış ise de, hayatta olan Seyyid Emîr Külâl’e bağlanarak ger-çek eğitimini onun yanında tamamlamıştır. Bu şekilde davranmayan kişilerden bazıları aldatıcı rüyalar sebebiyle kemâle ermediği hâlde şeyhlik iddiasında bulunmak, hattâ daha ileri gidip Mehdîlik ve peygamberlik iddia etmek gibi sapkınlıklara düşmüş, şey-tan ve cinlerin maskarası olmuşlardır. İslâm tarihindeki sahte Mehdî ve sahte peygam-berler; muhtemelen önce kendileri bu tür aldatıcı (şeytânî) rüyalarla yoldan çıkmış, sonra başkalarını da saptırmışlardır. Ayrıca bu tür rüyalarla şeyh olduğunu zanneden ki-şiler; etrafına topladıkları kişilere haddinden fazla ve kontrolsüz zikir dağıtarak, onların psikolojisini de bozabilmektedirler. Bu tür kişiler çoğu zaman kendilerine Üveysî yolla «başkalarına verilmeyen özel bilgilerin ve-rildiğini» de iddia etmektedirler. Sonunda ümmeti ifsâd etmek için fırsat kollayan ya-bancı ve karanlık güçlerin maddî desteğini de alarak din adına bir «ifsad projesi» hâline dönüşebilmektedirler. Bu sebeple Üveysî ol-duğunu iddia eden kişi ve gruplardan sakın-mak en doğru yol olacaktır.

Dipnotlar

1. Mîr Abdülevvel, Mesmûât, Ahvâl ve Sühanân-ı Hâce Ubeydullâh-i Ahrâr (hız. Ârif Nevşâhî), Tahran 1380 hş./2002 içinde, s. 231.

2. Buhârî, İlim, 38, Ta’bîr, 10; Müslim, Rû’yâ, 10-11.

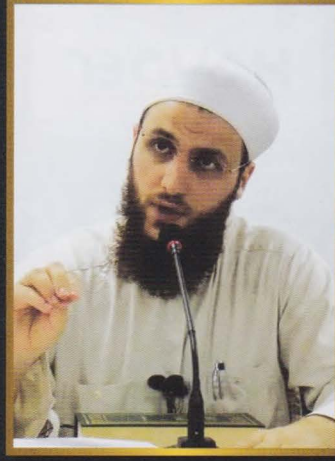
3. Sıddîk Hasan Hân Kanecvî, Hazîretü’l-kuds, Bho-pal 1297, s. 102.

4. Abdullah Dihlevî, Mekâtîb-i Şerîfe, İstanbul 1992, s. 153-154 (90. mektup).

5. İsmâil Hakkı Bursevî, Kitâbü’n-Netîce (hız. Ali NAMLI- İmdat YAVAŞ), İstanbul: İnsan Yayınları, 1997, c. II, s. 366-367.

6. Ali b. Osman Hucvîrî, Keşfu’l-Mahcûb (nşr. Mah-mud Âbidî), Tahran 1384 hş./2006, s. 498-499.

Bu yazı Prof.Dr.Necdet Tosun hocamızın Nisan 2017 tarihinde Yüzakı dergisindeki makalesinden iktibâs edil-miştir.

ÖMER FARUK KORKMAZ

İBN TEYMIYE'NİN TECSİM İNANCI -1-

Bu yazımızda; özellikle günümüzdeki Selefiliğin kökeni sayabileceğimiz 'İbn Teymiye' üzerinde biraz durmak istiyorum. Mevcut Selefiliğin ve Vehhâbî anlayışın selefini araştırdığımızda en yakın mercî olarak Muhammed b. Abdilvahhab ve ondan da İbn Teymiye'ye varıyoruz. Bu vesileyle bu yazımızda İbn Teymiye ismi üzerinde durmamız gerekiyor.

Hususen yaşadığımız çağda İbn Teymiye'nin Ehl-i Sünnet olduğu, Ehl-i Sünnet'e aykırı herhangi bir görüşü olmadığı ve hatta bundan da öte Şeyhülislam olduğu, hidâyet imamlarından bir imam olduğu dillendiriliyor. Hatta bizim cenah-tan birtakım Hoca Efendiler, özellikle de Arap diyarından ber hayat olan veya vefat etmiş bulunan bir kısım Ehl-i Sünnet âlimler kendisinden birçok nakiller yapıyorlar konuşmalarında veya eserlerinde.

“Hikmet müminin yitiğidir, onu nerede bulursa alır”¹ şeklinde rivayet edilen hadis-i şerif ulema için geçerlidir. Ulema belki onun güzel ve tercihe şâyan gördükleri sayılı birtakım tespitlerinden bir kısım nakiller yapmıştır. Ancak bu noktada biz nerede durmalıyız?

Üzerinde tefekkür edip çabucak cevabını bulmamız gereken istifham işte budur. Evet, İbn Teymiye'ye karşı duruşumuz ne olmalıdır? Bu noktayı belli başlı birtakım başlıklar altında müzakere edelim ve mevzumuzu tamamlayalım.

İbni Teymiyye'nin Ta'mîmci (Genellemeci) Uslûbü

Konuya girmeden önce İbni Teymiye'nin usulünden, uslûbundan ve mevzulara yaklaşımındaki genellemeci tavrından bahsetmemiz gerekiyor. İbni Teymiye okurları kendisinin çok ta'mîmî bir üslûba sahip olduğunu bilirler.

Bu üslûbu *Mecmu'ü'l-Fetâvâ*'sı vb. kitaplarında gayet net bir şekilde müşahede edilebilir. İbn Teymiye birçok görüşünü aktardıktan sonra naklettiği bu görüşün selefin tamamının görüşü olduğunu söyler genellikle.

Hanbelî olduğunu söylediği için de kimi görüşlerini İmam Ahmed'e nisbet eder. Bazı görüşlerini de selefin tanıdık isimleri Şa'bî, Evzâ'î, Süfyan b. Uyeyne, Hasen-i Basri, Abdullah b. Mübarek gibi zatlara nispet eder. Savunduğu görüşün hâtime-sini de genellikle “عَلَيْهِ إِجْمَاعُ الْأُمَّةِ” / “Bu görüş üzerinde ümmetin², müslümanların³ icma'ı vardır” veya “عَلَيْهِ إِجْمَاعُ الصَّحَابَةِ” “Bu görüş üzerinde sahabenin görüş birliği vardır”⁴ diyerek yapar.

Ve bunun dışına çıkan kişinin ya Mutezilî, ya Muattıla'ya mensup yahut da muanid bir Cehmî olduğunu söylemeyi de eksik etmez.

İbni Teymiye'nin genellemeci tavrının bir diğer örneği de “مقدمة في أصول التفسير” isimli eserinde İmam et-Taberî'nin tefsirinden bahsederken bu tefsir için ‘tefsirlerin en yücesi’ ifadesini kullandıktan sonra aynı tefsir hakkında “onda hiç bidat yoktur”⁵ demesidir.

Peki, Taberî Tefsiri tefsirlerin en yücelerinden olduğu müsellemlerle birlikte, İbn Teymiye'nin genellemeci tavrıyla ifade ettiği gibi hiçbir bidat rivayet ve görüş barındırmayan bir tefsir midir, değildir tabii ki. Taberî'nin *Câmi'ü'l-Beyân*'ı, ismi gibi câmî bir tefsirdir. Ehl-i Sünnet dışı fırkaların işine yarayacak olan birtakım rivayetleri de bulundurur. Taberî o rivayetleri ilmi bir emânet oldukları için almıştır.

İsrâîlîyyat kabilinden rivayetlere yer verip kimilerine tembihte bulunur, kimilerine de isnadlarını zikretmesine itimaden tembihte bulunmaz mesela.⁶

İşin ehli alimler, İmam et-Taberî'nin rical ilminin revaçta olduğu, isnatların keyfiyetlerine muttalî olmanın yaygın olduğu bir dönemde yaşamış olmasından hareketle bu tarz rivayetlerde sadece isnadı zikretmesiyle mesuliyeti üzerinden attığını söylemektedirler.⁷

İbn Teymiye bir şeyi övmeyi kast ettiği zamanda onu genellemeci bir üslupla övmeyi tercih eder bu misalde olduğu gibi. Zaman olur “Selef hiçbir zaman tevil yapmamıştır, devamlı tefviz yapmıştır.” der. Başka bir kitabını okursunuz bakarsınız ki; istiva hakkında akla hayale gelmedik tevilller yaparak işi teccime dahi götürür. Ve bunu da “Tefvîz” başlığı altında selefe isnat ederek yapar. İbn Teymiye'nin kitaplarında düşmüş olduğu tenâkuzları tespit edip cem etmiş muasır bir çalışma da vardır.

İbn Teymiye ve ekolünün mümessillerinde rastlanılan bu tür tenâkuzlar, meseleyle yakından ilgilenenlerin yabancılamayacağı kabilden şeylerdir. Nasıruddin el-Elbânî'nin benzer tenakuzlarına dair yazılmış Hasen b. Ali es-Sekkâf'ın üç cilt halinde tab edilen *Tenâkuzâtu'l-Elbânî'l-Vâdihât*'i⁸ ve Mahmud Said Memdûh'un *et-Ta'rîf*'i⁹ bu konuda zikredilebilecek bir iki müşahhas misaldir.

İbni Teymiye'nin genellemeci üslubundan bahisle devam edelim konumuza. Geride de zikrettiğimiz gibi İbn Teymiye'yi okurken çok genellemeci konuşan, cüzâfen cümleler kuran ve sonra da bunların altını dolduramayan bir şahsiyet görüyorsunuz karşınızda.

İbn Teymiye bazı konularda öyle iddialı, öyle cüretkâr cümleler kuruyor ki şaşmamamız mümkün değil. Fakat bunların arkasında durmaya sıra geldiğinde söylediklerinin ardında duran bir İbni Teymiye ile karşılaşamıyorsunuz ne yazık ki.

Sözün özü, İbn Teymiye'nin muâzırzalarına karşı böyle bir inatçı bir tavır sergilediği gayet net ve âşikâr. Selef imamlarının bazı görüşlerinden döndüğü, görüşlerinin zıttını gösteren ekvâ bir delile teslim oldukları nakledilirken İbn Teymiye adına böyle bir ameliyeden bahsetmeniz gayet güç. İmam Zehebî, İbn Teymiye'nin muhibbânındandır. Ancak bu tavrından dolayı kendisini îkâz etmiş ve *en-Nasihatu'z-Zehebiye*'yi yazarak ona nasihat etmiş ve bu tavrının yanlış olduğunu, böyle inatçı bir tavırla âlimin hareket etmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

İbn Teymiye'nin Akîdevî Görüşlerine Ulemâ Karşı Çıkmıştır

İbn Teymiye bazı akîde metinleri kaleme almış, bu metinler bi hayli ses getirmiş ve muasırı olduğu alimlerden menfî anlamda tepki almıştır. Zamanının alimleri onun söylediklerini telakki bil kabul etmemişler ve kendisine karşı çıkmışlar. Bu sebeple İbn Teymiye'yi kimi zaman münazara ortamlarına çağırılmışlar ve İbn Teymiye oralarda da görüşlerini savunmuştur. Eserlerinde bu ortamlarda alimlerle arasında geçen diyalogları kısmen de olsa yeri geldiğinde zikretmektedir. O zamanı anlatan bazı alimler İbn Teymiye'nin kimi zaman görüşünden döndüğünü, sonra tekrar aynı görüşü savunduğunu nakletmektedirler. İbn Teymiye böyle git geller yaşamış zamanında.

Genellemeci tavrına örnek olması gayesiyle bazı ifadelerini alıntılalım:

Mesela *Mecmû'u'l-Fetâvâ*'sında o tartışma ortamlarından bir tanesini anlatırken şu ifadelere yer verir:

فَقُلْتُ: مَا جَمَعْتَ إِلَّا عَقِيدَةَ السَّافِ الصَّالِحِ جَمِيعِهِمْ لَيْسَ لِلْإِمَامِ أَحْمَدَ اخْتِصَاصٌ بِهِدَا، وَالْإِمَامُ أَحْمَدُ إِنَّمَا هُوَ مُبَلِّغُ الْعِلْمِ الَّذِي جَاءَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَوْ قَالَ أَحْمَدُ مَنْ تَلَقَّاهُ نَفْسِهِ مَا لَمْ يَجِئْ بِهِ الرَّسُولُ لَمْ نَقْبَلْهُ وَهَذِهِ عَقِيدَةُ مُحَمَّدٍ وَقُلْتُ مَرَّاتٍ: قَدْ أَمَهَلْتُ كُلَّ مَنْ خَالَفَنِي فِي شَيْءٍ مِنْهَا ثَلَاثَ سِنِينَ فَإِنْ جَاءَ بِحَرْفٍ وَاحِدٍ عَنْ أَحَدٍ مِنَ الْقُرُونِ الثَّلَاثَةِ - الَّتِي أَتَى عَلَيْهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - حَيْثُ قَالَ: « خَيْرُ الْقُرُونِ الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثَ فِيهِ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ » - يُخَالِفُ مَا ذَكَرْتَهُ فَأَنَا أَرْجِعُ عَنْ ذَلِكَ وَعَلَيَّ أَنْ آتِيَ بِنُقُولِ جَمِيعِ الطَّوَائِفِ - عَنِ الْقُرُونِ الثَّلَاثَةِ تَوَافِقُ مَا ذَكَرْتَهُ - مِنَ الْحَنْفِيَّةِ، وَالْمَالِكِيَّةِ، وَالشَّافِعِيَّةِ، وَالْحَنْبَلِيَّةِ، وَالْأَشْعَرِيَّةِ، وَأَهْلِ الْحَدِيثِ، وَالصُّوفِيَّةِ، وَغَيْرِهِمْ

“Dedim ki; Ben Selef-i Sâlih'in tamamının görüşünü topladım. İmam Ahmed'in bu konuda bir hususîliği yok. İmam Ahmed Nebi ﷺ'nin getirdiği ilmin tebliğcisidir. İmam Ahmed Peygamber ﷺ'in getirmedeği bir şeyi kendi görüşünden söyleyecek olsa onu kabul etmeyiz. Ve bu Muhammed'in akidesidir. Defâatça dedim ki; bu hususlarda bana muhalefet edenlere üç yıl mühlet tanıdım. Eğer Peygamber ﷺ'in “Asırların en hayırlısı benim asırdır, sonra onları takip edenler, sonra onları takip edenler” sözüyle medhü sena ettiği ilk üç asırdaki her hangi bir kişiden benim zikrettiklerime muhalif tek bir harf getirirlerse ben bu

görüşümden döneceğim ve ilk üç asırdan, Hanefiler, Mâlikîler, Şafi'îler, Hanbelîler, Eş'arî'ler Ehl-i Hadis, Sûfîler ve bunların dışındaki bütün taifelerin görüşüme muvafık olan nakillerini getirmek de boynumun borcudur.”¹⁰

Bu ifadeler İbn Teymiye'ye ait. İmam Sübkî kendisine *Şifâu's-Sikâm* gibi birçok reddiyeler yazmış, İbn Cehbel *el-Hakâiku'l-Celiyye*'yi yazmış ve ayrıca bazı hadislerle yaklaşımının hatalı bulunduğu kendisine aktarılmış olmasına rağmen o savunduğu şeyi müdafaa etmeye devam etmiştir. Geride de ifade ettiğimiz üzere, tüm bunlar karşısında genellemeci söyleminin arkasında duran bir İbni Teymiye yok ortada. İşte gördünüz; umumi ifadeler kullanarak tek bir harf getirsinler görüşümden dönerim” diyor ancak sonrasında bu sözlerinin arkasında durmuyor.

İbn Teymiye'nin selefe atfetmiş olduğu birçok görüşü vardır. Bunları mukayeseli bir okumaya tabi tuttuğumuzda bazılarının selefle örtüşüklerini göremiyoruz. Mansur Muhammed Uveys'in bunla alakalı *İbnü Teymiyye Leyse Selefiyyen*¹¹ isimli bir eseri var. Bu eseri mutala edersek az çok bununla alakalı örneklerle rastlamış oluruz.

Konumuza doğru ilerlerken öncelikle şunu ifade edeyim: Bizim burada İbn Teymiye'nin bütün görüşlerini zikredeceğiz, onları tek tek serd edeceğiz diye bir iddiamız yok. Burada yapabileceğimiz bir şey varsa o da İbn Teymiye'nin özellikle akide noktasında Cenabı Hakk'ın sıfatları ile alakalı tecsim ve teşbih ifade eden görüşlerini zikretmek olabilir. Bu görüşlerin tahlil edilmesi, aksine deliller getirilmesi bir takım seri derslere ihtiyaç duyar ve dolayısıyla bu dersin vaktini aşar.

İbn Teymiye tecsim akidesine düşüyor mu düşmüyor mu bu konu üzerinde duralım. Bizim bu mahalde her şeyden önce Tecsim'in ne olduğunu ortaya koymamız icap ediyor. Tecsim kısaca; Cenab-ı Hakk'a onun cismaniyetini iktiza edecek bir şeyin izafe edilmesi veya direkt olarak Allah Teâlâ'nın cisim olduğunun söylenmesidir. Özetle tecsim; Cenab-ı Hakk'ı herhangi bir cisme benzetmek veya cisimlerle Cenab-ı Hak arasında bir müşâbeheti, mümâseleti vehm ettirecek olan birtakım ifadeler kullanmaktır. İbn Teymiye'nin böyle bir tutumu var mı? Onu kendi ifadeleri üzerinden göreceğiz. Bugünkü selefîler aksini iddia ederek “İbn Teymiye'nin kesinlikle böyle görüşleri yoktur” diyorlar.

Tecsim Nedir?

Konuya girmeden önce tecsimin mahiyeti ve mücesimin kim olduğu noktaları üzerinde duralım. Fırkaları anlatan İmam el-Eş'arî'nin *Makâlâtü'l-İslamiyyîn*'i, İbn Hazm'ın *el-Fisal*'i, Abdülkahir el-Bağdâdî'nin *el-Fark Beyne'l-Fırak*'ı, Ebû Muzaffer el-İsferâînî'nin *et-Tabsîr fi'd-Dîn*'i var malumunuz. İbn Hazm'dan bir nakil okuyalım mücessime ile alakalı... İbni Hazm özetle şöyle tâdât ediyor mücessimenin özelliklerini:¹²

Bir taife Allahü Teala'nın cisim olduğunu söylemiştir ve bu konudaki delilleri de şudur: Ma'külde yani aklın havsalasında iki türlü varlık vardır: Birincisi cisim olup diğeri de cisimlerle birlikte kâim olan arazdır. Allah Teâlâ araz olmayacağına göre mevcut olmasından hareketle cisimdir. Bu, Mücessime'nin görüşü. Öyleyse Mücessime'ye göre bir şey mevcutsa ya cisimdir ya arazdır. Allah Teâlâ'ya araz diyemeyeceğimize göre Allah cisimdir.

Allah fiil yapıyor mu? Elbette tabi¹³ ”فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ” dir Cenâb-ı Hak. O zaman bu cisim olmasına delalet eder diyorlar. Allahu Teala’yı akli birtakım kıyaslar üzerinden cisim olmaklıka vasf ediyorlar. Allah Teâlâ fâildir. Dolayısıyla cisim olması gerekir.

İmam Eş’arî de *Makâlâtu’l-İslâmiyyîn*¹⁴’inde Mücessime ile alakalı uzunca tafsilatta bulunuyor. Oradaki ifadelerinden ortaya çıkan Mücessime portresi maddeler halinde şöyle:

1. Mücessime Allah’ın bir kadrinin, miktarının olduğunu ve haddi olduğunu savunuyor.

2. Mücessime’ye göre Allah Teâla başkasını hissedebilir, ona dokunabilir, o da Allah Teâla’ya dokunabilir. Bunlar aklen mümkündür deyip bunları savunuyorlar.

3. Cenab-ı Hak Arş’a temas etmektedir, değmektedir.

4. Cenab-ı Hakk’ın azası var, el manasında yedi var, mekânı var, bir takım edavâtı var. Vech ve yedi bir âzâsıdır. Böyle inanıyor Mücessime. Yine onlara göre Allah Teâla altı yönden sınır içerisine alınmıştır Cenâb-ı Hak için sağ taraf düşünülebilir, sol taraf düşünülebilir. Üst düşünülebilir, alt düşünülebilir, ön ve arka cihetleri düşünülebilir. Ve Cenâb-ı Hakk’ın Sem’, Basar vb. sıfatları Allah Teâlâ’nın zatında hâdis olan şeylerdir.

Yani Cenâb-ı Hakk’ın havadis ile/ daha sonradan meydana gelmiş olan şeylerle kıyâmı düşünülebilir onlara göre. İşte Mücessime bu. Milel ve Nihal kitaplarında görüşlerini mütâlea ettiğimiz, vasıflarını müşahede ettiğimiz Mücessime bu. Şimdi gelelim İbn Teymiye’ye ve Tecsim’e düşüp düşmediği meselesine.

İbn Teymiye’nin Tecsim’i Benimsediğini İfâde Eden Görüşleri

İbn Teymiye’nin son dönemlerde basılmış bir kitabı var *Beyânu Telbîsi’l-Cehmiyye* isminde. 10 cilt halinde neşredilmiş bir kitap bu. İbn Teymiye özellikle bu kitabında birçok tecsim ifade eden cümleler kuruyor. En arızalı kitaplarından biridir bu *Beyânu Telbîsi’l-Cehmiyye*. İşte, bu kitabında şöyle diyor:

والبارئُ ، سبحانه وتعالى ، فوق العالمِ
فَوْقِيَّةٌ حَقِيقِيَّةٌ وليستْ فَوْقِيَّةَ الرُّتْبَةِ

“Bârî Sübhânehû ve Te’âlâ, rütbe fevkiyyeti değil, hakîkî fevkiyyet ile âlemin fevkindedir.”¹⁵

Aynı kitabın başka bir bölümünde Allah ﷻ’a cisim denip denmeyeceğiyle ilgili telakkileri de şöyle:

ومعلوم أن كون البارئ ليس جسمًا ليس هو مما تعرفه الفطرة بالبديهة ولا بمقدمات قريبة من الفطرة، ولا بمقدمات بينة في الفطرة؛ بل بمقدمات فيها خفاء وطول، وليست مقدمات بينة، ولا متفقًا على قبولها بين العقلاء؛ بل كل طائفة من العقلاء تبين أن من المقدمات التي نفت بها خصومها ذلك ما هو فاسد معلوم الفساد بالضرورة عند التأمل وترك التقليد، وطوائف كثيرة من أهل الكلام يقدحون في ذلك كله، ويقولون: بل قامت القواطع العقلية على نقيض هذا المطلوب، وأن الموجود القائم بنفسه لا يكون إلا جسمًا، وما لا يكون جسمًا لا يكون إلا معدومًا. ومن المعلوم أن هذا أقرب إلى الفطرة والعقول من الأول.

“Bârî ﷺ'nin cisim olmaması fitratin çok açık bir şekilde kavrayabileceği bir şey değildir. Fıtrata yakın önermelerle ve fıtratta zahir olan önermelerle de anlaşılabilir bir şey değildir. Bilakis kendisinde gizlilik ve uzun detaylar bulunan önermelerle anlaşılabilir, manası açık ve belirli olan mukaddimelerle değil. (Allah ﷻ'in cisim olmadığı) akıllılar arasında ittifak edilmiş bir şey de değildir. Bilakis akıllılardan her bir taife bunu (Allah ﷻ'in cisim olduğunu) kabul etmeyenlerin, delil getirerek nefyettikleri mukaddimelerden bazısının taklit terk edilip iyice düşünüldüğünde bozukluğu zaruri olan birtakım önermeler olduklarını açıklamışlardır.

Kelam ehlinde birçok taife bunların tamamını tenkit etmekte ve “Kat'î deliller bu neticenin zıttını göstermektedir” demektedirler. Kendi başına kaim olan bir şey illâ cisimdir. Cisim olmayan şey de yok demektir. Malumdur ki işte bu görüş fıtrata ve akıllara birincisinden daha yakındır.”¹⁶

Görüldüğü gibi İbn Teymiye varlıkla cisim olmaklığı eşdeğer kabul ederken var olan bir şeyin illâ cisim olması gerektiği görüşünü akıllara ve fıtrata daha yakın ve yatkın buluyor. Buradan hareketle ne demek istiyor İbn Teymiye? Her var olan cisimdir, Allah da vardır ve öyleyse cisimdir. Söylemek istediği şey bu. Akla yatkın ve diğerinden daha bedîhî olduğunu söylediği önermeler ve netice bu. Yukarıda Mücessime'nin de aynen böyle düşündüğünü görmüştük. Peki, bu görüşün ne farkı kaldı o zaman Mücessime'nin görüşünden? Her iki görüş de noktasına, virgülüne varıncaya kadar aynı yere çıkmıyor mu netice olarak?

Bir bölüm daha alıntılatalım *Min-hâcu's-Sünne*'sinden. İbn Teymiye bu eserinde de Allah Teâlâ'ya cisim kelimesinin itlâk edilip edilemeyeceğinden bahsediyor. Ve yukarıda “her mevcut cisim olmalıdır” şeklindeki küllî kâideyi benimsemesinden hareketle ma'kul bulunduğu görüşü burada da selefin görüşleriyle bağdaştıramayacağını gayet iyi biliyor olmalı ki işi “denmesinde de bir mahzur yoktur ama” noktasına getiriyor. Eserin konuyla ilgili olan bir cümlesini misal olması kabilinden buraya alalım. Şöyle diyor İbn Teymiye:

وَأَمَّا مَنْ لَا يُطَلِّقُ عَلَى اللَّهِ اسْمَ « الْجِسْمِ » ، كَأَيِّمَةِ أَهْلِ الْحَدِيثِ وَالتَّفْسِيرِ وَالتَّصَوُّفِ وَالفِقْهِ ، مِثْلَ الأَيِّمَةِ الأَرْبَعَةِ وَأَتْبَاعِهِمْ ، وَشُيُوخِ المُسْلِمِينَ المُشْهُورِينَ فِي الأُمَّةِ ، وَمَنْ قَبْلَهُمْ مِنَ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ ، فَهَؤُلَاءِ لَيْسَ فِيهِمْ مَنْ يَقُولُ : إِنَّ اللَّهَ جِسْمٌ ، وَإِنْ كَانَ أَيْضًا لَيْسَ مِنَ السَّلَفِ وَالأَيِّمَةِ مَنْ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِجِسْمٍ

“Hadis, Tefsir, Tasavvuf, Fıkıh imam-ları, dört (mezheb) imamları ve table-ri, ümmet içerisinde meşhur müslüman âlimler ve onlardan önceki Sahabe ve Tabiîn nesli gibi Allah'a cisim kelimesini itlak etmeyenler, işte bunların içerisinde “Allah Cisimdir” diyen hiç kimse yoktur. Aynı şekilde seleften ve imamlardan “Allah Teâlâ cisim değildir” diyen olmadı gibi.”¹⁷

İbni Teymiye'nin şu cümlesini okuduğunuzda selefin Allah ﷻ'a cisim kelimesini itlâk etmediği gibi bir hakikati tam sindirecekken cisim olmadığını da söylemedikleri gibi bir desiseyle zihniniz bulanıyor adeta. İşte, İbn Teymiye'nin böyle bir usûlu var.

Yani bir mevzûyu alıyor bir noktaya kadar götürüyor ve okuyucu onun görüşünün ne olduğu konusunda tam bir netice alacakken mevzuyu başka bir tarafa kaydırarak meseleyi farklı bir zemine çekiyor. Bir daha okuyayım burayı diyorsunuz, aşağıya doğru iniyorsunuz bir başka taifeden nakiller yaparak konuyu kapatıyor. İbni Teymiye'nin özellikle haberî sıfatlar vb. konuları işleyişinden sizin zihninizde subliminal bir mesaj kalıyor: Demek ki selef Allah'a cisim denmez de dememiş. O halde Allah'a "cisimdir ancak bizim gibi bir cisim değil" demekte bir beis yoktur herhalde şeklindeki bir anlayış hâkim oluyor size.

Mesele bu noktaya gelmişken bir mevzuya değinmeden geçmeyelim. İbn Teymiye Cenab-ı Hak bizzat bu masa gibi, sandalye gibi cisim midir diyor? Tabii ki hayır. Bu kadarını kendisi de inkâr ediyor. İbn Teymiye'nin cisim telakkisinde problem var. Cumhurdan ayrıldığı esas nokta burası ve tecsimle ilgili arızalı görüşlerinin menşei de burası.

Ehl-i Sünnet Cenabı Hakk'ın cisim olmadığı ve cisimlerle benzeşen hiçbir sıfatının olmadığı üzerinde konuşurken İmam et-Tahâvi (Rahmetullahi Aleyh)in akide metninde ifade ettiği şu esası takip eder:

وَمَنْ وَصَفَ اللَّهَ بِمَعْنَىٰ مِنْ مَعَانِي الْبَشَرِ، فَقَدْ كَفَرَ

"Kim Allah ﷻ'ı beşer vasıflarından herhangi bir vasıfla nitelerse kâfir olur."¹⁸

Ehl-i Sünnet Cenabı Hakk'a izâfe edilen bir sıfatla alakalı Süfyan b. Uyeyne'nin,¹⁹ İmam Muhammed'in²⁰ ifadesi ile; ما وصف الله تعالى به نفسه فقراءته تفسيره "Allah Teâlâ'nın kendisiyle zatını vassıfettiği sıfatların tefsiri kıraatidir."

düsturunu yol edinir. Buna göre yedullah, yedullahtır. Vechullah vechullahtır. Bunların okunup geçilmesi lazım. İşte biz buna tefviz diyoruz. Selefin yolu bu. İmam Ebu Hanife bunu *el-Fıkhü'l-Ekber*'de en güzel şekilde ifade etmiş. "Hiçbir şeye benzemez, hiçbir şey de ona benzemez. Yedi vardır ancak bizim elimiz gibi değil, vechi vardır ancak bizim yüzümüz gibi değil" diyor. Şu halde; Cenâb-ı Hak'la beşer arasında bir müsanebet kuracak ve Allah Teâlâ'nın beşer ile nebzetten de olsa ortaklığını gerektirecek beşere bi vechinmâ benzeşmesini gerektirecek ne varsa merduttur, Allah'a izafe edilemez. Bu kâideyi nakzedecek olan bir şeyi selefinden halefine Ehl-i Sünnet ulema kesinlikle kabul etmemiştir.

Mesela *Bed'u'l-Emâlî* diye bir metnimiz var bizim. "Allah'ı şey diye isimlendiririz lakin sair şeyler gibi değildir" der orada. Şey lafzının Allah Teâlâ'ya izafe si niçin caizdir? Çünkü şey lafzıyla cisim olmak arasında bir telâzüm yok. Yani, biz bir şeye şey dediğimizde bu ıtlâkımızdan o şeyin cisim olması lazım gelmez.

Kâinatta şey olup cisim olmayan bir takım varlıklar var mesela. Bu da her "şey" in cisim olmadığı manasına gelir. Öyleyse, Cenab-ı Hakk'a şey demek onunla mahlûkât arasında bir benzerliği, denkliği vehm ettirecek bir söylem olmadığı için caizdir. Ayrıca bu konuya taalluk eden nasların da işârî delâletleri Allah Teâlâ'ya "şey" denilebileceğini gösteriyor.²¹

Peki, Allah Teala'nın sureti var denir mi? Ehl-i Sünnet ulema buna cevaz vermemişler.

Bu durumda “şey” lafzıyla “sûret” lafzı arasında mühim bir farkın bulunduğu ortaya çıkıyor. Allah Teâlâ’ya “şey” denmesine cevaz veren ulema, sûret ifadesine niçin cevaz vermemişler? Çünkü “suret” kelimesi cismiyyet ile telâzümü olan bir kelimedir ve onu gerektirir. Yani bir şey cisimse sûreti vardır veya bir şeyin sûreti varsa cisimdir. Sûret kelimesi ıtlak edildiğinde cismi çağırıştır ve her ne şekilde olursa olsun Allah için kullanılmaz.

Ancak bazı ulema, “إن الله خلق آدم على صورته” / “Muhakkak ki Allah Teâlâ Âdem’i Sûreti üzere yaratmıştır”²² hadisine ve bu hadisteki zamirin Allah ﷻ’a râcî olmasından hareketle buna cevaz vermişler. Hadisteki zamirin Allah ﷻ’a râcî olabileceğini kabul eden İbn Kuteybe (Rahmetullahi Aleyh) gibi bazı âlimler Allah ﷻ’ın sureti var ancak bizim suretimiz gibi değil demekle bir beis olmayacağını söylemişler. Hadisin sebevürüdü şu: Ebu Hureyre (Radıyallahu Anh)den rivayet edilmiştir ki Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Selem) kölesinin yüzüne tokat atarak onu döven ve “Allah senin ve senin yüzüne benzeyenlerin yüzünü çirkin etsin! Diyen bir adamı gördü ve “Sizden biriniz kölesini dövdüğünde yüze vurmaktan sakınsın. Zira Allah Teâlâ Âdem’i sureti üzere yaratmıştır” buyurdu.²³

Hadis hususunda önümüze çıkan işkâlin odaklandığı nokta, hadiste bulunan ve suret kelimesinin kendisine izafe edildiği zamirin merciidir. İbn Hacer’in belirtmesine göre zamirin mercii hususunda ihtilaf edilmiş ve ekser ulema bunun madrub/dövülen olduğu görüşüne gitmiştir.

Çünkü hadisin bu cümlesinin gerisinde kalan kısmında Peygamber Aleyhissalâtu vesselam yüze vurmaktan nehyetmekle yüze yapılması gereken tazimi ifade etmiştir. Daha sonra gelen zamirin madruba gönderilmesi ile mana “Yüze vurmaktan sakınınız! Çünkü Allah Âdemi / dövülen kişinin sureti üzere yarattı” şeklinde olacaktır. Aksi halde bir şey düşünmek, bu cümlenin, bir önceki cümleyle mana irtibatını koparacaktır.²⁴

Fakat bir kısım ulema İbn Ebî Âsım’ın Ebu Hureyre (Radıyallahu Anh)den rivayet ettiği “Allah Âdemi Rahman’ın sureti üzere yarattı” şeklinde ki rivayete tutunarak zamirin merciinin “Rahman” olduğunu söylemişlerdir. Fakat İmam en-Nevevî, bu şekildeki bir ziyade ile naklolunan rivayetin ehl-i hadis nezdinde sabit olmadığını zikretmektedir.²⁵

İbn Kuteybe gibi bazıları bu rivayetten yola çıkarak “Allah Teala’ya aid bir suret vardır fakat bizimki gibi değil” demişlerdir. Tıpkı Allah “şey” dir fakat sair şeyler gibi değil denilmesi gibi.” Ancak bunu savunanlara şu şekilde ciddi bir itiraz yöneltilmektedir “Şey” tabirinin herhangi bir yönüyle hadisliğe delaleti yoktur. Fakat “suret” ve “cisim” gibi mefhumlar bir terki ve bileşkenlikten haber verdiği için hadisliğe delaleti olan şeylerdir.²⁶

Dolayısıyla bu durumun, Allah Teâlâ hakkında şey tabirinin kullanılmasının caiz olması şeklindeki meseleye kıyas edilmesi doğru değildir. Hadisteki zamirin “Adem” lafzına râcî olduğunu söyleyenler, -ki bunlar ekser ulemadır- bunun manasının “Allah Teala Adem (Aleyhisselam)ı cennette nasılsa cennetten çıkarıldıktan sonra da aynı şekilde olması biçiminde te’vil etmektedirler.

Tirmizi'nin rivayet ettiği "Rabbimi en güzel sûrette gördüm"²⁷ rivayetinden yola çıkarak yukarıdaki hadiste konu olan zamirin merciini "Rahman" olarak tâyin edenler de vardır. Lakin bu te'vil de zikredilen "teşbih, tecsim" gerekçelerinden dolayı reddolunmuştur. Bu hadisi de iki şekilde tevil etmektedirler.

Birinci mana "Ben en güzel surette iken Rabbimi gördüm" denilip suretin görene yüklenmesi şeklinde olup, ikinci mana da "Rabbim en güzel sûrette iken onu gördüm şeklindedir." Birinci mana da bir sıkıntının olmadığı açıktır.

İkinci manada ki suret de, "Allah Teala'nın in'âmı ve ona yönelmesi" gibi bazı sıfatları ile tevil edilmektedir.²⁸

Netice olarak diyebiliriz ki; "cisim olması, kendisine ait bir suretin bulunması" gibi onu hudus'a nisbet edecek birtakım şeylerin Allah Azze ve Celle hakkında itlâkı caiz değildir. Bu hususta varid olan birtakım rivayetler ise ya birinci yol olarak tesbit edilen "Te'vil etmeksizin okunması ile yetinilmeli ve okunması tefsir makamında değerlendirilerek" manalarının Allah Teâlâ'ya ismarlanması gerekir.

Yahut da bu hususta ki haberleri "*Onun benzeri hiçbir şey yoktur*"²⁹ ayet-i kerimesinin muktezasınca Allah Teâlâ'nın şanına layık bir şekilde te'vil etmek gerekmektedir.

İbni Teymiye Cenabı Hakk'a Onun cisim olduğunu ifade edecek şeyler izafe ediyor. Göreceğimiz şimdi mesela istikrardan bahsedecek, ondan sonra Cenâb-ı Hakk'a işte eliyle işaret edilme vesaire okuyacağımız birçok şeyleri izah ediyor

Bunlar Allah Teala'nın bir mahalde bir mekânda bulunduğunu istikrâr ettiğini cisim olduğunu gösteriyor.

Dolayısıyla mücessime ile ayniyet ifade ediyor bu görüşler ama İbni Teymiye bunları naklediyor, ondan sonra diyor ki "Bizim gibi değil tabii!" Sizin Allah'a cisim olduğunu ifade edecek bir şey söyledikten sonra "Tabii ki bizim gibi değil." demeniz hiçbir şey ifade etmez.

Bu Ehl-i Sünnet dışı bir görüştür. Tıpkı o suret mevzuunda olduğu gibi. Sen "Allah'ın sureti var ama bizim suretimiz gibi değil" diyorsun. Suret dediğimiz şey cismin vasfıdır. Dolayısıyla Allah'a suret ifade etmek Allah'ın cisim olduğunu söylemek anlamına gelmekle eş manaya geliyor.

Bugün İbn Teymiye'yi savunanlar, Mücessime olmadığını, tecsime düşmediğini söyleyenler bu gibi ibarelerini farklı yorumlamak suretiyle işi kurtarmaya çalışıyorlar.

Onlara göre İbn Teymiye burada Allah'a bizim bildiğimiz manada itlâk etmemiştir bütün bunları. Bu tarz gerekçeler bir kişiyi mücessime olmaktan kurtarmaz. Sen Allah'a tıpkı sûret mevzuunda olduğu gibi cisim olduğunu vehm ettirecek bir şeyi izafe ettiğin anda tecsime düşersin. Tecsim'in başlı başına belli bir takım müstakil kaideleri vardır.

Abdülfehtah el-Yafi'î'nin Tecsim'i ve Mücessime'yi anlatan *et-Tecsim ve'l-Mücessime* diye güzel bir eseri var. Tecsim'in davabatını anlatan, mücessimliğin genel çerçevesini çizen bir kitaptır.

Devam edecek inşâallâh.

Dipnotlar

1 Tirmizi, *Sünen*, “Kitabu’l-İlm”, No: 2687, İbn Mâce, *Sünen*, Kitabu’z-Zühhd, No: 4169, Şihâb el-Kudâî, Müsned, No: 146, İbn Abdilber bu manadaki sözü Hz. Ali ؑ nin sözü olarak nakleder. Bkz. *Cami’u Beyâni’l-İlmi ve Fadlihi*, Daru İbni’l-Cevzî, Suud, 1994, Baskı:I, I/421, No: 622, Ayrıca bu hadis Hz. Ali, İbn Abbas (Radiyallahu anhuma) gibi sahabilerden merfu olarak da nakledilmiştir. Sihat derecesi için Bkz. es-Sehâvî, *el-Makâsîd’l-Hasene*, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan, 2006, Baskı: I, s. 223, Aclûnî, *Keşfu’l-Hafâ*, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan, I/323

2 Örneğin Bkz. İbn Teymiye, *Mecmuu’u’l-Fetâvâ*, Mecma’u’l-Melik Fahd, Suud, 1995, XI/364,

3 İbn Teymiye, *Der’u Te’ârudi’l-Akli ve’n-nakl*, Cami’atu’l-İmam Muhammed b. Suud el-İslâmiyye, Suud, 1991, Baskı: II, VIII/292

4 İbn Teymiye, *Mecmu’u’l-Fetâvâ*, XV/60

5 İbn Teymiye, *Mukaddime fi Usûli’t-Tefsîr*, Daru İbn Hazm, Beyrut-Lübnan, 1994, Baskı: I, s. 110, *el-Fetâva’l-Kübrâ*, Daru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan, 1987, Baskı: I, V/84, *Mecmû’u’l-fetâvâ*, Dâru’l-vefâ, 2005, Baskı: III

6 İbn Cerîr et-Taberî, *Câmi’u’l-Beyân an Te’vîli Âyi’l-Kur’ân*, Daru Hicr, 2001, Baskı: I, (Thk: Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), Tahkik Kısmı, s. 55

7 Abdülazim ez-Zürkânî, *Menâhilu’l-İrfân fi Ulûmi’l-Kur’ân*, Daru’l-Kitabi’l-Arabî, Beyrut-Lübnan, 1995, Baskı: I, II/25-26, İbn Cerîr et-Taberî’nin mezkur tefsiriyle ilgili geniş malumat için bkz. Hüseyin ez-Zehbî, *et-Tefsîr ve’l-Müfessirûn*, Mektebetu Vehbe, I/147-158

8 Hasen b. Ali es-Sekkâf, *Tenâkuzatu’l-Elbânî’l-Vâdihât fimâ vaka’e lehû fi tashîhi’l-ehâdîsi ve Taz’îfihâ min ahtâin ve ğaletât*, Yayinevi: Yok, 2007, Baskı: XI

9 Mahmud Said Memdûh, *et-Ta’rîf bi evhâmi men Kasseme’s-Sünene ilâ sahihin ve Daîf*, Daru’l-Buhûsi’d-Dirâsâti’l-İslâmiyye ve İhyâi’t-Türâs, 2002, Baskı: II

10 İbn Teymiye, *Mecmû’u’l-Fetâvâ*, III/169

11 Mansur Muhammed Uveys, *İbnu Teymiyye Leyse Selefîyyen*, Daru’Nehdati’l-Arabiyye, 1970

12 İbn Hazm, *el-Fisal fi’l-Milel ve’l-Ehvâi ve’n-Nihal*, Mektebetu’l-Hâncî, Kâhire, II/92

13 Bürûc, 16

14 Ebu’l-Hasen el-Eş’arî, *Makâlâtü’l-İslâmiyyîn ve’htilâfu’l-Musallîn*, Daru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabî, Beyrut, Baskı: III, s. 297 vd.

15 İbn Teymiye, *Beyânu Telbîsi’l-Cehmiyye fi Te’sîsi bida’ihimu’l-Kelâmiyye*, (Thk: Yahya b. Muhammed el-Huneydî), Mecma’u’l-Melik Fahd, Medîne-i Münevvere, 1426, II/390

16 İbn Teymiye, *Beyanu Telbîsi’l-Cehmiyye*, I/359

17 İbn Teymiye, *Minhâcu’s-Sünneti’n-Nebeviyye fi Nakzi Kelâmi’s-Şîati’l-Kaderiyye*, Camiatu’l-İmam Muhammed b. Suud el-İslâmiyye, 1986, Baskı: I, II/105

18 Ebu Ca’fer et-Tahâvî, *el-Akîdetu’t-Tahâviyye*, Dâru İbn Hazm, Beyrut-Lübnan, 1995, Baskı: I, s. 13

19 el-Lâlikâî, Ebul Kâsım Hibetullah b. Hasen, *Şerhu Usûli’l-İtikâdi ehli’s-Sünne ve’l-Cemaa*, (Thk: Ahmed b. Sa’d b. Hamdan el-Ġâmidî, Daru Tayba, Suud, 2003, Baskı: VIII, III/478, No: 736

20 Vehbi Süleyman Ğâvcî, *İzâhu’d-Delîl fi Kat’i Hüceci ehli’t-Ta’îl*, Daru’s-Selâm, 1990, Baskı: I, s. 40

21 Ali el-Kârî, *Dav’u’l-Me’âlî Şerhu Bed’il-Emâlî*, İstanbul, 1319, s. 6

22 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, No: 7323, Buhari, “Kitabu’l-İsti’zân”, No: 5873, Müslim, “Kitâbu’l-Bir ve’s-Sılati ve’l-Âdâb”, No: 2612, İbn Hibbân, “Kitâbu’l-Hazr ve’l-İbâhe”, No: 5605, el-Bezzâr, *Müsned*, No: 8504

23 İbn Hamza ed-Dîmeşkî, *el-Beyân ve’t-Ta’rîf fi Esbâbi Vürûdi’l-Hadîsi’s-Şerîf*, Dâru’l-Kitâbi’l-Arabî, Beyrut, II/36

24 İbn Hacer, *Fethu’l Bârî*, Mektebetu’l-Melik Fahd, (Thk: Abdülkadir Şeybe Ahmed), Riyat, 2001, Baskı:I, 5/216-7 (özet olarak)

25 Zekerîyya en-Nevevî, *el-Minhâc*, Daru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabî, Beyrut, 1392, Baskı: II, XVI/165

26 en-Nevevî, *a.g.e.*, a.y.

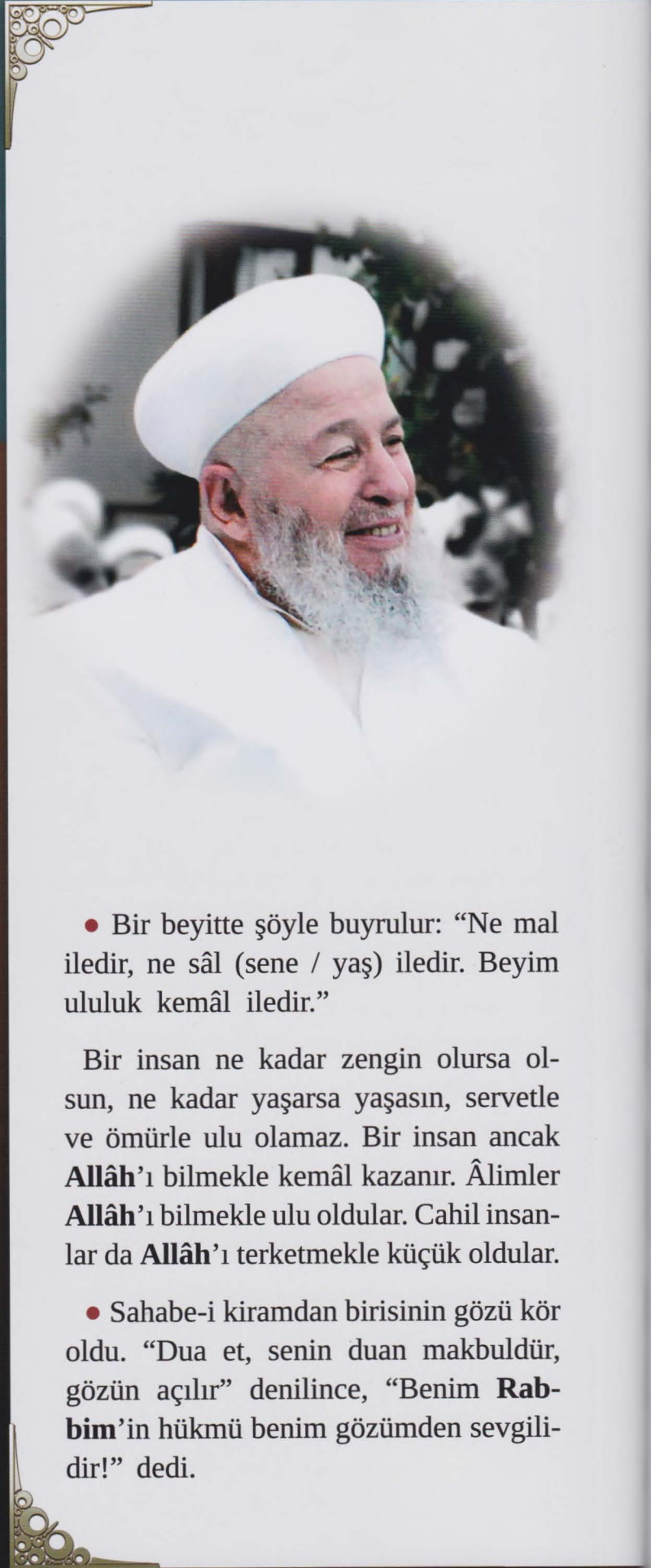
27 Tirmizi, “Tefsîru’l-Kur’ân”, No: 3234

28 İbn Fûrek, Ebubekir Muhammed el-İsbehanî, *Müşkilu’l-Hadis ve Beyanuhû* S.69-71

29 Kur’an, Şûrâ 11

Mahmud Efendi Hazretleri'nin KIYMETLİ KELÂMLARINDAN

• Bir beyitte şöyle buyrulur: “Ne mal iledir, ne sâl (sene / yaş) iledir. Beyim ululuk kemâl iledir.”

Bir insan ne kadar zengin olursa olsun, ne kadar yaşarsa yaşasın, servetle ve ömürle ulu olamaz. Bir insan ancak **Allâh**'ı bilmekle kemâl kazanır. Âlimler **Allâh**'ı bilmekle ulu oldular. Cahil insanlar da **Allâh**'ı terketmekle küçük oldular.

• Sahabe-i kiramdan birisinin gözü kör oldu. “Dua et, senin duan makbuldür, gözün açılır” denilince, “Benim **Rabbim**'in hükmü benim gözümünden sevgilidir!” dedi.

• Bela, **Allâh-u Teâlâ**'nın dostuna kamçısıdır, "Dön bana" demek istiyor.

• **Mevlâ**'ya ulaşmak istiyorsan esmâ sıfatla ulaşırsın ama bir erbabından öğrenmek şartıyla.

• **Allâh** tutmasa bizi, biz günde bin defa kayarız.

• **Allâh**'ı, kıyamı, rükûu, secdeyi, cenneti, cehennemi öğretmeyen ilim, ilim sayılır mı?! Evet diğer ilimler de ilimdir ama bir kişi dînî ilimleri öğrenmiyorsa, sadece o ilmi bir şey saymamalıdır.

• **Allâh** için herkes vazifelensin, seferber olun, herkes okusun. Mahallede bir tane okuyan var yetmez, evde bir tane var yetmez, evde kaç kişi varsa hepsi okuyacak.

Birinin okuması diğerlerine fayda vermez. Bir evde on kişi olsa, dokuzu doysa biri doymasa, öbürleri de doymamış gibi eziyet çeker. Hepsi doycak.

Arkadaşlar! Kur'ân kâinatta bir tane'dir. Bunu sen nasıl bilmeden yatağa baş koyarsın?! Nasıl çeneni sallarsın, nasıl adım atarsın?! Fırsat elden çıkacak, ölmeden başla okumaya. Ölmeden evvel başlarsan kabirde okutuyorlar, niyet ettiğin için.

Niyet etmezsen olmaz. Bugün başlasan tamamlattıracaklar. Başlayın, korkmayın, yahu kimin kızından aşağısın. Elhamdülillâh kızlarımız okuyor, erkek daha kuvvetli okur, başlayın. Okumak, başlamaktadır. Başlayın da şu şeytanı haşlayın, ruhunuzu aşlayın.

• **Efendi Babam** (*Kuddise Sirruhû*)ya: "Niçin ilim talep ediyorsunuz?" diye sorduklarında: "**Rabbim**'e en iyi kulluğu yapmak ve insanlara en iyi kulluk yapmayı öğretmek için!" derdi.

• Hafız olmak için, hoca olmak için başlayana, **Mevlâ Teâlâ** hafaza meleklerine buyuruyor: "Onu tamamlayın, okutup hoca yapın." Melekler de **Mevlâ**'nın emrini yerine getirirler.

• Bu kâinat tefsiri bilmek için yaratıldı.

• Vallâhi hepiniz yüzüme tükürseniz, tefsir, hadis, fıkıh, akaid ve tasavvuftan vazgeçmem. Çünkü **Rabbim** bana anlattı bunların ne olduğunu, onların da ne olduğunu anlattı!

• Şu kırık manayı anlamadan dünyadan gitmeyin, dünyadan şerefli gidin, kıymetli gidin.

• Sohbetten önceki ve sonraki haller değişik olursa istifade edilmiş demektir.

• **Efendi Babam** şöyle buyururdu: "Üzerinizde bir bit yakalasanız, onu ateşe atmayın, kaynar suya da atmayın, ancak ezebilirsiniz."

• İnsan sadece kendi kabahat ve kusurunu görmeli, başkalarınınkini değil.

• İnsanları çekiştiren kimsenin hali, bir mancınık kurarak güzel amellerini doğuya, batıya her yana atan kimsenin haline benzer.

• Kul, **Allâh**'ın sevgisini tattığı zaman **Allâh** onu kendi kusurlarına muttali kılar. Böylece o, başkalarının kusurlarını görmez olur.

İlm-i Hâl

HÜSAMETTİN VANLIOĞLU BAŞKANLIĞINDA
FIKİH KURULU

KAN UNU GİBİ NECİS OLAN ŞEYLERLE BESLENEN ETİ YENEN HAYVANLAR

Allah'a hamd, Peygamber Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'e ehl-i beytine ve ashabına salat-u selam olsun

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: “Leş, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, sizin dininizden (onu yok etmekten) ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm’ı beğendim. Kim, gönülden günaha yönelmiş olmamak üzere açlık halinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir).

Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”

“Kendileri için nelerin helâl kılındığını sana soruyorlar; de ki: Bütün iyi ve temiz şeyler size helâl kılınmıştır. Allah’ın size öğrettiğinden öğretilen avcı hale getirdiğiniz hayvanların sizin için yakaladıklarından da yeyin ve üzerine Allah’ın adını anın (besmele çekin). Allah’tan korkun. Allah’ın hesabı pek çabuktur.”¹

Bu ayet-i kerimelerden de anlaşılacağı üzere dinimiz; insanlar için sadece temiz zararsız olan yiyecek ve içecekleri helal kılmıştır. Bunlara “tayyibat” denir. Pis olan yiyecek ve içecekleri de normal şartlarda haram kılmıştır. Bunlara da; “habisat” denir.

Büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvanların yetiştirilmesinde bugün batıdan ithal edilmiş yetiştirme metod ve teknoloji sebebiyle beslenmede kullanılan yem rasyonları, inanan insanları rahatsız etmektedir.

Zira yemlerde kan unu gibi dinen haram ve necis kabul edilen şeylerin kullanıldığı bilinmektedir. Bu sebeple bu yazımızda konuya dair bilgi paylaşımında bulunmayı uygun gördük. Meselemizi iki başlıkta ele alacağız;

- 1.Dinen pis kabul edilen şeylerin hayvanlara yedirilmesi
- 2.Dinen pis kabul edilen şeyleri yiyen hayvanların yenilip yenilmemesi

Dinen Pis Olan Şeylerin Hayvanlara Yedirilmesi

Yukarıda naklettiğimiz ayet-i kerimelerden hareketle, âlimler; hayvan boğazlandığında akıtılan kanın murdar olduğunda, bunların gıda olarak kullanılmayacağı ve herhangi bir yolla da yararlanılamayacağı söz birliği etmişlerdir.²

Ahmed b. Ali Ebu Bekir er-Râzî el-Cesâs; bu maddelerin haram kılınışının her türlü yararlanmaya şamil olduğunu söylemiş ve sözlerine şu şekilde devam etmiştir; Ölmüş hayvan etinden hiç bir suretle yararlanılmaz. Hatta köpeklere ve diğer et yiyenlere dahi yedirilmez. Zira bu da bir nev’i yararlanmadır.³

Hız. Cabir’den (Allah ondan razı olsun) rivayete göre Allah’ın Resulü Mekke’ye gelince iç yağlarını toplayan Hıristiyan asıllılar O’na gelerek:

- Ey Allah’ın Resulü, biz ölmüş ve kokmuş hayvanların iç yağlarını alırız

ve sadece deri ve gemi yağlamada kullanırız, ne dersiniz?” dediler. Peygamber Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) şöyle cevap verdi:

- Allah Yahudileri katletsin, onlara da yağlar yasak edilince onları sattılar ve parasını yediler”⁴

Bu haram maddeler bizzat yenmeseler dahi, bunlardan başka bir yolla yararlanmak, netice itibariyle yeme sayılmıştır. Bu konuda Yahudilerin kınanma biçimi de bunu göstermektedir.

Şemseddin el-Kurtubî (ö.671), ilgili ayet-i kerimenin tefsirinde şöyle demiştir; Artık bunlardan ve her türlü murdar şeylerden ne şekilde olursa olsun yararlanmak caiz değildir. Hatta pis suyla ekin sulanamayacağı gibi, hayvan da sulanmaz. Murdar şeyler davarlara yem olarak verilmez. Ölen hayvan, köpeklere ve yırtıcı hayvanlara da verilmez. Ama sahibi vermeksizin hayvan kendisi bunları yerse engel olunmaz. Bu, **“Size ölü hayvan... Haram kılındı”** ayet-i kerimesinin zahir olan manasıdır. Hiçbir türlü yararlanma bu hükümden ayrı tutulmamıştır.⁵

Dinen Pis Kabul Edilen Şeyleri Yiyen Hayvanların Yenilip Yenilmemesi

Arapça bir kelime olan “cellâle”; insan ve hayvan pisliği anlamına gelen “cellet” kökünden türetilmiştir. Dini terim olarak; leş, insan veya hayvan pisliği veyahut da zatı necis olan şeyleri sürekli olarak sade veya karışık yiyerek beslenen ve bu sebeple eti kokan deve, sığır, koyun, keçi emsali eti yenen dört ayaklı evcil hayvanlarla kanatlı evcil hayvanlara denilmektedir.

Cellâlenin eti de sütü de mekruhtur.⁶

عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَالَةِ وَالْبَانِهَاءِ

İbn Ömer'den rivayete göre Peygamber Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) **etini ve sütünü yemeyi yasaklamıştır.**⁷

Şayet cellâle hayvan tavuk cinsi ise üç gün, koyun ise dört gün, sığır ve deve ise on gün hapsedilir ve bu esnada temiz alafı beslenirse hayvan temizlenmiş olur ve yenmesi helal olur.⁸

Şemsu'l-Eimme Es-Serahsi, **El-Meb-sut** adlı eserinde şöyle demektedir: Şarap içirilen koyun o saatte kesilse eti yenir. Sütünün de içilmesi caizdir. Zira hayvanın midesine inen şarap, müstehlek olmuştur. Yani bir hükmü kalmamıştır. Binaenaleyh koyunun etine ve sütüne bir tesiri olmaz.⁹

İbn Nuceym(ö.970) **el-Bahru'r-Raik** isimli eserinde şöyle der: Şarap içirilen koyunun etini veya sütünü kullanmak mekruh değildir. Ancak etin kokusuna tesir edecek kadar çok içirilmişse, bu etin yenilmesi mekruh olur.¹⁰

El-Fetavâ'l-Hindiyye'de, el-Muhit adlı eserden şöyle nakledilmiştir: Etin kokusuna tesir edecek kadar çok şarap içmeyi alışkanlık haline getiren bir hayvanın yenilmesi mekruhtur.

Eğer bu hayvan koyunsa on gün, sığır-sa yirmi gün, deveyse otuz gün, tavuksa bir gün bekletilmelidir.¹¹

Şafiî mezhebine göre de; cellâlenin yenilmesi mekruhtur. Şafii fakihlerinden olan Şeyh Zekeriya el-Ensarî, **Esna'l-Matalib** adlı eserinde şöyle demiştir:

Cellâle, yediklerinin çoğunluğunu dışkının teşkil ettiği deve, koyun, inek, tavuk emsali hayvanlardır. Böyle bir hayvan yenilmez. Şayet cellâleye temiz bir yiyecek yedirilirse mekruhluk ortadan kalkar.¹²

Hanbeli mezhebine göre de cellâle olan hayvanın eti ve sütü yenilmez.¹³

Ülkemizde koyun, keçi, deve ve sığırların yem rasyonlarında kan unu gibi haram olan maddelerin kullanımının kanunen yasak olduğunu bilmekteyiz. Kanatlı hayvanların yem rasyonlarında ise bu tür maddeler, protein amaçlı belli bir oranda kullanılmaktadır. Şu kadar var ki; bu oran yüzde yediyi geçmemektedir. Bunun fazlası, üretici firmaların da işine gelmemektedir. Bu kadar bir oran da hayvanın etinde kokma gibi bir tesir yapmamaktadır. Bu sebeple bu hayvanlar için cellale hükmü verilmez. Üreticilerin bu tür gıdaları hayvanlarına yedirmeleri caiz olmasa da tüketicilerin bu hayvanları tüketmeleri caiz olur. Allah Teâlâ en doğrusunu bilendir.

Dipnotlar

1 Mâide Suresi/3-4

2 İbn Arabî, Ahkamu'l-Kur'ân

3 El-Cessas, Ahkamu'l-Kur'an

4 Ebu Ya'lâ, Müsned

5 El-Kurtubî, Cami'un li Ahkami'l-Kur'an

6 Zeynuddin İbn Nuceym, el-Bahru'r-Râik

7 Sünenu Ebî Dâvud, kitabı'l-etime, babu'n-nehyi an ekli'l-cellale...

8 Fahrudin Osman b. Ali ez-Zeyla'î, Tebyinu'l Hakâik

9 Meksûl Serahsî

10 El-Bahru'r-Râik

11 El-Fetavâ'l-Hindiyye

12 Esna'l-Metalib

13 İbn Kudame, el-Mu'nî

صلى الله عليه وسلم محمد ﷺ

Hadîs-i Şerîfler

Ebû Berze (Radiyallahu anh) şöyle dedi: “Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) meclisten kalkmak istediğinde, son söz olarak şöyle dua ederlerdi:

“Sübhâneke Allahümme ve bihamdike Eşhedü en lâ ilâhe illâ ente Estağfiruke ve etûbu ileyke” Allahım! Seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih ve hamdinle tesbih ederim. Senden başka bir ilâh olmadığını kesinlikle belirtirim. Senden bağışlanmamı diler ve sana tövbe ederim.”

Bunun üzerine bir adam:

- Ey Allah'ın Resûlü! Şüphesiz ki Sen, daha önce söylemediğin bir söz söylüyorsun! dedi. Resûlullah şöyle buyurdu:

- **Bu söylediğim sözler, mecliste işlenen hata ve kusurlara keffarettir!**

(Ebû Dâvûd, Edeb 27)

Adî İbni Hâtim (Radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Yarım hurma vermek suretiyle de olsa kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz. O kadarını da bulamayanlar, güzel bir sözle olsun kendilerini korusunlar.”

(Buhârî, Edeb 34, Zekât 10, Rikak 49, 51, Tevhîd 36; Müslim, Zekât 66-70. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 37, Kıyâmet 1; Nesâî, Zekât 63-64; İbni Mâce, Mukaddime 13, Zekât 28)

Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre (Radiyallahu anhümâ)'dan rivâyet edildiğine göre Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Yorgunluk, sürekli hastalık, tasa, keder, sıkıntı ve gamdan, ayağına batan dikene varıncaya kadar müslümanın başına gelen her şeyi, Allah onun hatalarını bağışlamaya vesile kılar.”

(Buhârî, Merdâ1, 3; Müslim, Birr 49)

Ebû Ümâme (Radiyallahu anh), ben Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'i:

“Kur'an okuyunuz. Çünkü Kur'an, kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaathçi olarak gelecektir.” buyururken işittim, demiştir.

(Müslim, Mûsâfirîn 252)

Câbir (Radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Satışta, alışta ve borcunu istemekte kolaylık gösteren kimseye Allah rahmet etsin.”

(Buhârî, Büyû' 16. Ayrıca bk. İbni Mâce, Ticârât 28)

Sehl İbni Sa'd (Radiyallahu anh)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

“Kim bana iki çenesi arasındaki (dili) ile, iki budu arasındaki (türeme) organını koruma sözü verirse, Ben de ona cennet sözü veririm.”

(Buhârî, Rikak 23. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 61)

Güldeste

Mustafa Özşimşekler

UNUTULMAYA YÜZ TUTAN FARZ; EMR-İ Bİ'L- MA'RUF NEHY-İ ANİ'L-MÜNKER

İyiliği emredip yaymak, kötülükten nehyedip elden geldiğince engellemeye çalışmak, İslam'ın Müslümanlara yüklediği önemli görevlerden biridir. Hatta bu ümmetin en belirgin özelliği **“iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymaktır”** desek mübalağa etmiş olmayız. Nitekim Rabbimiz:

“Siz insanlık için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten nehyedersiniz...”

(Âli İmran: 110) buyurarak, bu ümmetin en hayırlı ümmet olmasını, emri bi'l-maruf, nehy-i ani'l-münker şartına bağlamıştır.

Fakat günümüz Müslümanları olarak öylesine dünya meşgalesine dalmış ve sünî gündemlere takılıp kalmışız ki; ahlâkî yapının bozulmaya yüz tuttuğu, Dini hassasiyetlerin giderek azalmaya başladığı günümüzde işlenen günahlar, arsızlıklar, kötülükler gayet normal ve sıradan gelmeye başladı. İnsan hakları ve özgürlükler teranesiyle, insanlar işledikleri haramlar konusunda dahi **“la yü'sel”** olduklarını düşünmeye başladılar. “Kimse kimseye karışamaz, herkes kendinden mesûldür, her koyun kendi bacağında asılır” mantığıyla hareket edilir oldu. Ve İslamın “Emri bi'l-maruf, nehy-i ani'l-münker” emri adeta unutulmaya yüz tuttu. Oysa Rabbimiz şöyle ferman buyuruyor:

“Ve sizden hayra davet eden, iyiliği emredip kötülükten nehyeden bir topluluk bulunsun. İşte felaha erenler ancak onlardır.” (Âli İmran: 104)

Bu âyet-i kerime'ye göre insanları uyararak, kötülüklerden-haramlardan sakındırmak **Farz-ı Kifâye**'dir. Yani bazı müslümanlar bu vazifeyi yerine getirirse diğerlerinden de mesûliyet düşer. Ama hiç kimse bu görevi üstlenmezse, o zaman herkes vebaldedir ve mesûldür.

Fakat fitne dönemlerinde, tabiri caizse at izinin it izine karıştığı, haramların âşikâre işlendiği, hatta teşvik edilip özendirildiği zamanlarda ise, kötü gidişattan herkes mesûl olur. Böyle zamanlarda herkes elinden geldiğince kötülüklerin giderilmesine ve zulmün kaldırılmasına çalışması lazımdır.

Eğer işlenen haramları ve yapılan kötülükleri engellemeye kişinin gücü yetiyorsa, o takdirde buna mani olmak o kişiye vacip olur. Ama gücü yetmiyor ve elinden bir şey gelmiyorsa, o zaman dilinin döndüğü kadar anlatması, uyarıp ikaz etmesi gerekir. Şayet sözü de geçmiyorsa, o zaman kalbiyle buğz etmelidir. Nitekim Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bir hadis-i şerifte:

“Sizden biriniz, bir münker (kötülük) gördüğünde onu eliyle düzeltsin. Buna gücü yetmiyorsa diliyle düzeltsin. Buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle (buğz etsin)! Bu sonuncusu, imanın en zayıfıdır.” Buyurmuştur.

İmanın En Zayıfı

Hadis-i şerifin birinci maddesinde geçen, **“kötülükleri eliyle düzeltmek”** güç ve yetki işidir. Belki evinde, işyerinde buna muktedir olabilirsin. Fakat dünya geneline baktığımızda nice isyanların işlendiğini ve birçok mazlum halkın zulme maruz kaldığını görüyoruz ve maalesef elimizden pek bir şey gelmiyor... İşte hemen yanı başımızdaki Suriye’de hâlâ kan akmaya devam ediyor.

Filistin meselesi yıllardır kanayan bir yara... Arakan’da, Doğu Türkistan’da ve bazı İslam beldelerinde zulüm bitmiş değil... Mazlumların ümidi olan cennet vatanımız aleyhine de, şer odakları tarafından karanlık planlar yapıp kumpaslar kurulmaya devam ediliyor.

Bununla birlikte her yerde âşikare irtikâb edilen cürümler; cinayet, hırsızlık, içki, kumar, faiz, zina gibi işlenen her türlü haram ve kötülükler de adeta ayyuka çıkmış durumda...

Peki, tüm bunları elimizle değiştirmeye, ıslah edip düzeltmeye gücümüz yetiyor mu?..

Maalesef!..

Zira, bunları düzeltmek ancak Devlet gücüyle yapılabilir. Kanunla, nizamla, emniyet güçleriyle kötülüklerle mani olup huzur ve asayiş tesis etmek, ancak devlet eliyle üstesinden gelinecek olan işlerdir.

İşte Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), bir gün gelecek, ümmetinin bu kötülükleri gidermeye ve işlenen zulümleri kaldırmaya gücü yetmeyeceğini bildiği için; **“eğer buna gücü yetmiyorsa diliyle düzeltsin”** buyurmuştur.

Yani anlatsın, ikaz etsin, uyarсын. Zulmü kaldırmaya gücü yetmiyorsa, hiç olmazsa bunu duyursun. İnsanları gaflet uykusundan uyandırmaya çalışsın. “Her koyun kendi bacağından asılır, bana ne Ahmet’ten, Mehmet’ten” demesin!..

Eğer bu da mümkün değilse ve sözü geçmiyorsa, hiç olmazsa işlenen kötülüğe kalben buğzetsin, buna razı olmayıp kalben rahatsızlık duysun. Nitekim Sahabe-i kiramdan bazıları şöyle buyurmuşlardır:

“Bir kişi, gördüğü bir münkeri nehyetmeye güç yetiremezse, üç defa: **‘Allahümme inne hâ zâ münker / Ey Allahım şüphesiz bu Senin kabul etmediğin bir iştir.’** desin.” Böylece en azından işlenen bu kötülükten razı olmadığını ve bunu kabul etmediğini ifade etmiş olur.”

Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem); **“bu sonuncusu** (işlenen kötülüğe kalben razı olmamak) **imanın en zayıfıdır.”** Buyurmuştur. Yani kişinin kalbinde günaha buğz da kalmamışsa, vurdum duymazlık onu istila etmiş ve kalp bir nevi şeytana teslim olmuş demektir.

Şayet bir Müslüman, işlenen günaha kalben buğz etmek seviyesinde bile tepki vermiyorsa, bu günaha rıza göstermek manasına gelir ki, o zaman imânî tehlike var demektir Allah muhafaza...

Hepimiz Aynı Gemideyiz

Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*), Allah'ın emirlerine itaat eden ve işlenen kötülükleri uyaran kimseyle, isyan eden kimse hakkında ibret verici şöyle bir teşbihte bulunmuştur:

“Allahın (menettiği) sınırları üzerinde duran (haram işlemeyen) kimseyle, o sınırların içine düşen kimselerin hali, bir gemi halkının hali gibidir ki, onlar kura attılar. Bazısına geminin üstü düştü, bazısına da altı (anbar kısmı) isabet etti.

Geminin alt kısmında bulunanlar, su almak istedikleri zaman yukarıdakilerin üzerine uğruyorlar(güverteye çıkıp oradakileri rahatsız ediyorlar)dı. (Gemini alt kısmındakiler buna son vermek için) **‘biz nasibimiz olan ambarda bir delik açsak (hem kendimiz eziyet görmemiş hem de) üstümüzdekilere de eziyet vermemiş oluruz’ dediler.**

Şimdi üst kattakiler bu aşağı kattaki insanları şayet bu istekleriyle baş başa bırak(ıp gemiyi delmelerine engel olma) salar, hepsi helak olurlar. Fakat onların ellerini tutsalar hem kendileri, hem de onlar toptan kurtulurlar.”

Bir bela ve mûsibet geldiğinde sadece o gemiyi delen ve onlara yardım edenlere değil, bunu görüp ses çıkarmayanlara, hatta bundan hiç haberi olmayanlara varıncaya kadar herkese isabet eder. Yani gemi batarsa ambardaki de, güvertedeki de hepsi birlikte batırlar. İşte günah işleyenlerle, onları uyarmayanların misali budur. Nitekim bir âyet-i kerimede şöyle buyrulmuştur:

“Öyle bir fitneden sakınınız ki, o içinizden yalnız zulmedenlere erişmekle kalmaz (hepinizi helak eder). Biliniz ki Allah şüphesiz azabı çetin olandır.” (*Enfal: 25*)

Abdullah İbni Abbas (*Radiyallahü anhüma*) bu âyetin tefsirinde şöyle buyurmuştur:

“Cenabı Hak burada müminlere, aralarında bir münkerin dahi yer etmesine meydan vermemelerini emrediyor ve bu emre uymayanları azapla korkutuyor.”

Çünkü önceleri azınlık tarafından tek tük işlenen kötü ve çirkin işler, eğer hiç kimse tarafından uyarılıp ikaz edilmezse, zamanla yaygınlaşır ve gün gelir çoğunluk tarafından benimsenmeye başlar. Böylece insanlar inandıkları gibi yaşamayınca, yaşadıkları gibi inanmaya başlarlar ki, bu daha büyük bir tehlikedir. İşte bu durum toptan herkese isabet edecek felaketlere sebep olabilir. Nitekim Maide süresinde, Mevla Teala **“Sebt Kavmi”**nden maymun ve domuza dönenleri zemmederken şöyle buyuruyor:

“Onlar yaptıkları kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmazlardı. Gerçekten ne kötü iş yapıyorlardı.” (*Maide Süresi: 79*)

Dolayısıyla millet olarak hepimiz aynı gemideyiz. Şayet bu gemi batarsa ambardaki de güvertedeki de batır. Kamarada oturan da, makine dairesinde çalışan da zarar görür. Onun için gemiyi delmeye çalışanları bundan men etmek lazımdır. Fakat bunu yaparken de dikkat edilmesi gereken husus şudur ki; gemiyi delmek isteyenlere engel olalım derken, bir kargaşa ve karmaşaya sebep olup geminin dengesinin bozulmasına ve alabora olup geminin devrilmesine sebebiyet verilmemelidir.

“Din Nasihatle Kaimdir”

Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) ashabına dünyevî-uhrevî bir müslümana lazım olan her şeyi anlatmış, vaaz-u nasihat ve sohbetleriyle onları yetiştirmiştir. Sohbet, sünnetî bir metoddur. Onun için Şâh-ı Nakşibend hazretleri:

“Tarîk-ı ma der Sohbet est / Bizim yolumuz sohbet yoludur.” Buyurmuştur.

Bütün din büyükleri, sohbet ve vaaz-u nasihati çok önemsemişler ve bu sünneti metodu terk etmemişlerdir.

Sahabe'nin bir manası da, **Sohbet eden, arkadaşı olan**, yani **“sohbet arkadaşı”** demektir. Efendimiz, her fırsatta ümmetine tebliğ ve davet mesûliyetini hatırlatmış; **“Din nasihatle kaimdir”** buyurarak buna teşvik etmiştir.

Bir başka hadîs-i şerîflerinde ise şöyle buyurmuştur:

“Bizden bir şey işitip, onu işittiği şekilde (artırıp eksiltmeden) başkasına ulaştırana kimsenin Allah yüzünü ağartırım/ak etsin. (Çünkü) kendisine bilgi ulaştırılan nice insanlar vardır ki, onu, bizzat işiten kimseden daha iyi kavrar.” (Tirmizî, İlim, 7)

Veda hutbesinde yüz on dört bin civarında sahabe vardı. Ama şimdi, Mekke ve Medine’de bulunan **Cennetü’l-Mualla** ve **Cennetül Baki** kabristanlarında çok az sahabenin kabirleri mevcuttur. Orada takriben on bin kadar sahabe yatar. Peki geri kalan yüz bin tanesi nerededir?..

Sahabe-i kiram Dünyanın her tarafına yayılmışlar, Peygamber Efendimizden duyduklarını, öğrendiklerini insanlara ulaştırmak; hidayet ve cennetin yolunu öğretip tüm insanlığı Selam Diyarı’na davet etmek için yollara düşmüşler, hatta İstanbul’umuza dahi gelmişlerdir.

Onlar da bilirdi Medine’de vefat edip orada defnedilmeyi ve Efendimize komşu olmayı... Ama demek ki Efendimize asıl yakınlık ve Ona halife olmak; Onun yolundan gitmek, insanlara Hakkı ve hakikati anlatıp doğru yola davet etmektir. Nitekim Sevban (*Radıyallahü anh*)’dan rivayet edildiğine göre, Resûlüllah (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Her kim iyiliği emreder, kötülükten nehyederse, o yeryüzünde Allahın halifesidir, kitabının halifesidir, Resûlünün de halifesidir.”

Bu Vazifeyi Kimler Yapmalı?

Emr-i bi’l-ma’ruf nehy-i ani’l-münker vazifesini, İslâm ümmeti içinden öncelikle maruf ve münkerin neler olduğunu bilen âlimler yapmalıdır. Zira cahil bir kimse her şeyi altüst ederek, kavram ve değer kargaşasına yol açabilir. Bilmeden muhatabını iyilikten nehyedip kötülüğü emredebilir.

Bazen de bir hükmü kendi mezhebine göre bilip arkadaşının mezhebini bilmediğinden onu yanıltabilir. Veya bunu usûlüne göre yapmadı mı, muhatabını kötülükten nehyetmek isterken, o kötülükte daha da ısrar etmesine sebep olabilir. Bazen de yumuşak olunacak yerde sert muamalede bulunup, sert olacak yerde yumuşak davranabilir.

Bununla birlikte ulemâ; “Farzı Kifâye olan **‘umûmi irşad ve hakla bâtılın arasını ayırma’** manasındaki Emr-i Bi’l-mar’ûfu, âlimler yapmalı” demişlerse de, gerek Dinî gerekse dünyevî iyiliklerin yolunu göstermek, kötülüklerin ve zulmün kaldırılmasına çalışmak; sözünü dinleyenlere aklının erdiği ve dilinin döndüğü kadar nasihat etmek, sözü geçmediği yerde de kalbiyle buğz etmek manasındaki Emr-i Bi’l-mar’ûfun, bütün ümmet üzerine farz olduğunu söylemişlerdir. Nitekim Allah-u teala bir ayet-i kerime’inde şöyle buyuruyor:

“Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin velileri (dostları ve yardımcılarıdır) İyiliği emredip kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar. Namazı dosdoğru kılarlar ve zekatı verirler...” (Tevbe: 71)

Bu âyet-i kerime’de, mümin erkek ve kadınların özellikleri sayılırken **iyiliği emredip kötülükten vazgeçirmeye çalışmaları** namaz ve zekâtla birlikte, hatta onlardan da önce zikredilmiştir. Dolayısıyla İslami tebliğ etmek veya iyiliği emredip kötülükten nehyetmek için, mutlaka hoca olmak yada alim olmak gerekmez.

Dinî meselelerden birini dahi bilen her Müslüman bunu başkalarına ulaştırmalıdır.

Nitekim üstadımız Mahmud Efendi Hazretleri, “benim hiç ilmim yok ben ne anlattım” diyen birine şöyle demiştir:

“Namazın farz olduğunu bilmiyor musun? Bunu söyle!..

Efendi Babamız Ali Haydar Efendi (*Kuddise sirruhu*) da bunun önemi hakkında şöyle buyurmuştur:

“Dîn-i Mübîn-i İslam’ın devam ve bekası, emr-i bi’l-maruf ve nehy-i ani’l-münkerin devam ve bekasına; Dîn-i Mübîn-i İslam’ın inkırâzı (yıkılması) ise emr-i bi’l-mâruf ve nehy-i ani’l-münkerin terkinine bağlıdır.”

Yumuşak Uslûpla Anlatmak

Tebliğ ve davette bulunmanın bir metodu ve usûlü vardır. Anlatırken hakaret etmeden, hakir görmeden; “seni gafil, seni günahkar” tarzında aşağılayıcı ifadeler kullanmadan anlatmalıdır.

Zira bu tavır adam kazandırmaz, aksine inanacak adamı bile dinden çıkarabilir. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

“Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et. Ve onlarla en güzel şekilde mücadele et.” (*Nahl: 125*)

İnsanları bu yola davet ederken hikmetle, güzel sözlerle, muhatabını doyurucu, ikna edici bir şekilde anlatmalıdır. İnsanların anlayacağı, idrak edeceği şekilde, zorlaştırmadan nefret ettirmeden ve yumuşak bir uslûpla anlatmak lazımdır.

Çünkü tatlı dil insanı etkiler, gönlü yumuşatır, yoldan çıkanları yola getirir. Nitekim bir ayeti kerimede Rabbimiz şöyle buyuruyor:

“(Ey Muhammed!) Sen, Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi.” (*Âl-i İmran 159*)

Demek ki, tebliğ ve davet yapanların yumuşak, merhametli ve güler yüzlü olması çok önemli. Suratı asık, soğuk, sert ve katı yürekli olan kimseleri, insanlar pek hazetmezler. Herkes müsamahakâr olan ve güler yüzlü insanların etrafında toplanır.

Bakınız, Mevla Teala **Hız. Musa** ve **Hız. Harun** (*Aleyhimesselem*)’ı Firavun’a gönderirken ne buyuruyor:

“Firavun’a gidin, çünkü o iyice azdı. Ona yumuşak söz söyleyin. Umulur ki, öğüt alır veya korkar.” (*Taha 43-44*)

Bu âyet-i kerime çok ibret vericidir. “Ben sizin en büyük rabbinizim” diyecek kadar azgınlaşan birine Allah-u teala iki tane peygamberini gönderiyor ve ona karşı yumuşak söz söylemelerini emrediyor. Çünkü yumuşak söz, karşı tarafın kin ve öfkesini tahrik etmez, kalpleri yatıştırır, düşünmeyi ve ibret almayı telkin eder.

Rivayet edilir ki:

Abbasi Halifelerinden **Memun Reşid**’e birisi sert bir dille nasihat etmişti. O dedi ki:

- Nasihat ederken yumuşak bir dille söyle! Çünkü Allah-u teala senden daha iyi olan Hız. Musa ve Hız. Harun (*Aleyhimesselem*)’ı, benden daha kötü olan Firavun’a gönderdi de: **“Siz ona yumuşak söz söyleyin! Belki o nasihat dinler yahut korkar.”** (*Taha: 44*) buyurdu. Şimdi, ne sen o peygamberlerden büyüksün, ne de ben firavundan daha aşağıyım...

Bir de, “insanları ikaz edip uyardığımızda, ya bizi sevmezlerse” endişesi taşıyanlar var. Veya “yapılan kötülükleri görmezden gelip insanları hoş görsek ve herkesle iyi olsak” gayretinde olanlar var.

Bazı kimseler, bu gibi tavırları iyi bir ahlakmış gibi kabul ediyor ve; “ne iyi adam, kimsenin etlisine sütlüsüne karışmaz. Kimsenin tavuğuna kışt demez” diye de övüyor. İyi de, şayet komşunun tavuğu zehirli sudan içecek olsa, kışt denmez mi?

Maalesef günümüzde insanları hayra davet edenler azaldı. Kınayıcının kınamasından korkmayan, çekinmeyen gerçek müminler pek kalmadı. “Herkesle iyi geçineyim, kimseyle aram bozulmasın. Herkes beni sevsin, övsün, kınamasınlar” düşüncesi yaygınlaştı. İşte böyle kimseler için Süfyan-ı Servî hazretleri buyurmuştur ki:

“Bir insan herkes tarafından sevilir ve övülürse, anlayın ki o yağcıdır. Hakkı söyleyip gerçekleri anlatsaydı mutlaka onu sevmeyenler olacaktır.”

“İnsanlara İyiliği Emredip Kendinizi Unutuyor Musunuz?”

İbadetlerini tam yapamayan bir kimse, işlediği günahın başkasını nehyedebilir mi?

Ulema buyuruyor ki: “Kişinin hem o yaptığı günahın vazgeçmesi, hem de o günaha müptela olan kimseleri vazgeçirmeye çalışması vacip olduğundan, bunlardan herhangi birini terk etti diye, diğerinin vücûbu kendisinden sakıt olmaz.”

Dolayısıyla;

“İnsanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz?” (Bakara: 44) âyet-i kerime’deki sitem; iyiliği emretmelerinden dolayı değil, kendilerini unuttukları içindir.

Yani bu âyette, “niçin iyiliği emrediyorsunuz” denmiyor, bilakis “emri bil maruf yaptığınız halde siz niçin söyledığınız gibi yaşamıyorsunuz?” diye sitem ediliyor. Zaten bu sitem ve azarlama, amel etmeyen, haram işleyen herkese vardır.

Demek ki bu âyet-i kerime; insanları yapmadıklarını söylemekten men etmiyor, “söylediğiniz şeyleri siz de yapın” diye emrediyor. Eğer amel etmezsen yalnızca kendine zararı var ama uyarmazsan herkese zararı var. Nitekim Enes İbni Malik (*Radiyallahü anh*)’dan rivayet edilen bir hadisi şerifte Resûlullah (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*):

“Siz amel edemiyorsanız da, iyiliği emredin, hepsinden kaçınmıyorsanız da kötülükten nehyedin.” buyurmuştur.

Said b. Cübeyr (*Rahmetullahi aleyh*) ise bu konuda şöyle diyor:

“Şayet vaaz-u nasihati, hiçbir yönden kusuru olmayanlar yapacaksa, kimsenin bir şey söylememesi lazım gelir.”

Çünkü Saahabe bile masum değilken nerde kaldı diğerleri... Ayrıca yapılan kötülükleri nehyetmeyip ikaz etmeyenler, bir nevi Hakkı yardımsız bırakmış oluyor ki, bu da büyük bir vebaldir.

Ama şu da bir gerçektir ki: Anlattıklarıyla amel etmenin, söylenen sözün tesir etmesinde çok büyük payı vardır.

Vaaz-u nasihatın tesir etmesinin ve insanları ikna etmenin en mühim yolu, kişinin anlattıklarıyla önce kendisinin amel etmesinden geçer. Başkalarını ıslah etmek isteyen, önce kendi nefsinin ıslah etmelidir. Çünkü kendi nefsinin ıslah edemeyen başkasını nasıl ıslah edecektir?..

Yazımızı, Peygamber Efendimiz (*Sallallahü Aleyhi ve Sellem*) şu hadis-i şerifi ile bitirelim:

“Senin vasıtanla Allah-ü Teâlâ’nın bir kişiye hidayet vermesi, senin için üzerine güneşin doğup battığı her şeyden daha hayırlıdır.”

Fi emanillah!

Bir Sahâbiyi Tanıyalım

ZEYNEB BİNTİ CAHŞ

(Radiyallâhü Anhâ)

- 3. Bölüm -

Cenâb-ı Hakkın emriyle, Peygamber Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ile Zeynep binti Cahş (Radiyallahü anha) arasında gerçekleşen bu izdivaçla birlikte önemli bir şer'i hüküm de yerleşmiş oldu. Zira Cahiliyye Devrinde, bir kimse evlatlık edindiği oğlunun boşadığı hanımıyla evlenmesi yasaktı. Çünkü onları öz evladı gibi kabul ettiklerinden, onların hanımlarını da kendi gelinleri gibi görürlerdi. Halbuki evlatlıklar öz evlat olmayınca, onların hanımları da kendi gelinleri olmuyordu.

İşte, Allah-u Teâlâ'nın emriyle gerçekleşen bu izdivaçla birlikte, Cahiliyye Devrinin bu adetinin bâtil olduğu ortaya kondu. Nitekim bu konuda nazil olan ayeti kerimede:

“... Böylece, evlatlıkların ilişkilerini kestikleri hanımlarını nikâhlamakta müminlere bir vebal olmadığı bilinsin. Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu.”

(Ahzab: 37) buyrulurken, nesillerin karışmasına ve bozulmasına sebebiyet verebilecek bu gelenek ve yanlış anlayış kökten kaldırılmış oldu.

Tabi Peygamber Efendimiz Hz. Zeyneb'le evlenince münafıklar boş durmadılar ve fitne yapmaya başladılar. “Muhammed oğlunun hanımıyla evlendi.” Diyerek yaygara yaptılar. Bunun üzerine:

“Muhammed adamlarımızdan hiç birinin babası değildir. Fakat O, Allah'ın Resûlü ve Peygamberlerin sonuncusudur.” (Ahzab: 40) âyet-i kerimesi nazil oldu.

Fitnecilerin Bühtanları

Konunun önemine binaen burada bir parantez açarak şu hususu arz etmekte fayda var:

Efendimizin bu evliliğini, gerek o devirdeki münafıklar, gerekse daha sonraki dönemlerde kalpleri marazlı bir takım dalalet ehli kimseler dillerine doladılar. Bilhassa İslam düşmanları bu izdivacı devamlı olarak gündemde tutmaya çalıştılar. Özellikle müsteşrik ve misyonerler bu konuda kitaplar, hatta piyesler yazdılar. Efendimizin ismet ve nezahatine uymayan ve haddi aşan bir takım yanlış ve çirkin yorum yapanlar oldu. Neymiş; güya Peygamber Efendimiz Hz. Zeyneb'i görünce ona gönlü kaymış da, Hz. Zeyd'i onu boşaması için azmettirmiş... (Hâsâ)

Bu söz apaçık bir iftiradır. Çünkü Hz. Zeyneb, Efendimiz'in ilk defa gördüğü yabancı biri değildi. Halasının kızıydı ve çocukluğundan beri tanıyordu.

Üstelik Hz. Zeyd ile Hz. Zeyneb'i bir hikmete binaen evlendiren, hatta bu izdivacın gerçekleşmesi konusunda ısrar eden de bizzat Efendimizin Kendisiydi. Şayet Efendimizin, Hz. Zeyneb'le evlenme hususunda önceden bir arzu ve isteği olsaydı, zaten buna hiçbir mani yoktu. Ve onunla bakire iken evlenir, Hz. Zeyd'le evlenmesine de aracı olmazdı.

Ayrıca Hz. Zeyd boşanmak için Efendimizden izin almak için geldiğinde, **“Zev-ceni nikâhında tut, onu boşama! Allah'tan kork!”** buyurarak, buna müsaade etmeyen yine Efendimizdi.

Her şeyden önemlisi ise, bu evlilik Allah'ın emriyle olmuştu. Nitekim Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

“...Zeyd o kadından ilişkisini kesince, Biz onu Sana nikâhladık...” (Ahzab: 37)

Âyet-i kerime'de açıkça ifade edildiği üzere, bu nikâhın nefsî arzular için değil sırf Allah'ın emriyle olduğu açıkça beyan edilmektedirken, Efendimizin **“İsmet”** sıfatı da göz ardı edilip yalan-yanlış yorumlar yapılarak ileri geri konuşmak, büyük bir bühtandır ve çok çirkindir.

Sırf Allah ve Resûlü'nün emrini yerine getirmek için Hz. Zeyd ile evlenmiş olan Hz. Zeynep ise, bu itaatinin mükâfatı olarak, boşanıp iddetini tamamladıktan sonra, Yüce Allah tarafından Peygamber Efendimiz'le evlendirildi. Şüphesiz bu nikah, yapılmış ve yapılacak nikahların en güzeli ve en mukaddesi idi. Çünkü yüce Allah tarafından ve Hz. Cebrâil'in elçiliği ile yapılmıştı. Bu sebeple Hz. Zeynep annemiz, Peygamber Efendimiz'in diğer hanımlarına karşı kendi durumuyla iftihar ederve:

“ Sizi Resûlüllah ile aileleriniz evlendirdi. Halbuki beni yedi kat göklerin üstünde yüce Allah evlendirdi!” diyerek övünürdü.

Ayrıca diğer kumalarına karşı üç şeyle iftihar eder ve kendisini onlardan farklı görürdü:

- 1- Resûlüllah'ın yakın akrabası olması.
- 2- Nikâhının Yüce Allah tarafından kıyılmış olması.
- 3- Bu nikâhta aradaki elçinin Cebrail (Aleyhisselam) olması...

İbadete Düşkünlüğü Ve Cömertliği

Hz. Zeyneb (Radiyallahü anha) salih, çokça namaz kılan, oruç tutan ve sadaka veren son derece dindar bir kadındı. Onun namaza düşkünlüğüyle alakalı olarak Enes b. Mâlik (Radiyallahü anha)'tan şöyle bir rivayet aktarılır:

“Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) mes-cide girdiğinde iki direk arasında bir ipin çekilmiş olduğunu gördü. **“Bu ip nedir?”** diye sorunca oradakiler; “bu, Zeyneb'in ipidir. O (namazda ayakta durmaktan) yorulunca bu ipe tutunur.” dediler. Bunun üzerine Resûlüllah:

“Hayır (ibadette böyle güçlük olmaz) bu ipi çözün. Sizden biriniz zinde ve kuvvetli oldukça namazı (ayakta) kılsın. Yorulunca da otursun.” buyurdu. (Buhârî, Teheccüd 18)

Hz. Aişe (Radiyallahü anha) onun hakkında şöyle demiştir:

Din konusunda Zeynep'ten daha hayırlı bir kadın görmedim. O, Allah'a karşı en saygılı, sözü en doğru, akrabayı en çok gözetten ve en çok sadaka veren bir kadındır.

Hiz. Aişe'ye iftira atıldığı zaman o; **"Aişe hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyorum"** diyerek rakibi hakkında iyi niyetle şahadette bulunmuştu. Cömertliği, âlicenaplığı ve yardımseverliği ile şöhret yapmıştı. El işleri yapar, deri tabaklar, dikiş diker ve el emeğiyle rızkını kazanırdı. Kazandığını da muhtaçlara infak eder ve Allah yolunda harcardı.

Ümmü Seleme (Radiyallahü anha), Hiz. Zeynep (Radiyallahü anha) hakkında şöyle demiştir:

"Zeynep hayırlı bir kadındır. Oruç tutar, teheccüd namazına kalkar ve bütün servetini muhtaç ve fakirlere dağıtır."

Hiz. Aişe (Radiyallahü anha) der ki: "Bir gün Resûlullah'ın çevresinde çevrelendiğimiz sırada bize:

"Bana ilk kavuşacak olanınız kolu en uzun olanınızdır." buyurmuştu.

Resûlullah'ın vefatından sonra evde toplanmış kollarımızı duvara uzatarak hangimizin daha uzun diye ölçmüştük.

Bir müddet sonra içimizden **Zeynep binti Cahş** vefat etti. Halbuki kolu bizden kısaydı. O zaman anladık ki Resûlullah'ın **'uzun kollu olanınız'** buyurmasından maksadı **'sadaka vermede eli en açık olan'** imiş."

İbn-i Sa'd **"Tabakât"**ında Hiz. Aişe anemizden şöyle nakleder:

"Hiz. Zeynep vefat ettiği zaman Medine'nin fakir ve yetimleri, çok üzölmüş ve endişelenmişlerdi. O'nun ölümü üzerine Medine halkı: "övlümeye layık, öksüz ve dulların koruyucusu olan hanım gitti" demişlerdir.

Hiz. Ömer (Radiyallahü anha)'ın hilafeti döneminde vefat eden Zeyneb binti Cahş (Radiyallahü anha) Resûlullah'ın vefatından sonra Ona kavuşan ilk hanımıydı. Cenaze namazını Hiz. Ömer kıldırdı. Cenazesi, vasiyeti üzerine Resûlullah'ın sediri üzerinde taşındı ve **Baki'** mezarlığına defnedildi. Vefat ettiği zaman 53 yaşlarında idi.

Allah Ondan razı olsun.

Istanbul **Laleli Camii**'ni, Sultan **III. Mustafa** yaptırmıştır. Camii'ye bu ismin verilmesi hakkında ise şöyle bir hikâye şöyle anlatılır:

III. Mustafa, bu camiyi yaptırırken çevrede "**Laleli Baba**" namında evliya bir zatın yaşadığını öğrendi ve sohbetinden istifade edip duasını almak istedi. Laleli Baba'ya, padişahın kendisini ziyaret etmek istediği haberi ulaştırılınca, o da buyur etti...

Padişah, Laleli Baba'nın sohbetinden, ikramından çok memnun kaldı. Ve, bu zatla daha sık görüşmeyi arzu etti. Ayrılacağı sırada bir soru sordu:

- **Efendi hazretleri, bu dünyada en güzel şey nedir?**

Laleli Baba padişahın sorduğu bu soruyu şöyle bir düşündü, sakalını sıvazladı ve dedi ki:

- **Yiyip içtikten sonra, sıkıntısız biçimde def-i hacetini yapabilmektir.**

Tabi padişah bu cevaptan pek hoşnut olmadı, yüzünü ekşitti. Başından beri hikmetli konuşmalarıyla herkesi etkileyen maneviyat ehli böyle bir zata, bu cevabı hiç yakıştıramadı ve selam bile vermeden maiyetiyle beraber oradan ayrıldı...

Padişahın bu hoşnutsuz tavrına karşılık, Laleli Baba büyüklüğüne yakışır şekilde onları uğurlarken şöyle düşündü; "**demek insanoğlu, alıştığı ve sıradan zannettiği bazı nimetlerin kıymetini, sıkıntıya düşmeden anlamıyor!**"

Bu ziyaretin ertesi günü padişah sarayda bir ziyafet verdi. Ve maiyetiyle birlikte sofrada yediler içtiler ve bu arada Laleli Baba'nın bir önceki gün söylediği sözünü de eleştirmeden edemediler.

- Kendisine hürmet ettik ziyaretine gittik. Ama sorduğumuz soruya verdiği cevap hiç uygun değildi. Dünyanın en güzel şeyi yiyip içmek def-i hacet yapmak demek de, ne demek?..

Sohbetler edildi. Yemekler, börekler, tatlılar yenilip meşrubatlar içildi...

Bir zaman sonra padişahı bir karın ağrısı tuttu. Sofrada tıka basa yediği yemekler şişkinlik yapmıştı. Fakat helaya da gidemiyordu, çünkü şiddetli bir kabızlığa tutulmuştu.

Hekimler, tabipler hemen seferber oldular ama ne tedavi ne ilaçlar bir türlü fayda etmedi. Padişah acıdan kıvranıyordu, neredeyse çatlayacak hale gelmişti. Herkes çaresizdi ve kimsenin elinden bir şey gelmiyordu...

Laleli Baba'nın muhibbânından olan saray erkanından bazı kimseler, bu durumun sebebinin anlamakta gecikmediler. Padişahın başına gelen bu halin, o veli zatın sözündeki hikmeti kavrayamayıp muhalefet etmesi, hatta ağır bir şekilde eleştirmesinden kaynaklandığını anladılar. Ve padişaha münasip bir lisanla bunu hatırlattılar.

Bu halin Şeyh Efendinin sözüne itirazdan dolayı başına gelmiş olabileceğini ve bir an önce gidip onun gönlünü almak gerektiğini, söylediler.

Padişah acıdan kıvranıyordu, ne düşünecek hali vardır ne de vakti... Derhal adamları ile şeyhin yanına gitti. Hata ettiğini, dua edip kendisini bu sıkıntıdan kurtarmasını istedi.

Laleli Baba sanki padişahı bekliyor gibiydi, tebessümle:

- Karşılığında ne vereceksiniz? dedi.

- Bu civarda yaptırmakta olduğum camiye sana hibe edeyim,

- Yetmez, dedi Şeyh Efendi.

Sultan Mustafa daha birçok şeyler sıraladı... Şeyh efendi:

- Bunlar da yetmez, diyordu...

Bunun üzerine padişah sordu:

- **Peki sen söyle, beni bu halden kurtarmana karşılık ne istiyorsun?**

- **Sizden saltanatınızı isterim**, dedi.

Sancılar içinde kıvranan padişah canının derdindeydi. Çaresiz bir haldeydi, neredeyse çatladı çatlayacaktı. Saltanatı düşünecek durumda değildi. Bir an önce bu sıkıntıdan kurtulmak için "**Tamam**" dedi.

Bunun üzerine Laleli Baba dua etti, eliyle de padişahın karnını sıvazladı ve:

- Haydi koş helaya yetiş, Allah'ın izniyle rahatlayacaksın, dedi...

Ve... Padişah sıkıntısından kurtuldu, rahatladı. Acılar, ağrılar, ısıraplar geride kalmıştı. Anladı ki, def-i hâcet yapabilmek gerçekten de ne kadar büyük bir nimetti.

Aslında Laleli Baba'nın isteği saltanat değil, hiçbir nimetin küçük görülmemesi konusunda bir ders vermektir. Tebessümle sordu:

- Şimdi padişah ben miyim?

- Evet, sözümüz böyleydi, artık padişah sizsiniz!

Bunun üzerine Laleli Baba şöyle dedi:

- **Madem ki bu saltanat bir def-i hâcete değişiliyor, o halde bize böylesine ucuz bir saltanat lazım değil. Caminin adı bize yeter...**

Ve o camiye, **Laleli Camii** adı verildi.

Denilir ki; o semte **Laleli** denmesi de, yine bu mübarek zatın isminden dolayı olmuştur.

DR. İHSAN ŞENOCAK

BİR AKÎDE MANİFESTOSU OLARAK EBÛ HANÎFE'NİN VASIYETİ

Vasiyet, halidi bir İslam geleneğidir. İnsanlara istikamet üzere nasıl yaşanabileceğini gösteren peygamberler, dünyadan ayrılırlarken geride bıraktıklarına “müstakim” olarak kalmayı vasiyet ettiler. Onlar, sadece vasiyet etmekle kalmadılar, vasiyetin kabul görmesi için de yoğun gayret sarfettiler. Nitekim çocuklarına “Müstakim” olarak yaşamayı vasiyet eden Yakub (*Aleyhis-selâm*)'ın son sözü “**Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?**”¹ cümlesi olmuştu.

Allah Resulü (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in âhir ömürlerinde irat ettikleri “Veda Hutbesi” de bütün ümmetine hitap eden genel bir vasiyettir. Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) “Veda Hutbesi”nde yirmi üç yıllık risalet hayatında vaz' edilen esasları öz bir şekilde ve son defa telkin ettiler.

Sahabe ve tabiûn devri alimleri de vasiyet geleneğine uydular. Dâr-ı Beka'ya hicret ederlerken talebelerine “Mustakim” kalmalarını öğütlediler. Selef-i salihinden günümüze ulaşan vasiyetler içerisinde en dikkat çekenleri ise Ebu Hanife'ye ait olanlarıdır. İmam-ı Azam'ın birçok vasiyeti vardır. Bunların bir kısmı şahsa özeldir, bir kısmı da bütün talebelerine hitap etmektedir. Özel vasiyetlerinin en meşhurları Oğlu Ham-mad'a², Ebu Yusuf'a³ ve Yusuf b. Halid es-Semti'ye⁴ hitaben kaleme alınmıştır.

Söz konusu metinler her ne kadar şahsa özel olsalar da, bir evladın/öğrencinin hayata bakışını ve eşyayı algılama biçimini müşahhas bir çerçevede ortaya koymakta ve müslümanca yaşamanın esaslarını anlatmaktadır. Bu itibarla özel formatta olmalarına rağmen genele hitap etmektedirler.

Ebu Hanife'nin bütün talebelerine hitaben kaleme aldığı “vasiyet”i ise bir akide manifestosudur. “Vasiyet”, Ehl-i Sünnet'in dolayısıyla da İslam'ın Âmen-tüsü'nü açık ifadelerle insanların zihnine taşımaktadır.

Zındıkların, bidatçilerin etkin olduğu hicri ikinci asrın Irak'ında yaşayan Ebu Hanife (*Rahimehullâh*) herkese hitap eden vasiyetini Ehl-i Sünnet akidesine hasrederek mühim bir vazife ifa etti. Sonraki yıllarda gelen Ehl-i Sünnet alimleri, bu vasiyetteki esasları farklı formatlarda yeniden telif ettiler. Öz itibariyle “Şerhu'l-Mevakif”, “Şerhu'l-Makasid” gibi hacimli kelim yapıtları “Sem'iyat” bahislerini bu vasiyetteki ilkeler üzerine kurdular.

Modern zaman Müslümanları ile, hacimli kelim kitapları arasında ciddi engeller olduğu bir vakiadır; zira günümüz İslami İlimler öğrencilerinin mevcut birikimleriyle o eserlerin dillerini çözme-leri, içeriklerine vakıf olmaları hayli zor görünmektedir. Ümmetle, irfan arasında köprü olacak insanlar ciddi bir bilgi za-fiyeti içerisinde dirler. Fakat bu durum hakikatin bilinmemesinin mazereti ola-maz. Selefin irfanını ilim meclislerine taşıma adına bir şeyler yapılmalıdır. Ebu Hanife'nin vasiyetini dilimize aktarmak yapılması gereken bu bir şeyler cümlesi-nin mütevazi bir halkası olabilir. Çünkü vasiyet, bugünün insanı için de hayati bir önemi haizdir. Zira günümüz İslam Dünyası, Ebu Hanife'nin yaşadığı dö-nemdeki Irak'ın ideolojik yapısına çok benzemektedir. Tek bir farkla ki Mute-zile, Cebriye, Kaderiye, Mürcie⁵ gibi mezhepler gitmiş, onların yerlerini tarih-selcilik, mezhep münkirliği, yeni selefilik gibi akımlar almıştır.

Mezkür anlayışların tezviratı öylesine etkin bir konuma ulaşmıştır ki, bütün bir ümmetin akidesi ciddi tehlike ile karşı karşıyadır. Artık insanlar klasik akide risalelerini değil, “İslam ve Çağdaşlık” başlıklı metinleri yani çağdaş Vasıl b. Atâ'ları okuyorlar.

Böyle bir zamanda “Ehl-i Sünnet Akidesi”ni bilmek, aynı zamanda hangi eserlerin de Ehl-i Sünnet Akidesine aykırı olduğunu idrak etmek anlamına gelecektir. Bu yüzden Ebu Hanife'nin büyük bir şöhret içerisinde meçhulü yaşayan “Vasiyeti”ni notlarla tercüme et-meyi vazife kabul ettik. Tercümede esas aldığımız nüsha Takıyyuddin et-Temi-mi'nin “et-Tabakatu's-Seniyye fi Teraci-mi'l-Hanefiyye”⁶ adlı eserindeki metindir.

Vasiyyet'in Medine Arif Hikmet Kü-tüphanesindeki el yazması nüshasında ise Ebu Hanife'ye ulaşan kesintisiz bir isnat zinciri yer almaktadır. İsnatta yer alan raviler şunlardır: Husameddin es-Sıgnaki (ö. 710), Hafızuddin Muham-med el-Buhari (ö. 693), Muhammed b. Abdissettar el-Kerderi (ö. 642), Burha-neddin el-Merğınani (ö. 593), Ziyau-din Muhammed b. Huseyn⁷, Alauddin Muhammed es-Semerandi, Ebu'l-Muin en-Nesefi (ö. 508), Ebu Tahir Muham-med el-Mehdi, İshak b. Mansur es-Siya-ri, Ahmed b. Ali es-Süleymeni, Hatim b. Akil el-Cevheri, Muhammed b. Semaa et-Temimi (ö. 236), Ebu Yusuf (ö. 183), Ebu Hanife (ö. 150).⁸

VASİYET

Arkadaşlarım, kardeşlerim iyi biliniz ki Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebi 12 hususiyet üzerine kurulmuştur.

Kim bu hususiyetler doğrultusunda yaşarsa ne bidatçi ne de heva sahibi olur. Efendimiz Muhammed (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)'in şefaatine nail olabilmemiz için Ehl-i Sünnet'in bu temel esaslarına sıkı sıkıya bağlanın.

Birinci Hususiyet

İman, dil ile ikrar ve kalp ile tasdikdir. Tek başına ikrar iman kabul edilmez. Çünkü, tek başında ikrar iman addedilse idi münafıkların tamamı mümin olurdu. Aynı şekilde sadece kalbin idrak etmesi (tasdik) de iman olmaz. Eğer bu durum tek başına yeterli olsa idi, Ehl-i Kitab'ın tamamı mümin olurdu. Halbuki Allah Tela dilleriyle ikrar eden münafıklar hakkında şöyle buyurmaktadır; “Allah o münafıkların hiç şüphesiz yalancılar olduklarına şahadet eder.”⁹ Ehl-i Kitap hakkında ise varit olan ayet şöyledir; “Kendilerine kitap verdiklerimiz Peygamberi oğullarını tanıdıkları gibi tanır-lar.”¹⁰ Ne var ki bunu kabullenip dilleriyle ikrar etmezler.

İman ne artar ne de eksilir. Çünkü iman azalması ancak küfrün artması ile; artması da ancak küfrün azalması ile tasavvur edilebilir. Bu durumda, bir kişinin aynı anda mümin ve kafir olması nasıl mümkün olur?!

Mümin, gerçek anlamda inanan, kafir de hakiki manada inkar edendir. İmandaki şüphe olmaz. Tıpkı küfürde olmadığı gibi. Bu bağlamda Cenab-ı Hakk şöyle buyurmaktadır: “İşte onlar gerçekten mümindirler.”¹¹ ve “İşte onlar gerçekten kafirdirler.”¹²

Efendimiz Hz. Muhammed'in (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) ümmet kadrosuna dahil olan günahkarların tamamı gerçekten mümindir, kafir değildirler.

Amel imandan ayrı, iman da amelden farklıdır. Şöyle ki: Amel mükellefiyetinin mü'minden kalktığı birçok zaman vardır. Fakat bu durumda iman ondan gittiği söylenemez. Allah Teala, hayızlı kadını namaz kılmaktan muaf kılmıştır. Böyle bir kadın için Allah onun kalbinden imanı çıkarmıştır ve ona imanı terk etmeyi emretmiştir denemez.

Şeriat o kadına; “Orucu bırak, sonra tutmadığın günleri kaza et” der. Kadına; “İmanı terk et, sonra kaza edersin” denmesi caiz değildir.¹³ İman'ın amelden farklı olduğunu daha müşahhas bir şekilde anlamak için şöyle bir örnek verebiliriz: “Fakirlerin zekat vermesi gerekli değildir.” denebilir. Fakat “Fakirlerin iman etmesi zorunlu değildir.” denemez.

Hayır ve şerrin takdiri Allah'tandır. Eğer birisi hayır ve şerrin takdirinin Allah'tan başkasına ait olduğunu iddia ederse Onu (*Celle Celâlühû*) inkar etmiş olur. Onun tevhit inancı da batıl olur. Her şeyin en iyisini Allah Teala bilir.

İkinci Hususiyet

Ameller, farz ibadet, fazilet ve masiyet olmak üzere üç çeşittirler. Farz ibadete gelince o, Allah'ın dilemesi, rızası, takdiri, yaratması ve “Levh-i Mahfuz”da yazması ile olur. Fazilet de Allah Teala'nın emrinden dolayı yapılmaz. Fakat Onun dilemesi, muhabbeti, rızası, takdiri, pürüzsüz yaratması ve “Levh-i Mahfuz”da yazması ile olur. Masiyet de Allah'ın emri gereği olmaz. Fakat muhabbeti, rızası, muvaffak kılması olmaksızın dilemesi, kazası, takdiri, hoşnutsuzluğu, ilmi ve “Levh-i Mahfuz”da yazması ile gerçekleşir.

Üçüncü Hususiyet

Allah Teala sınırsız kudret makamı olan arşı bir mekana istikrarı olmaksızın hükmüne aldı yani hakimiyeti altında tuttu. Hiçbir şeye muhtaç olmaksızın arşı ve ondan başka şeyleri korur. Eğer kendinden başka yaratıklara muhtaç olsa idi, kainatı yaratmaya ve idare etmeye kadir olamazdı. Ona cisim isnat edenlerin iddia ettiği gibi bir yere oturmaya ve yerleşmeye zorunlu olsa idi, arşı yaratmadan önce de böyle olurdu. Allah Teala bundan pek yüce ve münezzehtir.

Dördüncü Hususiyet

Kur'an-ı Kerim Allah Teala'nın yaratılmayan (gayr-ı mahluk) ezeli kelamı, vahyi ve tedricen indirdiği Kitabıdır. O, ne zatının aynıdır, ne de değildir. Bilakis o, gerçek sıfatıdır. Kur'an Mushaf-larda yazılan, dillerde okunan kalplerde mekan edinmeksizin korunan kelimedir. Mürekkep, kağıt ve yazı mahluktur. Çünkü bunlar kulların filleri ile alakalıdır. Yazılar, harfler, kelimeler ve ayetler insanların anlamak için onlara ihtiyaç duyduğu Kur'an'a delalet eden şeylerdir. Allah Teala'nın kelamı zatı ile kaimdir. Manası ise, söz konusu şeylerle anlaşılır. Kim Allah'ın kelamı mahluktur derse kafir olur. Allah Teala kesintisiz bütün zamanlarda ibadet edilendir. Kelamı ise ondan ayrılmaksızın okunan, yazılan ve kalplerde korunandır.

Beşinci Hususiyet

Allah Resulü (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*)nden sonra bu ümmetin en üstünü Ebu Bekr-i Sıdık, sonra Ömer, sonra Osman, sonra Ali'dir (*Radiyallâhu Anhum*). Zira efdaliyetin sıralamasına işaret eden ayette Allah Teala şöyle buyurmaktadır:

“(İman ve amelde) öne geçenler (Ahi-rette de) öne geçenlerdir. İşte onlar (Allah'a) yaklaştırılmış kimselerdir. Onlar naim cennetlerindedir.”¹⁴

Hayırda önde olanlar Allah katında da en üstün olanlardır. Onları, müttaki her mümin sever; asi münafıklarsa onlara buğz eder.

Altıncı Hususiyet

Kul, ameli, ikrarı ve tasdiki (marifeti) ile mahluktur. Bütün bu ameliyelerin faili mahluk olunca onun fillerinin de evleviyetle mahluk olması gerekir.

Yedinci Hususiyet

Allah Teala, mahlukatı güçleri olmadığı halde yaratmıştır. Çünkü onlar zayıf ve acizdirler. Cenab-ı Hakk onları yaratan ve rızıklarını verendir. Nitekim O şöyle buyurmaktadır: “Allah sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra sizi öldürecek ve daha sonra da diriltecek olandır.”¹⁵

İlim ve malı helal yoldan kazanmak helal, haram yoldan temin ise haramdır.

İnsanlar üç kısımdır: İmanında samimi olan mümin, küfründe ısrarcı olan kafir ve nifakında iki yüzlü davranan münafık. Cenab-ı Hakk mümine ameli, kafire imanı, münafığa ise ihlası farz kılmıştır. Nitekim “Ey insanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının.”¹⁶ ayet-i kerimesinin her üç grubu içine alacak şekilde açılımı şöyledir: “Ey iman edenler! Ameli Salih işleyerek rabbimize itaat edin.”, “Ey Kafirler! İman edin.” ve “Ey Münafıklar! Samimi olun.”

Sekizinci Hususiyet

İsteğe bağlı olan fiillerde kulun aksiyon sahibi olması için gerekli olan güç yani “İstitaa”, yapılacak olan “fiil” ile beraberdir.

Ne ondan önce ne de sonradır. Eğer “İstitaâ” fiilden önce olsa idi o takdirde kul ona muhtaç olduğu anda Allah’tan müstağni olurdu. Bu ise şu ayete aykırıdır: “Allah müstağnidir. Sizler ise muhtaçsınız.”¹⁷ Eğer “İstitaâ”, fiilden sonra olsaydı fiil, güç-kuvvet yokken gerçekleşmiş olacağından muhal olurdu.

Dokuzuncu Hususiyet

Mukimin bir gün bir gece, yolcunun da üç gün üç gece mestler üzerine mesh edebileceğini kabul etmek, bu şekilde rivayet edilen hadisten dolayı vaciptir. Bu hükmü inkar edenin küfründen korkulur. Zira ilgili hükmü bildirilen hadisler tevâture yakın derecededir.¹⁸

Seferde namazları kısaltmak (azimet)¹⁹ ve oruç tutmamak (ise) ruhsattır. Konu ile ilgili ayeti kerimeler şöyledir: “Yeryüzünde sefere çıktığınız vakit namazı kısaltmanızdan dolayı size bir günah yoktur.”²⁰, “Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayınsınca başka günlerde oruç tutar.”²¹

Onuncu Hususiyet

Allah Teala kaleme yazmasını emretmiş, kalem: “Ne yazayım ya Rabbi!” demiştir. Cenab-ı Hakk: “Kıyamete kadar olacak şeyleri yaz.” buyurmuştur.²² Şu ayet-i kerime de bu manayı teyit etmektedir: “İşledikleri her şey kitaplarda kayıtlıdır. Küçük, büyük her şey satır satır yazılmıştır.”²³

Onbirinci Hususiyet

Günahkarlar için kabir azabı olacağına en ufak bir şüphe yoktur. Münker ve Nekir’in suali haktır. Bu noktada hadisler vardır.²⁴ Cennet ve cehennem de haktır ve ahali için önceden yaratılmışlardır. Nitekim Cenab-ı Hakk müminler hakkında o cennet; “Müttakiler için hazırlanmıştır.”²⁵, cehennem de; “Kafirler için hazırlanmıştır.”²⁶ buyurmaktadır.

Allah Teala cennet ve cehennemi sevap ve ceza için yaratmıştır. Mizan da haktır. Zira Cenab-ı Hakk şöyle buyurmaktadır: “Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız.”²⁷ İnsanın dünyada yaptığı amelleri içeren kitabı okuması da haktır: “Oku kitabını! Bu gün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter.”²⁸

Onikinci Hususiyet

Allah Teala bu canları ölümden sonra müddeti elli bin yıl olan bir günde ceza, sevap ve hakların edası için diriltecektir. Nitekim O şöyle buyurmaktadır: “Şüphesiz Allah kabirlerde olanları diriltecektir.”²⁹ Müminlerin keyfiyet, benzetme ve yön olmaksızın Cenab-ı Hakk’a mülaki olmaları haktır. Büyük günah işlemiş olsa dahi cennet ehlinde olan her mümin için Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) şefaate edecektir.

Hz. Aişe (*Radyallâhu Anhâ*), Hatice-i Kübra’dan sonra insanlık aleminin en üstün kadını ve müminlerin annesidir. O, zina iftirasından arındırılmıştır ve Rafizilerin hezeyanlarından uzaktır. Kim Ona zina isnadında bulunursa o zina eseridir.

Cennet ahali Cennet’te, Cehennem ehli de Cehennem’de ebedi kalacaktır. Çünkü Cenab-ı Hakk müminler için “İman edip amel-i salih işleyenler cennetliklerdir. Onlar orada ebedi kalacaklardır.”³⁰, kafirler için de “İnkâr edenler ve ayetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte onlar cehennemliktir. Onlar orada ebedi kalacaklardır.”³¹ buyurmaktadır.

Dipnotlar:

- 1 Kur’an, Bakara(2): 133.
- 2 İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 6461-1.
- 3 Muvaffak b. Ahmed el-Mekki, Menakibu Ebi Hanife, Beyrut, 1981, s. 370-7.
- 4 Mekki, a.g.e., s. 365-8.
- 5 Ebu Hanife’nin yaşadığı dönem itibarıyla Irak’ın düşünce ve inanç haritası için bkz. Muhammed Ebu Zehre, Ebu Hanife, Daru’l-Fikri’l-Arabi, Kahire, 1997, s. 75.

6 Takıyyuddin b. Abdilkadir et-Temimi, et-Tabakatu's-Seniyye fi Teracimi'l-Hanefiyye, Riyad, 1983, I, s. 156-160.

7 Hayatı için bkz. Abdulhayy el-Leknevi, el-Fevaidu'l-Behiyye fi Teracimi'l-Hanefiyye, Beyrut, 1998, s. 273.

8 Muhammed b. Abdirrahman el-Hemeyyis, Usulud-din inde'l-İmam Ebi Hanife, Riyad, 1996, s. 139-140.

9 Kur'an, Münafıkun(63): 1.

10 Kur'an, Bakara(2): 146.

11 Kur'an, Enfal(8): 4.

12 Kur'an, Nisa(4): 151.

13 Ebu Hanife'nin (r.a.) imanın amelden farklı olduğunu hayızlı kadının iman-amel ilişkisiyle örneklendirmesi tesadüf değildir. Böyle yaparak kadınların hasta oldukları günlerde ibadet etmemelerinin sahih hadislerle sabit olduğuna vurgu yapmaktadır.

Ebu Hanife'nin (r.a.) vasiyetini günümüz Müslümanları açısından vazgeçilmez kılan en önemli husus da onun ifadelerinin hem bir beyan hem de kadim sapık fırkalar ve modernist akımlar için bir reddiye niteliğinde olmasıdır. Nitekim modernist düşünceye sahip ilahiyatçılar kadınların özel hallerinde namaz kılıp oruç tutabileceklerini iddia etmektedirler. Halbuki bunun aksini söyleyen çok sayıda hadis-i şerif vardır. Ayrıca sahabeden de farklı yönde bir uygulama rivayet edilmemiştir. Efendimiz (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) "Kadın hayız olduğunda namaz kılmayacak, oruç tutmayacak değil mi ya" buyurmuştur. (İmam Müslim'in uzun bir hadis içerisinde rivayet ettiği ifade "muttefekun aleyh"dir. Bkz. İbn Hacer, Buluğu'l-Meram, s. 45, H.no: 158; Zafer Ahmed et-Tahanevi, İ'lau's-Sünen, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1997, I, 346.) Bu hadis, açık bir şekilde kadının namaz ve oruç ibadetlerini hayız müddetinde eda etmediğini bildirmektedir. Nitekim Hz. Muaze, Hz. Aişe'ye hayızlı iken terk ettikleri namaz ve oruçtan sadece orucu kaza etmelerinin hikmetini sorunca Aişe validemiz "Hz. Resulullah zamanında hayız olduklarını fakat kendilerine namazı bırakıp sadece orucu kaza etmelerinin emredildiğini (Künna nu'meru)" söylemiştir. (Ahmed, Müsned, VI, 232; Darimi, I, 233; Buhari, I, 421; Müslim, I, 265.) Sahabe kadınlarının özel hallerinden sonra namazı bırakıp sadece orucu kaza etmeleri, söz konusu durumda bu ibadetleri eda etmediklerini göstermektedir.

Fatıma binti Ebi Hubeyş, Efendimiz'e; "Ben istihaze kanı gören ve temizlenemeyen bir kadını, namazı bırakayım mı?" diye sorduğunda Allah Resulü; "Bu ancak bir damar(dan hastalık sebebiyle gelen kan)dır. Hayız değildir. Hayız geldiğinde namazı bırak" buyurdu. (Muhammed b. Ali b. Muhammed Şevkani, Neylü'l-Evtar, Daru'l-Kütubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1999, I, 288.) Allah Resulü Abdurrahman b. Avf'ın nikahı altında bulunan Ummu Habibe'ye, ve kendisinden fetva isteyen Ümm-ü Seleme'ye hayız müddetleri içerisinde namaz kılmamalarını emretmiştir. (Şevkani, a.g.e., I, 290.)

14 Kur'an, Vakıa(56): 10-12.

15 Kur'an, Rum(30): 40.

16 Kur'an, Nisa(4): 1.

17 Kur'an, Muhammed(47): 38.

18 Ebu Hanife'nin talebelerinden Abdullah b. Mübarek; "Mestler üzerine mesh etmenin cevazında ihtilaf olmadığını" bildirmektedir. Tabiun ulemasından Hasan Basri ise 70 sahabinin "Allah Resulü'nün (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) mestleri üzerine mesh ettiğini" rivayet ettiğini söylemektedir. (Muhammed b. Abdilllah b. Kudame, el-Muğni, Beyrut, 1994, I, 211.) Sana'ni de mestler üzerine mesh etmeyle alakalı hadislerin mütevatir olduklarını belirtmektedir. (Abdulkerim Zeydan, el-Mufassal fi Ahkami'l-Mereti ve Beyti'l-Müslim, Beyrut, 2000, I, 142.)

Malum olduğu üzere tevatür için belirlenen ravi sayısı ichtihadidir. Bu durumda şu kadar olmalıdır, aşağısı ya da fazlası tevatürü ihlal eder demek doğru değildir. Asıl olan, ilk üç tabakada (sahabi, tabii, tebe-i tabii) ravilerin yalan üzere ittifak etmelerinin imkansız oluşudur. Tevatürde ravi sayısının ne kadar olacağı ichtihadi bir mesele olduğundan farklı rakamlar ortaya çıkmıştır. (Vehbe Zuhayli, Usulu'l-Fıkhi'l-İslami, Beyrut, 1998, I, 452) Bu da, dörtten başlar ve sırasıyla, beş, yedi, on, on iki,... olmak üzere yukarıya doğru devam eder. Fakat burada asıl olan ravilerin yalan üzere birleşmelerinin muhal olmasıdır. Öyle ki, tahdit edilemeyecek derecede büyük bir topluluk, her hangi bir gaye ile yalan üzere birleşmesi mümkün bir hususta rivayette bulursa, bu topluluğun haberi mütevatir olmaz. (Ali el-Kari, Şerh-u Şerh-i Nuhbeti'l-Fiker, Beyrut, ty, s. 163.) Bir haberin mütevatir olması için ravi sayısının 5 dahi olabileceği söylenirken mestler üzerine mesh hadisini 70 sahabe rivayet etmektedir. Bu da göstermektedir ki meselenin sübutunda şüphe yoktur. Manaya delaleti de açıktır. Bu durumda ortada "yakini bilgi" vardır. Ve onu kabul etmek "Zarurat-ı diniye"den addedilmelidir. İşte Ebu Hanife bunun için konuyu akaitle alakalı bir metnin içerisine dahil etmiştir.

19 Hanefilere göre seferde 4 rekatlı namazları 2 kılmak "azimet"tir. Bütün Hanefi kitapları meseleyi bu şekilde zikretmektedir.

20 Kur'an, Nisa(4): 101.

21 Kur'an, Bakara(2): 184.

22 Benzer lafızlarla rivayeti için bkz. Ebu Davud, es-Sünne 16; Tirmizi, Kader 16.

23 Kur'an, Kamer(54): 52-3.

24 Ebu Davud, es-Sünne 24.

25 Kur'an, Ali İmran(3): 133.

26 Kur'an, Bakara(2): 24.

27 Kur'an, Enbiya(21): 47.

28 Kur'an, İsra(17): 14.

29 Kur'am, Hac(22): 7.

30 Kur'an, Bakara(2): 39.

31 Kur'an, Bakara(2): 39

از تو هم بجهد تو دل بر وی منه
پیش از آن کو بجهد از وی تو بجه

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

**Ez-to hem beched to dil ber-vey me-nih
Pîş ez-ân kû bechet ez-vey to becih**

H. Mevlânâ

Dünya sana da vefalı olmaz, seni de terk edip gider; ona gönül verme.
O senden vazgeçmeden, sen ondan vazgeçmeye çalış.

هدایت سندن اولمازسه درایت نیلسین یا رب
عربجه بیلسهده بو جهله آیت نیلسین یا رب

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

**Hidâyet senden olmazsa dirâyet n'eylesin yâ Rab
Arabca bilse de Bû Cehl'e âyet n'eylesin yâ Rab**

Mu'allim Cûdî

Ey Rabbim! Eğer bir kula senin katından hidayet nasip olmazsa, onun ilmi, kavrayışı bir işe yaramaz.
Ey Rabbim! Ebu Cehl'e sen hidayet nasip etmedikten sonra Arapça bilse ve ayetleri anlasa neye yarar!

آصفك مقدارینی بیامز سلیمان اولمایان
بیامز انسان قدرینی عالمده انسان اولمایان

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

**Âsaf'ın mikdârını bilmez Süleymân olmayan
Bilmez insân kadrini âlemde insân olmayan**

Ziyâ Paşa

Âsaf gibi ârif bir vezirin değerini ancak Hz. Süleyman gibi bir idareci bilebilir.
Âlemde hakikî mânâda insan olmayanlar, insanın kadrini kıymetini elbette bilemez.

facebook.com/bercestebeytler

twitter.com/bercestebeytler

instagram.com/bercestebeytler

كوكل آيينه سن سيامك كر كدر قلب آگاهه
 محبت شمسي طوغمشكن نه لازم مهر ايله ماهه
 نه مشكل حاجتك وارسه همان عرض ايله اللهه
 در مولا طوروركن باقما لطفی باشقه درگاهه
 فلکده حاصلی انسان ايسك بر جانی اينجیتمه
 كناهكار اولما فخر عالم ذیشانی اينجیتمه

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

Gönül âyînesin silmek gerekdir kalb-i âgâha
 Muhabbet şemsi doğmuşken ne lâzım mihr ile mâha
 Ne müşkil hâcetin varsa hemân arz eyle Allâh'a
 Der-i Mevlâ dururken bakma Lutfi başka dergâha
 Felekde hâsılı insân isen bir cânı incitme
 Günâhkâr olma fahr-i âlem-i zî-şânı incitme

Alvarlı Muhammed Lutfi

Uyanık, hikmeti kavramış bir kalbin, gönül aynasını silmesi gerekir.
 Muhabbet güneşi doğmuşken aya ve güneşe ne gerek var.
 Çözemediğin ne kadar sıkıntın varsa hemen Allah'a arz et.
 Ey Lutfî! Mevlâ'nın kapısı dururken başka bir dergâha bakma.
 Netice olarak, eğer insan isen bu dünyada bir canı incitme.
 Günahkâr olup da âlemin övünç kaynağı olan Peygamberimizi ﷺ incitme.

عاشقم مفتون جانان اولمايان بيلمز بنی
 خنجر عشق ايله قربان اولمايان بيلمز بنی
 آکلماز احوالز هر صوفی مشرب مدعی
 بادهنوش بزم عرفان اولمايان بيلمز بنی

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Âşıkam meftûn-ı cânân olmayan bilmez beni
 Hançer-i aşk ile kurbân olmayan bilmez beni
 Anlamaz ahvâlimiz her sûfi-meşreb müdde'î
 Bâde-nûş-ı bezm-i irfân olmayan bilmez beni

Hâmi-i Mar'aşî

Ben âşığım, sevgiliye meftun olmayan benim hâlimi bilmez.
 Aşk hançeri ile maddî varlığını kurban etmeyen beni bilmez.
 Dinin özünü anlayamamış olan ve aynı zamanda iddia sahibi olan kaba sofu bizim hâlimizi anlamaz.
 İrfan meclisinde aşk kadehinden içmeyen beni bilmez.

FATİH KALENDER

FIKHÎ SUALLERE CEVAPLAR

1. Soru: Soru: Abdest bozmadan önce tam bir taharet üzere giyilmiş olan mestler vakti başlamadan önce çıkarılacak olsa hükmü nedir?

Cevap: Mestler üzerine mesh etmenin müddeti mukim olanlar için yirmi dört saat, yolcular için yetmiş iki saattir. Bu süre, abdest alıp mestlerin giyilmesiyle başlamaz. Bilakis mestler giyildikten sonra abdestin bozulmasıyla başlar.¹

Buna göre; abdest aldıktan sonra giyilen mestler, bir müddet sonra çıkarılacak olsa bakarız; abdest bozulmadan giyilecek olurlarsa bir sorun yok. Yani çıkarılmadan önceki durum aynen devam eder. Ancak bu esnada abdest bozulacak olursa yeniden abdest almadan mestleri giymenin bir manası olmaz.

Ayrıca mestlerin özelliği, abdestsizliğin ayağa sirayet etmesini engellemelelidir. Yani kişi abdestini almış, mestleri giymiş, sonra da abdesti bozmuş olduğunu farz ettiğimizde mest, abdestsizliğin ayağa sirayet etmesini engellemiş olur.

Abdest aldığıında mestler üzerine mesh eder. Mestleri çıkarıp ayaklarını yıkaması gerekmez. Çünkü mestler sebebiyle ayaklara abdestsizlik sirayet etmemiştir.

2. Soru: Kocam istemediğinden dolayı karnımdaki üç buçuk aylık çocuğu aldırma zorunda kaldım. Herhangi bir ceza ödemem gerekir mi?

Cevap: İslam dininin beş temel amacından biri insan hayatının korunmasıdır. Erkek spermiyle kadın yumurtasının birleştiği ve döllenmenin başladığı andan itibaren insana verilen yaşama hakkı, Allah tarafından verilmiş temel bir haktır. Bu safhadan itibaren ebeveyn de dâhil hiçbir kimsenin bu hakka müdahale etmesine izin verilemez. Çünkü anne karnındaki cenin, yaşama hakkını anne-babasından değil, doğrudan yarıttandan almaktadır.

Başlangıçta anne babaya, gebeliği önleyici tedbir ve yöntemleri kullanma noktasında dinen izin verilmiş olsa da gebelik teşekkül ettikten sonra doğacak çocuğun hayatına son verme hakları söz konusu değildir.

Kur'an'da çocuk düşürmeyle ilgili özel bir hüküm bulunmaz. Ancak ayet ve hadislerde yer alan genel prensipler ve özel hükümler anne karnındaki ceninin dinen meşru sayılan haklı bir gerekçe olmadan düşürülmesine ve gebeliğe son verilmesine müsaade etmez.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

... وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ...

“Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin.”²

Âyetin dolaylı ifadesi, Peygamber Efendimizin (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) kasten çocuk düşürmeyi cinayet olarak adlandırıp bunu işleyen veya sebep olanın madî tazminat ödemesine hükmetmesi, rızık, kader ve tevekkülle ilgili dinî telkin ve emirler bir anlamda anne karnındaki çocuğun hayat hakkını da güvence altına almaya matuf emir ve tedbirlerdir.

İnsanın cenin halinde iken dahi belirli kurallar çerçevesinde vücup (hak) ehliyetine sahip olmasının anlamı budur. Bu itibarla İslâm hukukunda, tıbbî ve dinî bir zaruret bulunmadıkça anne karnındaki çocuğun düşürülmesi ve aldırılması anne-baba tarafından yapılmış veya yaptırılmış olsa bile cinayet (suç) olarak adlandırılıp haram sayılmıştır.

Çocuk düşürmenin genel ilke olarak dinî hükmü böyle olmakla birlikte, sperm ve yumurtanın hangi safhadan itibaren cenin sayılacağı ve dinen-hukuken koruma altına alınacağı, ceninin bulunduğu safhaya göre çocuk düşürmenin cezasında, hatta günahında bir farklılığın olup olmayacağı fakihler arasında tartışmalıdır.

Kur'an-ı Kerim'de ceninin anne karnındaki yaratılış safhalarından bahsedilmekle birlikte bu safhaların ruhun üflenmesiyle bir ilgisinin olup olmadığı konusunda açıklama yapılmamıştır.

Peygamber Efendimiz (*Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem*) bir hadis-i şerifinde anne karnındaki çocuğa 120. günden sonra ruh üfleneceğinden söz edilir. Ruhun üflenmesinin ilk kırk günden sonra vuku bulduğuna işaret eden hadis-i şerifler de vardır. Ayetin dolaylı ifadesinin yanı sıra bu hadisler, bir de fakihlerin dönemlerinde cenin hakkındaki tıbbî bilgileri bu konuda farklı ölçü ve görüşlere sahip olmalarına zemin hazırlamıştır.

Aralarında bazı Hanefilerin de bulunduğu bir grup fakihler 120 günden önceki, bazı Malikî ve Hanbelî fakihleri ise kırk günden önceki çocuk düşürmeleri, tam oluşmuş bir çocuk düşürme saymama eğilimindedirler. Ancak söz konusu fakihlerin böyle düşünmesi, ceninin anne karnında geçirdiği safhalar, döllenme ve çocuğun oluşumu konusunda, dönemlerinin tabii icabı olarak yeterli tıbbî ve teknik bilgidен yoksun olmalarından kaynaklanmaktadır.

Çünkü bu gruptaki fakihler yukarıda zikredilen hadis-i şeriften hareketle ceninin ancak 120 günden sonra canlılık kazandığı ve teşekkül ettiği, bundan önce ceninin cansız veya belirsiz bir halde ruh üflenmeyi beklediği kanaatindedirler. Bu belirsizlik, biraz da çocuk düşürmenin dînî hükmü açısından ruhun üflenmesinden önceki dönemle sonraki dönem arasında ayırım yapma ihtiyacı, bu fakihleri birinci safha için mekruh, ikinci safha için haram hükmünü vermeye sevk etmiştir.

Diğer bir ifadeyle bu konuda toleranslı bir tavır sergileyenler, çocuk düşürmenin hükmünün ilk günlerden ruh üflenme vaktine doğru gidildikçe mekruhtan harama doğru bir değişme göstereceği, ruh üflenme safhasından; yani kimilerine göre kırkıncı, kimilerine göre 120. günden itibaren de haram hükmü içine gireceği şeklinde bir açıklama getirmişlerdir.

Ceninin canlılığının mahiyetini hiçbir zaman bilemeyeceğimiz ruhun üflenmesiyle aynı şey olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Böyle bir iddia içermeksizin belirtmek gerekirse, günümüzde ulaşılan ayrıntılı tıbbî veriler ceninin döllenenmeden itibaren ayrı bir canlılık ve bütünlük kazandığını, safha safha oluşum ve yaratılışının tamamlandığını, ilk birkaç haftadan itibaren organlarının teşekkül ettiğini, hatta kalp atışlarının hissedildiğini ortaya koymaktadır.

Böyle olunca ilk 120 gün içindeki çocuk düşürmeleri, cinayet ve günah olan çocuk düşürme fiilinin kapsamı dışında tutmak mümkün görünmemektedir. Nitekim fakihlerin çoğunluğu hangi safhada olursa olsun çocuk düşürmeyi caiz görmezler. Mezheplerde hâkim görüş de budur. Meselâ; Gazali, ilk dönemden itibaren çocuk düşürmenin caiz olmadığını ve cinayet olduğunu söylemiştir.³

Ruh üflendikten sonra çocuk düşürmenin veya aldırmanın haram olduğunda ve bu davranışın cinayet telakki edileceğinde âlimler arasında görüş birliği vardır.

Âlimlerin bu mutlak ifadesinden anlaşılan; anne hayatı tehlikede olsa da çocuğun alınmamasıdır.

Nitekim Hanefi fukahasından İbn Âbidin, açık bir şekilde bu konuyu Haşiyesinde şu şekilde dillendirmiştir: “Şayet çocuk anne karnında canlı ise (bu canlılıktan kastedilen ruhun üflenmesi) ve alınmaması durumunda anne hayatından korkulacak olsa da çocuğun alınması yani öldürülmesi caiz olmaz. Zira annenin ölümü vehmidir yani kesin değildir. Rahmindeki çocuğun hayatı ise fil vaki kesindir. Dolayısıyla vehmi olan bir şeyden dolayı, yani annenin ölüm ihtimalinden dolayı kesin olan çocuğun hayatı yok edilemez, yani çocuk öldürülemez.”⁴

Bu konu, “**Mecmeâ’l-Fıkhiyye**” dediğimiz İslam Fıkıh Toplantısında dile getirilmiş, yapılan uzunca müzakereler neticesinde İbni Âbidin gibi birçok Hanefi Fukahasının görüşünün aksine şu şekilde karar çıkmıştır:

Şayet annenin hayatını kurtarma gibi tıbben kesin (yani var sayımla olmayan) bir zaruret varsa, o zaman anne karnındaki ceninin tıbbî bir müdahale ile alınması caiz görülür. Ancak burada dikkat edilmesi gereken unsur anne hayatının tehlikesi kesin olmasıdır. Bu durumda, yukarıdaki ifade doğrultusunda kesin olan anne hayatı; her ne kadar şu anda canlı olsa da doğuma kadar canlı kalması kesin olmayan anne karnındaki çocuğa tercih edilir. Yani annenin yaşaması için rahmindeki çocuk düşürülebilir.⁵

Ezcümle; İslam’ın kabul ettiği manada herhangi bir gerekçe olmadan kürtaj caiz olmaz. Ancak bu yasak 40-42. günden önce mekruhluluk derecesindedir. 40-42. günden sonra bu yasağın derecesi hamlin müddeti doğrultusunda artar, tâki hamil yüz yirminci güne ulaşınca bu safhadan sonra bu işlem haram olur.

Kürtaj işlemini caiz kılan özürlerin boyutu, tıpkı kürtaj'ın yasak edilmesindeki boyut gibidir. Yani 40-42. günden önceki özürler fazla şiddetli değilken, bu günlerden sonraki özürler ise daha şiddetlidir. Tâ ki 120. gün oluncaya kadar, bu safhadan sonra kürtajı caiz kılan özür sadece anne hayatının ölüm ile nihayete ermesidir ki bu konudaki görüş farklılığı yukarıda beyan edilmişti.

Bu sebeple bu işi yapmayı düşünen ve kendince buna bir takım gerekçeler bulanlara bu işe girişmeden önce, işin ehli olan hoca efendilerle fikir alış verişi yaparak şahısları adına fetva sormalarını şiddetle tavsiye ederiz.

Cenine karşı bir cinayet işlenmesi halinde gurre tabir edilen bir ceza/tazminat ödenir. Düşürülmüş olan çocuğun uzuvlarından herhangi bir bölümü oluşmuşsa gurre gerekir.⁶

Gurrenin miktarının, sünnetteki tatbikat örneğinden yola çıkarak beş deve, altın ve gümüşün o asırdaki değerine göre yaklaşık 212,5 gr. altın veya 1785 gr. (Hanefiler'e göre 1487,5 gr.) gümüş olduğu görülmektedir.

Gurre ceninin mirası kabul edilir ve düşmesine sebep olan kimse hariç vârisleri arasında paylaşılır. Gurrenin ödenmesi için çocuk düşürmenin kasten veya hata ile olması, anne veya baba tarafından işlenmesi fark etmez.

Şâfi'î ve Hânbeli fakihleri gurre ile birlikte kefarete ödenmesini de gerekli görürler. Bu hükümler de İslâm'ın insan hayatına verdiği değer açık bir göstergesidir.

Çağımızda zengin batılı ülkelerin malî ve fikrî desteğiyle başlatılan ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde yürütülen nüfus ve aile planlaması kampanyaları ve bu yöndeki yoğun propagandalar aileleri, özellikle de kadınları etkilemekte ve giderek çocuk aldırma (kürtaj) toplumumuzda yaygınlaşmaktadır. Fazla çocuk sahibi olmayı kınayan çevre baskısı da istenmeyen gebeliklerde kürtajı bir çözüm olarak algılamayı kolaylaştırmaktadır.

Evlilik dışı ilişkilerin artması ve müsamaha görmeye başlaması da yine kürtajın yaygınlaşma sebeplerinden biridir.

İslâm dini gebeliği önleyici tedbirler almayı hoş görmüş ve eşlerin diledikleri zaman ve sayıda çocuk sahibi olmalarına imkân vermiş, fakat başlamış bulunan gebeliği sona erdirmeyi ve anne karnında teşekkül etmiş cenini imha etmeyi ise cinayet ve büyük günah saymıştır. Zira başlangıçta da ifade edildiği gibi, hayat ve ölümü yaratan Allah'tır. Anne ve baba insan hayatı ve neslin devamı için sadece bir vasıttır. İslâm'ın aldığı bütün tedbirler, yaptığı telkin ve teşvikler, netice itibarıyla insanın hayatını ve saygınlığını koruma, dünya ve ahiret mutluluğunu temin etme amacına yöneliktir.⁷

Dipnotlar

1 el-Mebsût

2 Enam/151

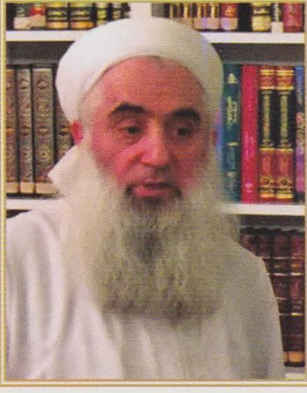
3 Haşiyetü Kalyubî

4 İbni Abidin, Matlabun fi Defni'l Meyyit

5 Mecelle, Düveli, adet:5 cüz:1

6 El-Mevsua'tü'l-Fikhiyye el-Müeyyirre c:2 s:237

7 Diyanet ilmihali

HÜSEYİN AVNİ KANSIZOĞLU

YENİ ŞAFAK GAZETESİ DE HAYRETTİN KARAMAN'IN “ÖLÜLER, DİRİLERİ İŞİTMEZLER” GÖRÜŞÜ ÜZERE MİDİR? -1-

Besmele, hamd ve salat-u selamdan sonra..

Hayrettin Karaman, Yeni Şafak'ta 20 Eylül 2018 târihinde yayınlanan yazısında şöyle diyor:

“...Kabre konan cesedin burada dirildiğini, hesaba çekildiğini, ya cennete veya cehenneme bir pencere açıldığını ve benzeri sözleri söylerseniz, ışık ve alıcı konarak gözlem yapıldığı için size gülerler ve dine kötülük etmiş olursunuz...”

Emil Fake tarafından yazılıp **Ahmed Hidayet** namındaki bir Osmanlı vatandaşının tercüme ettiği **Initiation Philosophique** isimli eser, Türkçe'ye **Yeni Felsefe Tarihi** ismiyle çevrilmiş.

Mütercimim dediğine göre **Felsefe Rehberi** veya **Felsefe Medhali** (*Felsefeye Giriş*) biçiminde tercüme edilmesi de mümkünmüş.. Hatta onu **Meşhur Filozoflar** diye de tercüme etmeyi tercih ettiğini ifade etmiş ise de her nasılsa bunun da başına **Yeni Felsefe Tarihi** ilavesi de yapılmış. İşte bu kitapta **E. Renan**¹ namındaki o azılı İslam düşmanı Fransız filozofunu yahut tarihçisini ve edibini tanıtmaya şu sözleriyle başlıyor:

“**Renan**, almış olduğu **ruhban terbiyesine**, dini anane (gelenek) merbutiyetine (bağlılığına) rağmen tamamıyla bir **isbatiyeci** (**pozitivist**) bir feylesûfdi (fi-

lozoftu.) Ulûm u funûndan (ilimler ve fenlerden) başka bir şeye inanmıyordu. Ona bazen **Hıristiyan isbâtiyeci** de derler. Şair olması dolayısıyla mâbadettabia'ya (metafiziğe) karşı bir za'f duyuyor ve ondan vazgeçemiyordu. Bu müşkil vaziyetten ancak şu şekilde yakayı sıyırdı.

Mâbadettabî tasavvurâtın birer rüyadan ibaret olduğunu söylüyor; fakat bir türlü bu rüyalara dalmaktan kendini men edemiyordu.

Bu şekildeki faaliyet-i fikriyesi neticesinde **Allah**'ı, **lâyemût ruh**'u, **ahiret hayatı**'nı, **ebediyet**'i, **yaratma ve ibda** keyfiyetini başka isimlerle tevsîm iderek (isimlendirerek) yeniden meydana çıkardı. Yalnız, onun fikrinde Cenab-ı Hakk **ilahî bir fikir**'den ibaretti.

Beşeri hadiselerle O'nun (Allah'ın) karıştığını iddia edenlere karşı tahammül edemezdi!.”²

Sizin anlayacağınız, dünya işlerine -değil peygamberi- Allah'ı bile karıştırmak istemeyen seküler kafalı bir Hıristiyan idi! Çok ama çok garip değil mi?!.. Her nasılsa hem Hristiyan, hem de **isbâtiyeci** (*pozitivist*) olabilmiş!. Tıpkı bizim ecnebi irtibatlı yerliler gibi.. Birbirlerine ne kadar da benziyorlar, değil mi? Kalbiyle Hıristiyan, aklıyla pozitivist.. (Yahut kalbiyle Müslüman, beyniyle imansız ve inkârcı..) Öyle ki, **Allah, ahiret** ve sair dini mefhumlar ona göre olduklarından tamamen farklı şeyler..

İzmirli İsmail Hakkı Efendi de, **Fenni Menahic/Methodologie** isimli eserinde, Allah'ın ona (Renan'a) göre, **insan, fikrinin künhünde** (*aslında*) **muhafaza etmekte olduğu bir gayetü'l-kemalinden** ibaret olduğunu söylüyor..³

Bugünkü ifadeyle **insan fikrinin kemalinin zirvesi!**. Bizdeki İbni Sina ve benzerleri çok mu başka düşünüyor ve inanıyorlardı?!.. Hayır..⁴ Sakın, bu **nasıl olur** yahut **hiç olur mu?** demeye kalkmayın.. Oluyor işte.. İşin, sayılamayacak kadar çok illet, sebep ve hikmeti gösterilebilir.. Nice izahları olabilir.. Burası yeri olmadığından meselenin o tarafıyla uğraşmayacağız..

Çokça müşahede edilmekte olduğu üzere bir kimsenin bazen kalbi iman etse de aklı inkâr edebiliyor.. Oysa sağlam ve makbul bir iman için kalp ile beraber aklın da iman etmesi gerekiyor.. Akıl, vahiyle sabit bir hususu **istiğrab** edip (garip bularak imkân ve ihtimalden uzak görüp) -anlamasa da- naslar dairesinde kalbe teslim olmalı.. Bu mutlaka lazımdır.. Ne yazık ki, aklın **istihalesi** yani **muhal** (imkânsız) **bulması** ile **istiğrabını** (garip ve uzak görmesini) karıştıran akılsız akıcılar çok..

Oysa akıl bir şeyi **imkândan çok uzak** görse de o şey, aklın ahkâmından **istihale** (bir şeyin olmasının aklen imkânsızlığı) bulunmadıkça bizzat akla göre de **caiz** olur ve bu istiğrab inkâra asla yetmez.. Hasılı bunlarda, akıl iman etse ama kalp iman etmese, iman hiç bulunmaz.. Kalp iman edip akıl iman etmese, imanı felçli olacağından gerçekte iman etmiş olmaz.. İman etmesi için ikisinin de yani aklının ve kalbinin beraberce tasdikine (vahyi doğrulamasına) ihtiyaç vardır.. Protestanlar, kalplerini -iman etmelerine rağmen- inkârcı akıllarına teslim ve mahkûm etmeleri yüzünden garip tevil ve saçmalamalar sergilerler..

Onlar, bu tevilleriyle, İncil'i tahrif eden Katoliklerin ve Ortodoksların saçmalıklarından kısmen de olsa kaçıp hakikate biraz daha yaklaşmış olsalar bile diğer tarafta başka batıllara dalıp onların içinde debelenir dururlar.. Nitekim kendilerince iman taşıyan filozofların ve onların aşağısındaki felsefecilerin hemen hepsi böyledir.. Felsefeye bulaşıp da böyle olmayan iman ehli yok denecek kadar az ve enderdir. Bizim coğrafyamızda da akademik dini camiada bu kafa yapısında olanlar haddinden ziyade ve hatta kahır ekseriyettedirler.. Bu camianın ve müesseselerinin zaten sadece şu maksadı tahsil için ihdas edildiği akli başında her ferde malum ve gözü açık olan herkes tarafından görülmektedir..

Sadede gelecek olursak:

Kabirdeki yahut berzahtaki olup bitenleri ve konuşmaları -oraya konulacak fener ve cihazlarla tespit edilemeyeceği(!) düşünce ve inancı ile- inkâra kalkışan Hayrettin Karaman Bey amca da -anlaşıyor ki- kafa ve yürek yapısı bakımından bahsi geçen kimselere hayli yakın birisidir..

O, -çok kere yaptığı gibi- şimdi de bir gazetede köşesinde (20 Eylül 2018), perşembe günü yazdığı bir yazı ile, yine sahası olmayan meseleler hakkında yine yazmıştır..

Bu sözümüzden katiyen onun bazı dini ilimler sahasında söz sahibi olduğuna inandığımız anlaşılmasın.. Bize göre hiçbir dini ilim, asla onun sahası değildir.. İslami meselelerdeki gelişi güzel sözleri ve bilhassa şu yazısı bu dediğimizin güçlü şahid ve delillerindendir.. İhtimal ki yine pozitivist marazı nüksetmiştir.. Belki de mühim hadiselerin yaşandığı bu günlerde dikkatleri bir başka tarafa çevirmek ve zihinleri bulandırarak meşgul etmek istiyordur.. Allah en iyisini bilir..

Neyse, biz burada onun **ölüler dirileri işitmez** başlıklı ilimden, dikkatten, tahkikten ve ciddiyetten hayli uzak olan bir yazısını ele alacağız.. İyi biliyoruz ki, ölüler (şunların anladığı gibi değil de Kurandaki manada) işitmeyeceğinden, kuvvetle muhtemel bu yazacaklarımız da onun tarafından yine işitilmeyecektir. Lâkin başkalarına faydalı olabileceği ve hatta -Allah isterse- onun da işitebileceği düşünce ve umudu ile böyle bir yazı kaleme alma ihtiyacını hissettik.. Muvaffak kılan sadece Allah celle celalühudur.

Diyor ki:

Allah Teâlâ Kitabında, Peygamberine hitaben **Ölülere ses ve sözünü duyuramayacağını** açık ve kesin olarak ifade ediyor. (Fâtır,22/ en-Neml, 80/ er-Rûm: 52)

Müfessirler bu ayetlerdeki ifadenin mecazî olduğunu, burada geçen **ölülerden** kâfirlerin kastedildiğini, inkârcılar akıl ve bedenlerini Allah'ın emir ve rızasına uygun olarak kullanmadıkları için ölü

sayıldıklarını, Peygamberimiz nasıl ölümlere sesini duyuramazsa aynı şekilde kâfirlere de duyuramayacağını söylüyorlar. Yani ifade mecazî de olsa sonuç **Peygamberimizin ölümlere ses ve sözünü duyuramayacağı** gerçeğinin ifadesi oluyor. Allah murad ederse, peygamberlerini canlı cansız varlıklarla konuşturur, ama bu onların tabii bir hal ve yetkileri değildir, mucizedir, istisnai bir durumdur.

Diyoruz ki:

Hayrettin Bey amca, burada varmak istediği netice bakımından katıksız bir yanlışa, hatta batıla saplanmış. Bununla beraber, meselenin başında (doğru demiyorsa bile) doğruyu söylüyor.. Evet, kalbi ölü olan kâfirlere ve bedeni ölen kabirdekilere, peygamber de dahil hiçbir kimse hiçbir hakikati işittiremez.. Bu, hakikaten dehşetli ve ürpertici bir gerçektir.. Ama nasıl? O, bu doğruyu dile getirirken, muhtemelen ne demek olduğundan haberi yoktur..

Öyle ki:

Bir: Evet, doğru, bu ayet, **ölümlere ses ve sözünü duyuramayacağını açık ve kesin olarak ifade ediyor;** ancak, hayatta iken kalpleri ölü sayılmakla hakikaten değil de mecazen **ölü olanlara işittirememek** ne demektir?. Şurası Hayrettin Bey amca tarafından da inkâr edilemeyeceği gibi bu **işittirememek** kalbi ölü olan kâfirlere tebliğ ulaşmadığı ve duyurulmadığı onların da bunu duymadığı manasında değildir.. Onlar, tebliğ edileni ve söylenenini o kepçeye benzeyen kulaklarıyla işitmişlerdi. Ama yine de Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem onlara işittirememişti..

Sanırsam Sayın Karaman, bu kadarını kabulden geri durmaz.. Hâsılı, Ebu Ce-hil, Ebû Lehep, Ebu Talip ve benzerleri

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in davetini ve sözlerini **işittiler** ama gereğini yapmadıklarından **işitmedi** sayıldılar.. Peki onlar, hakikatte **duymuş** olsalar da neden **işitmemiş** kabul edildiler?. Biraz akıllı olanlar anlayacaklardır ki, o işittiklerinin icabını yerine getirmediklerinden ve onlardan faydalanmadıkları için **işitmedi** sayıldılar.

Nitekim akıllı ve anlayışı kıt yahut inandı çok olan birine **sana o kadar anlatım, onca söyledim, dilimde tüy bitti ama yine de işittiremedim** denildiği olur. Keza mesela **Hayrettin Bey amcaya nice kere söyledikse de ve hakikatleri haykırdıysak da yine de işittiremedik** dememiz bu manada olur.. Meşhur bir hikmetli fıkradır: Belki de bu ayetlerde geçen **işittiği** halde **işitmemeyi** bir şekilde tefsir ediyor..

Nasreddin Hoca, ormanda kestiği çam ağaçlarından elde ettiği çıraları eşeğine yüklemiş. Ancak yine de onların iyi tutuşup tutuşmayacaklarını tecrübe etmek istemiş.. Bunun için çıralardan birini ucundan yakmış.. Onların tamamı birden tutuşup eşeği alevler sarmış. Telaşa kapılan hoca ne yapacağını şaşırılmış. Nihayet aklına parlak bir fikir gelmiş.. Sırtındaki çıralar alev, alev yanmakta olan eşeğin kulağına yüksek sesle **aklın varsa göle kaç** diye bağırmış.. Şüphesiz eşek onun sesini o upuzun kulaklarıyla işitmiştir ama ne yazık ki, duymamıştır.. Onun için de göle atlayıp yanmaktan kurtulamamıştır.. Kâfirler de, o kafada olanlar da aynıdır..

İki: Bu manada, ölümlere sözümüzü **duyursak** yahut onlar söylediklerimizi **duysalar** bile duyduklarından **faydalanmayacakları** yahut **cevap veremeyecekleri**

için gerçekte **işitmemiş** sayılırlarken biz de onlara **işittirememiş** oluruz.. Bir taraf-tan bakıldığında yapılan teşbihteki illet-i camia yani benzetilen ile onun benzetildiği şey arasındaki en mühim ortak yan bunu gerektirir.. **İşittirmek** ayrı, **duymak** ayrı.. Her duyan her bakımdan işitmiş olmayabilir.. Kuran'da **sağır** oldukları haber verilen münafıklar⁵ nübüvvet davetini defalarca **duymuş** olsalar da nebi sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz onlara hak ve hakikati bir türlü **işittirememiştir**..

Üç: Hayrettin Bey amcanın iddiası, ölmenin **mutlak bir fena/yok oluş** demek olduğuna inanan maddecilere göre doğrudur.. Lâkin berzah ve ahiret hayatına ve bunlara dair gelen nebevi olan gaybî haberlere, hatta ayetlere inanalar için asla böyle değildir.. Mühim sıkıntılardan biri de, bu meselede gaibi şahide kıyas etmektedir. Burada inanılması gereken gaibin halinin de şahide göre Müminlerce olağanüstü olmasıdır.. Mucizelerden farklı olan yanlarından birisi ise âdette hep olagelmesi, mucizelerin ise böyle olmamasıdır..

Diyor ki:

Genel olarak bırakın diğer insanları Peygamberimizin bile ölümlere ses ve sözünü duyuramayacağını üç önemli müfessirden nakledeceğim: Fahreddin Râzî, Fâtır suresi 22. ayetin tefsirinde: Kâfirler Allah'ın Peygamberine gönderdiği vahyini duyma bakımından ölümlerden daha aşağı durumdadırlar. Allah ölümlere duyurur, Peygamber duyuramaz. Allah bu ayette Peygamberini teselli ediyor, "**Dilerse taş bile kendini dinletebileceğini, bu kudreti ile ölümlere de dinlettiğini, ama Peygamberinin kabirdekilere duyuramayacağını, onlardan sorumlu da olmadığını**" bildiriyor.

Diyoruz ki:

Bir: Burada kabir hayatına, kabir sualini ve kabir azabına iman eden Razi'nin sözleri öldürülmüş, ruhsuz bırakılmış.. Onun kabir halleriyle alakalı sözlerine hiç temas edilmeden, hatta onlar tamamen göz ardı edilerek nasıl ilmi bir tavır sergilenebiliyor?!

İki: Hayrettin Bey amca, ne gariptir ve ne yazıktır ki, ayeti evvela onun birinci müfessirine ve açıklayıcısına sorma ihtiyacı duymuyor.. Tamam, sormasını biliyorsa müfessirlere de sorsun da Müslümana göre her bakımdan bağlayıcı olan bir peygamber tefsiri varken bazen kabul etmeyebileceğimiz müfessir izahı ve açıklamasına müracaat etmek de ne oluyor?! Ayetlerle hadislerin arasını bulmak yahut ayetleri hadisler ışığında doğru veya daha doğru anlamak için çok kere işin erbabı müfessirlere başvurmak zorunda olalım ve kalalım da Sünnet'in zarfı olan hadisleri hepten görmezden gelmek de nereden çıkıyor?!. Yoksa müfessirlerin bu hususta peygamberden daha çok söz sahibi olduğuna ve ayetleri daha iyi anlayabileceklerine mi inanılmaktadır?. Peygambere hiçbir söz hakkı tanımadığı, hatta bunu şirk saydığı halde kendisi çene ishaliyle ortalığı berbat eden sahtekârlar gibi mi yapılmak isteniyor? Değilse, neden böyle yapıyor?

Üç: Hâlbuki O, Hayrettin Bey amcanın nakil yaptığı yerde şöyle diyordu:

ثُمَّ قَالَ تَعَالَى إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ وَفِيهِ اِحْتِمَالٌ مَعْتَبَرٌ
الْأَوَّلُ أَنْ يَكُونَ الْمُرَادُ بَيَانِ كَوْنِ الْكُفَّارِ بِالتَّسْبِئَةِ
إِلَى سَمَاعِهِمْ كَلَامَ النَّبِيِّ وَالْوَحْيِ النَّازِلِ عَلَيْهِ
دُونَ حَالِ الْمَوْتَى فَإِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ الْمَوْتَى وَالنَّبِيَّ
لَا يُسْمِعُ مَنْ مَاتَ وَقَبِرَ فَالْمَوْتَى سَامِعُونَ مِنَ اللَّهِ

وَالْكَفَّارُ كَالْمَوْتَى لَا يَسْمَعُونَ مِنَ النَّبِيِّ وَالثَّانِي
أَنْ يَكُونَ الْمُرَادُ تَسْلِيَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَسَلَّمَ فَإِنَّهُ لَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يُسْمِعُهُمْ
قَالَ لَهُ هَؤُلَاءِ لَا يُسْمِعُهُمْ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّهُ يُسْمِعُ مَنْ
يَشَاءُ وَلَوْ كَانَ صَحْرَةً صَمَاءً وَأَمَّا أَنْتَ فَلَا تُسْمِعُ
مَنْ فِي الْقُبُورِ فَمَا عَلَيْكَ مِنْ حَسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ

“Sonra Allah teala, **hiç şüphesiz ki Allah dileyeceği kimseye işittirir; hâlbuki sen (ey Resûlüm!) kabirdekilere işittirecek olan birisi değilsin** buyurdu.. Bunda iki mana ihtimali vardır. **Birincisi**, muradın, kâfirlerin, Nebinin kelamını ve ona inen vahyi işitmelerine nispetle ölünün halinden aşağı olmalarıdır. Zira Allah kesinlikle ölüye işittirir ama Nebi, ölüp kabre girene işittiremez. O yüzden ölü, Allah'tan duyar ama kâfirler ölü gibi olup Nebiden işitemezler.. **İkincisi**, Muradın, Nebi sallallahu aleyhi ve sellemi teselli etmek olmasıdır. Zira Allah Nebiye onlara kesinlikle fayda veremeyeceğini ve işittiremeyeceğini açıklayınca, O'na, şöyle buyurdu: **Onlara, Allah'tan başkası işittiremez, zira O, dileyeceğine sağır kaya bile olsa kesinlikle işittirir. Sen ise kabirlerdeki kimselere işittiremezsin, işte o sebeple onların hesaplarından senin üzerinde hiçbir şey yoktur, onlardan mesul değilsin.** “

Hâsılı, hayattayken Kuran'ı ve Sünnet'i duyarak bunların getirdikleri hidayetden faydalanmayan kimseler, ölüyken onları hiç işitemezler yani onlardan asla faydalanamazlar.. Razi'nin dediği bu.. Nitekim O, kelam ilmüne dair kaleme aldığı **el-Metalibu'l-Âliyye** isimli oldukça geniş, meşhur ve hakikaten pek değerli eserinde kabirdeki ölülerin külliyatı ve cüzüyyatı bilebileceğini söylüyor.⁶

Bu kitapta mevzuya dair uzun izah ve ispatları yaptıktan sonra, nefsin cüziyyatı bilmesinin cismani aletlere bağlı olmadığını, böyle olunca, nefis bedenden ayrılınca da bu cüziyatı bilmeye devam edeceğini, bunun mead (kabir ve tekrar diriltirme) ilminde çok değerli bir asıl (temel kaide) olduğunu söylüyor. Daha sonra da bununla, **ölünün cansız bedeninin, üstüne konularak taşındığı şey üzerine yükselen ruhu kendini taşıyanlara der**' şeklindeki bir rivayetin doğruluğu ortaya çıkmaktadır, diyor. Rivayet hakkında şöyledir böyledir denilse de burada mühim olan, bu rivayetin sabit olup olmaması değil, Razi'nin bunu kabul etmesidir.

Dört: Kaldı ki, bu hususta sahih rivayetler de gelmiştir..

Nitekim İmam **Buhari** ve başka birçokları, Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anhu'dan, Resulüllah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet ettiler:

﴿ إِذَا وَضَعْتَ الْجِنَازَةَ وَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدْمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا ﴾

"Ölenin cesedi, naşın üzerine konulup da insanlar onu omuzlarına alıp taşıyınca, salih biriye, beni acele götürün, değilse, yazık ona (cesede), onu (cesedi) nereye götürüyorsunuz der.."7

Beş: İmam **Râzi**, ayrıca, bir müşkil hususa verilen cevapları aktarırken, şöyle diyor:

وَذَكَّرُوا جَوَابًا آخَرَ وَهُوَ أَنَّ صَالِحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ خَاطَبَهُمْ بَعْدَ كَوْنِهِمْ جَائِمِينَ كَمَا أَنَّ نَبِيَّنَا عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ خَاطَبَ قَتْلَى بَدْرٍ فَقِيلَ تَتَكَلَّمُ مَعَ هَؤُلَاءِ الْجَيْفِ فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ لَكُنْهُمْ لَا يَقْدِرُونَ عَلَى الْجَوَابِ

"Bir başka cevap da zikrettiler. O da Salih aleyhisselamın, onlara, helak olmalarından sonra seslenmesidir. Nitekim Nebimiz aleyhisselam, Bedir'de öldürülen(müşrik)lere hitab edince O'na '**O leşlere mi sesleniyorsun?**' denilince, '**Siz onlardan daha çok işitmezsiniz; fakat onlar cevap veremezler**' buyurdu."8

Râzi'nin burada, Bedir'de öldürülenlere seslenme ile alakalı hadisi -ona itiraz etmesi şöyle dursun- kabullenerek naklettiğini görüyoruz. Biliyoruz, Hayrettin Bey amca ses ve tasvir cihazlarıyla ölenin sesini ya bizzat kendisi tespit edemeyeceğinden yahut bir başkasına tespit ettiremeyeceğinden, çok büyük ihtimalle, bu rivayeti de inkâr edecektir.

Diyor ki:

Taberî, aynı ayetin tefsirinde:

Allah, Kitab'ında, faydalansınlar diye, yarattıklarına vaaz ve nasihatte bulunuyor, ey Muhammed, sen kabirlerde yatanlara kitabı duyurup onları hidayete erdiremezsin; tıpkı bunun gibi yaşadıkları halde Allah'ı bilme bakımından kalpleri ölmüş bulunan kimselere de Allah'ın kitabını ve varlık delillerini, güzel öğütlerini duyuramazsın.

Diyoruz ki:

Doğrusu, **İbn Cerir**'in bahsi geçen ayetin tefsirindeki sözleri de budanmış ve tam bir kuşa çevrilmiş, maksadı buharlaştırılmış, hatta O'na iftira edilmiştir..

Öyle ki:

Bir: Hayrettin Bey amca ((يقول تعالى)) ibaresini evlere şenlik bir gülünçlükte ve şekilde tercüme etmiş.. Öyle ki, **Allah kitabında faydalansınlar diye, yarattıklarına vaaz ve nasihatla bulunuyor** biçiminde çevirmiş.

Oysa doğrusu ((يقول)) /diyor. Kim diyor? O (Allah) diyor. Ki, ((تعالى)) yüce oldu. Ne yüce oldu? ((ذِكْرُهُ)) /O'nun (Allah'ın) zikri.. **Allah -ki zikri yücedir- buyuruyor:**

İki: İbn Cerîr, Hayrettin Bey amcanın kendisinden nakil yaptığı yerde şöyle diyor:

يقول تعالى ذكره كما لا يقدر أن يسمع من في القبور كتاب الله فيهديهم به إلى سبيل الرشاد فكذلك لا يقدر أن ينفع بمواعظ الله وبيان حججه من كان ميت القلب من أحياء عباده عن معرفة الله وفهم كتابه وتنزيله وواضح حججه

[Allah -ki, zikri yücedir- buyuruyor: O (Nebi), nasıl ki, kabirdeki (ölü)lere Allah'ın Kitabını işittirip onunla onları doğru yola sevk etmeye kadir değilse, aynı şekilde Allah Teâlâ'nın vaazlarıyla ve kesin delillerini açıklamakla, kullarından diri olanlardan Allah'ı tanımaktan, kitabını ve indirdiği(hüküm ve haberleri) ni apaçık hüccetlerini anlamaktan yana kalbi ölü olan kimselere de fayda temin etmeye muktedir olamaz..]

Bir kere burada **nasihat etme** diye bir şey yok.. Hayrettin Bey amca, ya bilememiş veya roman yazmış olmak için bu ibareyi getirmiş. İbn Cerir'e, söylemediğini yakıştırmış.. Sonra, **mezarda yatanlara işittirememek**, O'na göre **ayeti okuyup da onların hidayetini temin etmeye muktedir olamamak** demektir.. Yoksa **onların sesi işitmemesi** demek değildir.

Üç: İbn Cerir, Tefsir'inin başka bir yerinde de () إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى () /**“Şüphesiz ki sen mevtaya işittiremezsin”**(Neml:80) mealindeki ayetini açıklarken şöyle diyor:

يقول إنك يا محمد لا تقدر أن تفهم الحق من طبع الله على قلبه فأماته لأن الله قد ختم عليه أن لا يفهمه

“(Allah Teâlâ) buyuruyor ki: Şüphesiz ki, senin ey Muhammed!. Allah'ın, kalbine mühür vurup öldürdüğü kimseye hakkı anlatmaya ve anlamasına güç yetiremezsin. Çünkü Allah, onun kalbine, hakkı anlamaması için mühür vurmuştur..”

Görüldüğü gibi, mana, **hakikati ona kabullendirememektir**. Dolayısıyla İbn Cerir, Hayrettin Bey amcanın iftirasına maruz kalmıştır; O'na demediği yakıştırılmıştır..

Dört: Üstelik **İbn Cerîr**, Hayrettin Bey amcanın nakil yaptığı Tefsir'inde İbrâhîm aleyhisselam suresinin 27. ayetini izah ederken isnadıyla Ebû Hureyre'den şu sözünü rivayet ediyor:

﴿ إِنْ الْمَيِّتَ لَيَسْمَعُ خَفَقَ نِعَالِهِمْ حِينَ يُؤْتُونَ عَنْهُ مَدْبَرِينَ ﴾

“Şüphesiz ki, ölen kimse (onu defnedenler definden sonra) ondan dönüp gittikleri vakit, onların çarıklarının sesini işitir.”⁹

Beş: O, bu rivayeti, inkâr için değil, kabirle alakalı bir meseleye delil olsun diye yapmıştır. Şu halde burada ölülerin dirileri işitmeyeceğine dair iddiasına İbn Cerir'in Tefsirinden delil getirmek bu işleri bilememek ve cahillik değilse, yalan söylemek ve göz göre göre Müslümanları kandırmaktır.

Diyor ki:

Kurtûbî, yine aynı âyetin tefsirinde:

“Ölülere sözünü duyuramayacağın gibi küfrün (inkârın) kalplerini öldürdüğü kimselere de duyuramazsın” demektedir.

Diyoruz ki:

Burada da geliş güzel konuşulmuş..

Öyle ki:

Bir: Hayrettin Bey amca -âdeti veçhile- Kurtubi'nin sözünü de makasla- ma usulüyle tahrif etmekle, demediğini O'na yakıştırmıştır.

Hâlbuki O, Tefsirinde şöyle diyordu:

وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ أَيِ الْكُفَّارِ
الَّذِينَ أَمَاتَ الْكُفْرُ قُلُوبَهُمْ أَيِ كَمَا لَا تُسْمِعُ
مَنْ مَاتَ كَذَلِكَ لَا تُسْمِعُ مَنْ مَاتَ قَلْبُهُ
أَيِ هُمْ بِمَنْزِلَةِ [أَهْلِ] الْقُبُورِ فِي أَنَّهُمْ لَا
يَتَفَعُّونَ بِمَا يَسْمَعُونَهُ وَلَا يَقْبَلُونَهُ

“Sen, kabirlerdeki kimselere işittire(-bile)cek olan biri değilsin. Yani, küfrün, kalplerini öldürdüğü kâfirlere.. Yani, nasıl ki, ölene işittiremezsen, aynı şekilde kalbi ölene de işittiremezsin.. ... **Yani onlar, işitmekte ama kabul etmemekte oldukları şey ile faydalanmamaları hususunda kabirde yatanlar rütbesindedirler.**

Kurtûbî, burada kalbi ölü olanların **işittiklerini** ama bununla beraber **işittikleri sözleri kabul etmediklerini ve onlardan faydalanmadıklarını** açıkça ifade etmektedir.. Nitekim yukarıda altını çizdiğimiz metinde bu açıkça görülmektedir.. Akıllılar bilirler ki, kalbi ölü olan kâfirler, okunan ayetleri ve hadisleri, bilinen manada işitirler. Bununla beraber işitmedikleri söylenmektedir. Öyleyse belli ki, kabul etmemeleri ve onlardan faydalanamamaları **sözü işitmek** olarak ifade edilmektedir. Çünkü bir şeyi işitmekten murat, icabının yerine getirilmesi ve ondan faydalanılmasıdır.

İki: Bu dediğimiz gayet açıktır.. Ancak, bundan daha da açığı, **Kurtûbî'nin**, kabir ve ahiret halleriyle alakalı olarak yazdığı, **Tezkire** isimli hayli geniş ve değerli eserinde ölülerin dirilerin sözlerini işittiklerini, bunun işitmediklerine dair getirilen iki ayete ters düşmediğini bu kitabının iki yerinde söylemiş olmasıdır.. Birinci yer, öldükten sonra telkin bahsinin sonlarında, diğeri de müstakil bir başlık altında.. O, bu ikinci yerde ölülerin işiteceğine dair dört sahih rivayet getirmiştir..¹⁰ O halde onun Tefsir'indeki sözünü anlayamamakta aklen ve ilmen belki mazur kabul edilebilecek olanlar, **Tezkire'sini** gördükten sonra, artık mazeretli olarak kalamazlar.. Çünkü **Kurtûbî'nin** buradaki ifadeleri, artık deli olmayanların görebileceği ve anlayabileceği açıklıktadır..

Üç: Kurtubi, **Hayrettin! Allahtan kork, bana iftira ediyorsun, ben senin dediğin gibi bir şey asla söylemedim** dese, Bay Karaman davasından vaz mı geçecek? Katiyen hayır.. O halde belli ki, sadece okuyucu kandırılmak isteniyor.. Tahrif etmek ve iddiasına kaynak olamayacak bir yeri kaynakmış gibi vermekle Müslümanlar aldatılmak isteniyor..

Diyor ki:

Bu açık ve kesin ifadeli âyetler karşısında “ölülerin dirilerin ayak seslerini veya özellikle Peygamberimizi duyduklarını ifade eden hadisleri muteber âlimler tenkit ve tevil etmişlerdir. Tenkitten maksadım “metin tenkidi”dir. Fıkıh Usulü kitaplarında meselâ Pezdevî Şerhi Keşfu'l-Esrar'da, daha sonradan yazılmış makale, kitap ve tezlerde bu konu hakkında işlenmiştir. Temel kural şudur:

Bir hadis, sened (ravilerin durumu) bakımından sahih ve kusursuz olsa bile manası akla, vakıya, temel usul kural-larına ve daha güçlü bir delile (mesela âyete) ters düşüyorsa bu hadis mümkün ise tevil edilir, değilse terk edilir.

Diyoruz ki:

Burada da ilmi ciddiyetten gayet uzak laflar edilmiş.. İlim sarayını dinamitleyip yerle bir edecek, sistemi kökünden berha-va edecek ciddi usul cinayetleri işlenmiş..

Öyle ki:

Bir: Önce bu hadisleri, herhangi birisi değil, **Buhari** ve **Müslim** rivayet etmiştir. Bunu gizli tutarak iddiasını pekiştirmeye çalışan Hayreddin Bey amcanın ne yapmak istediği ortadadır. Sonra, bu hadisleri kimi muteber âlimler bazı yanları ile tenkîd ve tevil etmişlerse de onlardan çok daha muteber olanlar kabul etmişlerdir. Bu hususta mezhep kurucusu ulemadan ve muhaddislerden itiraz gelmemiştir..

İki: Bu tenkîdi yapanlar, rivayetlerin ayetlere ters düştüğünü zannediyorlarsa burada fahiş bir hata yapmışlardır. Sa-dedinde olduğumuz rivayetlerin onlarla nasıl telif edileceğini/bağdaştırılacağını bilememişlerdir. Buna da çok büyük ihtimalle örflere dayanan yeminle alakalı bir takım fetvaları doğru anlayamamaları sebep olmuştur.. Öyle ki; **bir kimse bir kimseyle konuşmayacağına dair yemin etse, sonra da onun ölü cesedine konuşsa onunla konuşmuş sayılmayacağı için yemini bozulmaz..** Neden konuşmuş olmaz ve yemini bozulmaz? Bu tenkîd ve tevili yapanlar, ölen kimsenin diri insanların konuşmalarını duymayacağı için böyle olacağını zannetmişler.. Oysa doğrusu, bu, ölünün dirinin sözlerini

hiçbir şekilde duymayacağı için değil, örfte konuşma denilince, diriyle konuşma anlaşılacağı, ölüye yapılan konuşmanın ise konuşma olarak kabul edilmeyeceği için böyle bir içtihat yapılmıştır.. Bunun delillerinden biri de sahih rivayetlerdir.. Nitekim Ali el-Kârî'nin izahlarında gelecektir..

Üç: Metin tenkîdi, sadece usul-i fıkhıta değil, usul-i hadiste de vardır. Ancak bu zor iş gayet ender olarak vuku bulmuş olup asla zamanımızın cahillerinin zannettikleri ve yaptıkları gibi olmayıp kolay da değildir.. Bununla beraber, bunu yapanlar çok kere rivayetin sebab-i vürudu ve haberinin sadır olduğu halin ve zahirin muktezasını ve izahını bilememeleri gibi bir takım sebeplerle manasının doğru yanını anlayamamış oldukları için yanlış düşmüşlerdir.. Sahih rivayetlerde bunun emsali az değildir..

Dört: Bir hadis, hangi akla ters düşse tevil edilir? Bu **akla ters düşme** ne demektir? Bu hususta cahiller konuşursa işi tabii ki böyle berbat ederler.. Rivayetler, beyinsizlerin, sulanmış akıllarına ters düşse de mi tevil edilir?! Sübhanelah!.. Bir şeyin akıl ile **anlaşılammış olması** ile **akla ters düşmesini** cahiller ve bilhassa art niyetliler hep karıştırırlar. Aklın bir şeyi **muhal** veya **mümteni** görmesi ile onu **uzak** ve **garip** bulması yahut anlayamaması apayrı şeylerdir.. Hiçbir usul âlimi, **misli gayri makul** olan meşruatı **imkâsız** bulma veya reddetme cahilliğini yahut sapıklığını irtikap etmez.. Hiçbir hakiki ilim adamı, sahih ve sabit bir nasla gelen **makul olmayan misil** için **batıldır, asılsızdır** dememiştir ve diyemez.. Bu günkü teknolojinin mahsulleri bundan elli sene evvel hangi süper akıllı kimsenin aklına yattı?.

Aklen *mumteni* yahut *muhâl* veya *müstehtil* olmak o şeyin *imkânsız* yani *asla ve hiçbir şekilde vücuda gelemez* olması demektir. Bir şeyin parçasının tamamından büyük yahut kendi parçasından küçük olması gibi.. Bu meselemizde hiçbir akli muhal yani imkânsızlık gösterilemez.. Olsa, olsa, imkân ve ihtimalden uzaklık bahis mevzuu olabilir.. Ki bu uzak görülen şeyler, muhal sayılmaz; sabit naslar sebebiyle de kabul edilir. Nitekim felsefe, mantık, ilm-i kelim ve usul-i fıkıh üstadı Teftâzânî, o meşhur ve âbidevi eseri Şerhu Mekasid’ında bunu birçok yerde açıkça ifade eder.

- “Sadığın (Her bir sözü doğru olan peygamberin, burada bizim peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Kur’ân ve Sünnet’ten) haber vermesi yanında *istib’âd*’a (o şeyi imkân ve ihtimalden uzak görmeye) asla itibar edilmez.. Üstelik (kabir suali ve azabı için) bünye ile diri olmanın şart koşulması kabul edilse bile, bünyeyi elverişli kılacak asli cüzlerin kalıp bu azabın ve sualin ruhla veya asli cüzlerle beraber olması sebebiyle bakanın onu görememesi ve kadir-i muhtar olan Allah’ın, kabri -oturma mümkün olacak şekilde genişletmesi ihtimalden uzak değildir.”¹¹

Teftazani, bu kaynağın devamında Ben Müslümanım diyenlerin, kabir suali ve azabı üzerinde söz birliği ettiğini, bunun inkârının Mu’tezile’den bazısına nispet edildiğini, Onların âlimlerinin sonradan gelenlerinden birinin bunu Dırar b. Amr’dan hikâyeye ettiğini, ama Mutezilenin ondan uzak olduğunu, ona hak karşısında inatla direnen beyinsizlerden bir topluluğun uyduğunu söylediğini yazmıştır.

Teftazani, evvela kabir suali ve azabını inkâr edenlerin şüphelerini şöyle hulasela ediyor:

‘Sen kabirdekilere işittirecek olan birisi değilsin’ ayeti, kâfirlerin halini mevtaya benzetmektir. Ölünün işitmeyeceğinde de hiçbir niza yoktur. Bunun aklen izahına gelince: Çünkü lezzet, acı duyma, sorguya çekilme, konuşma ve benzeri şeyler ilimsiz ve hayatsız düşünülemez. Bünyenin bozulması ve mizacın batıl olmasına rağmen de hayat olmaz. Bu kabul edilse bile, biz öleni yahut katledileni veya asılanı bir müddet hareket ve konuşma olmaksızın, lezzetlenme ve acı duymadan bir eser bulunmaksızın kalır bir halde görmekteyiz.

Bazen, haberde geldiği gibi oturması düşünülemez dar sandık veya lahitte defnedildiği olur.. Bazen de olur ki göğsü üzerinde bir avuç tohum konulur ve olduğu gibi kaldığı ve durduğu görülür. Hatta bazen onu yırtıcı hayvanların yediği yahut ateşin yaktığı ve rüzgârların doğulara ve batılara savurduğu kül haline geldiği olur.

Bu halde onun yaşadığı, azap gördüğü, suale çekildiği ve cevap verdiği nasıl akledilebilir? Bütün bunların caiz görülmesi bir safsatadır.. Bu, ölenin üzerine konulduğu tahtanın canlı olmasından ve konuşmasından, asılanın asıldığı kazığa azap edilmesinden ve yanmasından -biz onları oldukları hal üzere görüp dururken- bütün bunlardan uzak (öte bir şey) değildir.’

Koca imam, şu imansızlık damlayan şüpheleri çekinmeden ve korkmadan buraya aldıktan sonra bunlara bir topluca bir de tafsilatlı olarak cevap verdi.. O cevaplarından topluca olanı tamamen, mufassal cevabından ise bir kısmını buraya alacağız. Çünkü imanını yitirmiş benzer serseriler her devirde var ola gelmiştir..

Evet, akıl kabir hallerini muhal bulmaz ama onlarda hayrete düşer, ne yapacağını bilemez olur. İşte bu noktada yalan söylemeyen Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem verdiği habere teslim olur, iman edip kurtulur.

Teftazani devamla diyor ki:

“Bunlara verilecek toplu cevap şu:

Sizin bu sözünü ettiğiniz şeylerin tamamı, diğer olağan üstü işler gibi imkânı ortadan kaldırmayacak (akli) uzak görmelerdir. Her dediği doğru olan bunları haber verdiği zaman tasdik edilmeleri vacip olur.

Tafsilatıyla verilecek cevap ise şu diyeceklerimizdir:

(Bunların olması için) bünyenin hayatta olması şartının ileri sürülmesini kabul etmiyoruz. (Bu şart) kabul edilse bile, olabilir ki, (bedenin) parçalar(ın)dan bir bünyeyi (özünü, aslı) temin edecek miktar kalabilir.

Azap ve hesaba çekilme de latif cisimler olan ruhlara yahut kalan asli cüzlere yapılmış olabilir. O yüzden bakanın onları görememiş olması ve Allah Teâlâ'nın onları insanlardan ve cinlerden bizim bilemeyeceğimiz bir hikmetle gizlemiş olması imkânsız olmaz.

.....

Bu gibi şeylerin caiz görülmesinin safataya götürmesi, ancak hakkında bir delil bulunmadığı ve Sadık'ın onu haber vermediği meselelerde doğru olabilir.”¹²

(Burada ise yalan söylemeyecek bir sadığın haberleri var.)

- Zaruretle (âlim-cahil herkes rafından kaçınılmaz olarak) sabit oldu ki:

Ölen için kabirde -acı duyacak ve lezzetlenecek kadar- bir çeşit hayat vardır. Fakat ruhun ona iadesinde tereddüt bulunmaktadır. Ruh olmadan hayatın imkânsız olacağı da kabul edilecek bir iddia değildir. Ehl-i Hak olan Ehl-i Sünnet ittifak etmişlerdir ki, ölene kabirde elem duyacağı ve lezzet alacağı miktarda bir çeşit hayatı iade edilir. Kitap, haberler ve eserler buna şahittir....¹³

- “Diğer Kitap ve Sünnet'te gelen haberler, hesaba çekilme ve korkuları, sırat, mîzân, havuz, cennet ve cehennem tafsilatları mümkün olan şeylerdir.. Sadık onları haber verdi. O yüzden onları tasdik etmek vacip oldu..”¹⁴

Görüldüğü gibi, imam -hamdolsun-Kitap'a ve Sünnet'e iman etmiş; birileri gibi, aklını putlaştırmamıştır..

Beş: Evet, **haberinin vakıya uymamasının asılsız olduğunu gösterir**; ama bu ne demektir? Vakıya uymadığı vehmedilmesi veya zannedilmesi mi? Hayır.. Mesela ikinci asırda yapılan bir rivayette birinci asırda kıyamet kopacak denilmesinin vakıya uymadığı derhal ve kesin ancak bu kıyamet kopmasının dördüncü asırda olacağını haber verilmesi halinde o zamanın geçmesinden sonra anlaşılabilir. Bununla beraber böyle bir hüküm için ortada hiçbir gerçek alakalı mecaz ihtimalinin kalmaması da lazım olur bunun tespiti çok zordur.. Mesela **ilmî** yahut **ahlakî bir kıyamet kopması** gibi mecaz ihtimali de olabilir. Hâsılı, bir şeyin vakıya uymadığını söylemek de her zaman doğru olmaz.. Şayet, gaybî bir **muhal** olmayan şeyi maddi cihazlarla tespit edemeyince **o yoktur** dersiniz, bu sizin ya akılsızlığınızı veya cahilliğinizi yahut imansızlığınızı gösterir..

Çünkü sayılan bu şeylerin de Hayreddin Bey amcanın feneri yahut ses kayıt cihazı ile tespit edilmelerinin imkânı yoktur.

Altı: Peki, *haberinin usule uymamasının onun uydurma olduğunu göstermesi* ne demektir, bu usul nedir? Cahillerin zannettiği gibi usul-i fıkıh kaideleri mi? Hayır.. Kitap, Sünnet ve İcma'a yahut bunlardan birine münakaşasız uymaması demektir..

Yedi: Bir haberin *kendinden daha kavi bir delile ters düşmesi* yani şaz olması da her hal u kârda asla cahillerin zannettiği gibi değildir.. Onun hakikaten kendinden daha güçlü bir delile ters düşmesi başka, öyle vehmedilmesi yahut zannedilmesi daha bir başkadır.. İşin erbabı bile çok kere bu noktada hata ederler. Arada her hangi bir tezat bulunmamasına rağmen var zannederler.. Ters düştüğü zannedilen delile, aslında muvafık olduğunu göremedikleri de olur.. Batıllarının ve hevalarının yani nefsi emarelerinin şiddetli arzularının kocaman gübre yığınlarında debelenip duran zavallı kimseler ise boşuna konuşurlar.. Konuştukça batırlar ve batırırlar..

Sekiz: Bizim bu mevzumuzda bu tenkîd sebeplerinden hiçbirisi yoktur.. Olduğunu iddia edenler, âlimseler hata ediyorlar, cahilseler cinayet işliyorlar.. Herkes haddini bilmelidir..

Dokuz: Bu rivayetleri metin bakımından tenkid ettiği söylenen fakihler de yaptıkları bu işi kesin bir dille değil, ihtimal kapısını açık bırakarak yapmış olup zamane cahilleri gibi kestirip atmamışlardır.

Devam edecek inşâallâh.

Dipnotlar

1 Bu alçağın İslam'a sövmesi karşısında, zamanının Osmanlı edibi sarhoş Namık Kemal bile galeyana gelip o meşhur **Renan Müdafaa Namesi** isimli eserini yazmıştır. Bu eseriyle beynine inen çekiçler gibi cevaplar vermiştir.. Hayrettin Bey amcanın mason Üstad-ı A'zam'ı Efgani ise, E. Renan'ın iftira ve sövgülerine karşı kaleme aldığı sözüm ona reddiyesiyle(!) sadece dediklerini kabul ve teslim ederek karşısında el ovuşturmakla iktifa etmiştir.. Meraklılara duyurulur.. Bilinmesinde fayda vardır..

2 **Emil Fake**, Yeni Fesefe Tarihi/Meşhur Feylesûflar (174), Ahmed Kâmil Matbaası,1927

3 **İsmail Hakkı İzmirli**, Fenn-i Menâhic (260), Hukuk Matbaası,1329.

4 **İbni Sînâ**, (Onuncu Risale) **Risaletü Sirri'l-Kader** isimli eserinin bir yerinde şöyle der:

Âlemde, tamamı ve süfli-ulvi parçaları ile hiçbir şey yoktur ki, Allah, onun, varlığının ve sonradan olmasının sebebi olmasın. Allah, onu bilen, tedbir eden ve var olmasını irade eden olmasın.. Aksine âlemin/varlığın tamamı, O'nun takdiri, tedbiri, ilmi ve iradesi ile dir. Bu, topluca ve kısaca böyledir. **Biz her ne kadar bu vasıflardan, kelimcülerin zannettiklerini değil de, ona vasıf olması sahih olan şeyleri murat ediyorsak da..** (246)

Bir başka yerinde de şöyle der:

Sevabın ve cezanın, kelimcülerin zannettiği gibi olması caiz değildir.. Kast edilen, ona azaplar yapmak, tasmalar vurmak, onu tekrar tekrar ateşle yakmak, üzerine yılanları ve akrepleri salmak olamaz.. Çünkü bu, düşmanına zarar vermekle yahut ona kavuşacak önceki bir elemle yüreğini soğutmak, mutlu olup sevinmek isteyen yapacağı bir iştir.. Bu da Allah Teâlâ'nın sıfatında muhal olan bir şeydir..... (249) [**Mecmuatü'r-Resâil**, , Kürdistânü'l-İlmiyye Matbaası, Mısır,1328 h.]

5 Bakara:18,171

6 **Fahruddîn er-Razi**, el-Metalibu'l-Âliyye (7/255-260,263-267), Dâru'l-Kitabi'l-Arabî,1407, Beyrut.

7 **Ahmed b. Hanbel** (3/58), **Abd b. Humeyd** (933), **Buhârî** (1251), **Nesâî** (1909)

8 Tefsir-i Kebir, A'raf 79. Ayetin tefsirinde..

9 **İbn Cerîr**, Tefsir, Ahmed Muhammed Şakir tahkiki, (16/596), rivayet no:20770

10 **Kurtubî**, et-Tezkirah fî Ahvâli'l-Mevtâ ve Umûri'l-Âhireh (141, 180,181), Beytül-Efkârî'd-Devliyye, 2006, Lübnan.

11 **Teftâzânî**, Şerhu'l-Makâsîd (5/113), Âlemü'l-Kütüb,1409

12 Aynı eser (5/116)

13 Aynı eser (5/117)

14 Aynı eser (5/117)

Hikmetli Söyler

*“Kimin düşüncesi, arzusu, maksadı yemek içmek (dünya) ise;
kıymeti, bağırsaklarından çıkardığı kazurat kadardır.”*

İmâm-ı Şâfi (Rahmetullahi aleyh)

*“Dilini gıybetten, kalbini hasetten, mideni haramdan,
amelini riyadan temizle!..”*

Feridüddin Attar (Kuddise sirruhu)

*“Bir mümine faydan dokunmuyorsa bari zararın dokunmasın.
Sevindirmen mümkün değilse bari üzme.”*

Yahya bin Muâz (Rahmetullahi aleyh)

“Elinde Kur’an olanın ve onunla amel edenin sırtı yere gelmez.”

Mahmut Efendi hazretleri (Kuddise sirruhu)

*“Sultanların ve devlet adamlarının bozulması zulümle, âlimlerin
bozulması tamahkarlıkla, fakirlerin bozulması ise riya ile olur.”*

Ebû Bekir Varrak (Kuddise sirruhu)

*“Nefse hasım olan Allah’a dost olur.
Nefse dost olan ise Allah’a hasım olur.”*

Zünnûn-i Mısri Hazretleri (Kuddise sirruhu)

*“Bir bahçeye giremezsen durup seyran eyleme.
Bir gönül yapamazsan yıkıp viran eyleme.”*

Yunus Emre

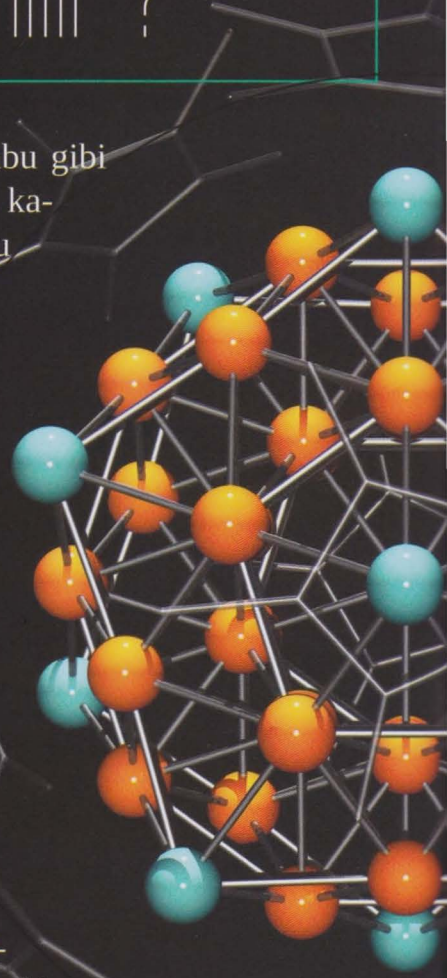
Bilim Adamlarının Dünyadaki Canlıların Tarihi ile İlgili Hesapları Ne Kadar Güvenilir ?

Prof. Dr. Volkan TUZCU
Cornell Üniversitesi
Sıdra Çocuk Hastanesi

Sık sık farklı konularda dünyanın ya da dünyadaki canlıların tarihi ile ilgili çok büyük rakamları içeren açıklamalar ile karşılaşırız. Canlı hayatın, hatta hayvanların ilk var oluş süresi için yüz milyonlarca yıl gibi rakamlar iddia ediliyor. Cübbeli Ahmet Hocaefendi'nin bazı sohbetlerinde de dile getirdiği gibi, İslami kaynaklara bakıldığında aslında Hz. Adem (*Aleyhisselam*)'in yaratılmasının üzerinden onbinlerce yıl geçmemiş olması gerekiyor. Oysa ki bulunan eski insan iskeletlerinin tarihi hesaplandığında bilim adamları çok daha uzun rakamlara ulaşıyorlar. Dolayısıyla bilimdeki bulgular ile özellikle hadislere dayanan kaynaklara baktığımızda, ciddi uyumsuzluklar var gibi gözüküyor.

Bilimsel verileri tabu gibi kabul eden gruhun kafasını karıştıran bu konuyu irdelenmeden önce genel olarak bilimsel verilere bakışımız ile ilgili bazı önemli hususlara kısaca işaret etmek istiyorum. Bilim tarihine baktığımızda farklı dönemlerde dogma, yani tartışılmaz bilgiler gibi kabul edilen birçok şeyin daha sonraki dönemlerde yanlış olduğunun kanıtlandığını görüyoruz. Evrendeki en küçüğünden en büyüğüne kadar yaratılan şeylerin temel özellikleri ile ilgilenen fizik kanunlarının bile zaman içerisinde tamamen değiştirildiğine şahit oluyoruz. Dünya düz zannedilirken bu konuda tartışma bile kabul edilmezken yuvarlak olduğunun gösterilmesi, Newton fiziğinin son derece yetersiz olduğunun Quantum fiziği ortaya çıkınca anlaşılması gibi birçok konu buna örnek gösterilebilir.

Dünyanın içindeki farklı yapıların ve dünyadaki geçmişte yaşamış insanların ve diğer canlıların yaşlarını hesaplamak için bilim dünyası uzun yıllardır radyokarbon tarihleme yöntemini kullanıyor. Bu konu adeta dogma gibi tartışılmaz bir yöntem gibi sunuluyor. Oysa ki yöntemin inceliklerine baktığımızda hiç de öyle olmadığını görebiliyoruz.

Karbon atomunun zaman içerisinde değişiminden faydalanan radyokarbon tarihleme yöntemi, canlılar gibi organik maddelerdeki karbon atomlarının emilmesinden faydalanır. Karbon-12 (C-12) ve karbon-14 (C-14), organik maddeler tarafından emilen iki karbon tipidir. Bütün canlılar her iki karbonu da çevreden karbondiyoksit yoluyla alırlar. Öldükleri zaman, artık çevreden karbon emilimi de durur. C-12 atomu çok stabil yapıdadır ve emildikten sonra değişmez. Bunun aksine C-14, son derece stabil olmayan bir yapıdadır ve canlının yapısına girdikten sonra yapısı değişmeye başlar. C-14 atomu çekirdekleri birer elektronunu kaybetmeye başlar. C-14 atomunun yapısındaki bu değişim sabit hızda gerçekleşir. C-14 ün bu şekilde sabit hızla yapısının değişerek yok olması, yarılanma ömrü olarak ifade edilen hızla tanımlanır. C-14 ün yarılanma ömrü yaklaşık 5730 senedir. Yani mesela 100 gr C-14, 5730 sene sonra 50 gr a iner. Dolayısıyla herhangi bir canlıdaki C-14 miktarına bakan bilim adamları, o canlıda ilk başta ne kadar C-14 olduğunu tahmini olarak varsayarak ve son durumda ne kadar C-14 olduğuna bakarak, o canlının

kaç sene önce yaşadığını tahminen hesaplarlar. Dikkat edilirse burada aslında büyük bir problem vardır. Evet C-14 ün yarılanma ömrünü çok iyi biliyor olabiliriz ancak eskiden yaşamış canlılarda ilk başta ne kadar C-14 olduğunu bilmeden, sadece son durumda ne kadar C-14 olduğuna bakarak doğru hesaplama yapamayız. İlk baştaki C-14 miktarını da kesin bilmemiz imkansızdır ve bilim adamları da burada sadece tahmini bir yaklaşımda bulunur. Hatta bu problemi çözmek için kullanılan dünyadaki karbon dengelenmesi ile ilgili önemli bir tezin bile geçersiz olduğu anlaşıldı. Bu teze göre dünyadaki yeni oluşan ve yok olan C-14 ün dünyanın yaşı göz önüne alındığında dengelenmiş olması gerekiyordu ki bu da karbon tarihleme yöntemi için önemli olacaktı. Önce bilim adamları bu dengenin oluştuğunu varsayıyorlardı, ancak 1960'lı yıllarda üretilen karbonun yok olandan çok daha fazla olduğu, yani dengenin oluşmadığı gösterildi. Nörobilim profesörü Dr. Bruce Brew aslında karbon yönteminin kendileri için ne anlama geldiğini şöyle özetliyor: "C-14 hesaplaması eğer bizim teorilerimize uyuyor ise o zaman bu hesabı kabul ediyoruz, eğer uymuyorsa tamamen reddediyoruz." Görüldüğü gibi son derece güvenilirlikten uzak ve tahminlere dayanan bir yöntem olduğunun açık bir ifadesi bu aslında.

Bütün bu bilgilerin ışığında, bundan sonra eski devilerdeki yapıların ve canlıların yaşları ile ilgili bilim dünyasında bir şey duyduğumuzda bunun kesin bir bilgi olmadığını bilmemiz gerekiyor. Hele iddia edilen şeyler dinimizin temel kaynaklarına aykırı ise zaten reddetmemiz gerekiyor. Tabii varsayımlara dayanılarak kullanıldığı malum olan radyokarbon tarihleme yönteminin yerine daha güvenilir yöntemlerin bulunması için müslüman bilim adamlarının da araştırmalar yapması da şart.

ZİKİRLER, DUÂLAR VE FAZÎLETLİ AMELLER

REBÎULÂHİR AYINDA KILINACAK NAMAZLAR

Üçüncü Gece (9 Aralık Pazar gününü 10 Aralık Pazartesi gününe bağlayan gece) **Namazı:** Dört rekât kılınır. Her rekâta Fâtiha Sûresi'nden sonra herhangi bir sûre okunur. Namazın ardından 40 kere:

«يَا اللَّهُ! يَا بَدِيعُ!»

“Ey **Allâh!** Ey Eşsiz Yaratan!” diye zikredilir. (Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:53)

On Beşinci Gün (22 Aralık Cumartesi günü) **Namazı:** Bugünde kuşluk namazından sonra yedi selâmla on dört rekât namaz kılınır. Her rekâta Fâtiha'dan sonra 7 kere Alak Sûresi (İkra Bismi Rabbike) okunur. Namazın ardından ise 60 kere:

«يَا مَلِكُ تَمَلَّكَتِ بِالْمَلَكُوتِ، وَالْمَلَكُوتُ فِي مَلَكُوتِكَ يَا مَلِكُ!»

“Ey yüce mülk sâhibi! Sen bütün maddî-mânevî âlemleri sâhiplendin. Maddî-mânevî tüm âlemler Senin (hepsini kaplayan) yüce âlemin içerisinde gizlenmiştir. Ey yüce pâdişâh!” diye zikreder.

Her kim bu namazı ömründe bir kere bile kılsa onun için özel bir mânevî hal hâsıl olur (mânâ âleminde hissedar olur) ve kendisine yetmiş bin yıllık ibâdet sevâbı yazılır. (Muhammed ibnü Hatîriddîn, el-Cevâhiru'l-hams, sh:53)

ZÂLİMİN HELÂKİ İÇİN SABAH NAMAZINDAN SONRA OKUNACAK DUÂ

Havâss ulemâsının reîsi kabul edilen büyük velî **Ahmed el-Bûnî** (Kuddise Sirruhû) **Hazretleri**'nin beyânı vechile; her kim sabah namazını kılar ve oturduğu yerini değiştirmeden ve kimseyle konuşmadan yüz kere:

“Rahmân ve Rahîm olan **Allâh**'ın adıyla (duâ etmeye başlıyorum)! O pek yüce ve çok büyük olan **Allâh**'ın yardımı olmadan hiçbir ibâdete kuvvet ve hiçbir günahdan dönüş imkânı yoktur. Yâ **Kadîm** (varlığının başlangıcı olmayan)! Yâ **Kâim** (bütün işleri yöneten)! Yâ **Dâim** (ebediyyen var olacak olan)! Yâ **Ferd** (tek olan)! Yâ **Vitr** (bir olan)! Yâ **Ehad**! Yâ **Samed** (kimseye muhtaç olmayan)! Yâ **Hayy** (diri olan)! Yâ **Kayyûm** (her varlığı ayakta tutan)! Yâ **Kerîm** (ey benim isteğimi verecek kadar kerem sâhibi)! Yâ **Rahîm** (ey beni bu dardan kurtaracak kadar merhamet sâhibi)!

Ey dayanağı olmayanların mesnedi! Ey ancak Kendisine istinâd olunacak Zât! Ey doğurmamış, doğrulmamış ve Kendisine hiçbir şey denk olmamış Zât! Ey celâl ve ikrâm sahibi!” ism-i şerîflerini okursa **Allâh-u Te‘âlâ**’dan hangi murâdı olursa olsun, neyi dilerse o isteği o anda yerine getirilir. Özellikle bir zâlîme bedduâ edilirse netîce hâsıl olur. (*Ahmed el-Bûnî, Şemsü’l-me‘ârifi’l-kübrâ, 1/50; Ahmed ed-Diyarbî, el-Mücerrebât, sh:37*)

Faydalı Mâlûmât

1) İmâm-ı Şercî (*Kuddise Sirruhû*) bu zikirden sonra hâcet duâsının secdede yapılması kaydını bâzı ulemâdan nakletmiştir. (*eş-Şercî, el-Fevâid, sh:46; Hasen el-‘Attâs Bâ‘alevî, el-Kirtâs, 1/282*)

Dolayısıyla zikreden kişi bir hâcet secdesi yaparak isteğini **Allâh-u Te‘âlâ**’ya arz etse kabûl bakımından daha süratli olacaktır.

Mühim bir uyarı: Bu secdede hâcetini Arapça ibâreyle arz etmek hiç şüphesiz daha fazîletli ise de, bu secde namaz hâricinde yapıldığı için Türkçe duâ etmek de câizdir.

2) Mukâtil ibni Süleyman (*Rahimehullâh*): “Ben **İsâ** (*Aleyhisselâm*)ın kendileriyle ölüleri diriltmiş olduğu esmâ-i şerîfeyi kırk yıl boyunca aradım ve sonunda ilim ehlinden olan sâlih bir zatta bu isimleri buldum ve öğrendim.” demiştir.

Sonra da aşağıda zikredeceğimiz esmâ-i şerîfeyi saymıştır ki aynı isimler hakkında **Mukâtil ibni Mücâhid** (*Rahimehullâh*) da şöyle dikkat çekici mühim bir beyanda bulunmuştur: “Her kim sabah namazından sonra oturup bu isimleri yüz kere okuduktan sonra **Allâh-u Te‘âlâ**’dan bir hâcetini (dileğini) ister de gerçekleşmezse, **Mukâtil**’in ölüsüne de dirisine de lânet etsin.”

Bu söz **Mukâtil ibni Hayyân** (*Rahimehullâh*)dan da nakledilmiştir. (*Ahmed el-Bûnî, Şemsü’l-me‘ârifi’s-suğrâ, 48, 66-67, Şemsü’l-me‘ârifi’l-kübrâ, 1/50; en-Nebhânî, Se‘âdetü’l-dâreyn, sh:591*)

3) Buna benzer yine sabah namazından sonra yüz kere okunması hâlinde hâcetin mutlakâ yerine geleceği, gelmezse geride isimleri geçen bu zatların kendilerine lânet edilmesini göze alacak kadar teminat verdikleri bundan daha kısa bir zikir mevcuttur ki dergimizin 2016 Ağustos sayısında sizlere arzedilmişti.

Zikirlerin Okunuşu:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، يَا قَدِيمُ، يَا قَائِمُ، يَا دَائِمُ، يَا فَرْدُ، يَا وَثَرُ، يَا أَحَدُ، يَا صَمَدُ، يَا حَيُّ، يَا قَيُّوْمُ،

يَا كَرِيمُ، يَا رَحِيمُ، يَا سَنَدَ مَنْ لَا سَنَدَ لَهُ، يَا مَنْ إِلَيْهِ الْمُسْتَنْدُ، يَا مَنْ لَمْ
يَلِدْ وَلَمْ يُوَلَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُؤًا أَحَدٌ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ!»
(100 kere)

HER GÜN YEDİ KERE OKUYANIN HASTALIKLARDAN MAHFÛZ OLUP, KENDİSİNE ALLÂH-U TE‘ÂLÂ‘YA VUSLAT VE HUSN-Ü HÂTİME MÜYESSER OLACAK ZİKİRLER

İmâm-ı Yâfi‘î (*Rahimehullâh*) **“Ravdu’r-rayâhîn”** isimli eserinde meşâyıhdan bir zâtın şöyle anlattığını nakletmiştir:

“Çok şiddetli bir hastalığa yakalandım, o derece ki kendimden ümit kestim, beni gören de benden ümit kesti. O sırada bulunduğum hâlin en şiddetli ve sancılı dönemindeyken bir cumâ gecesini rüyamda şöyle gördüm:

Bir adam yanıma gelip başımın ucunda oturdu, onun ardından da birçok halk yanıma girdi, girdikleri zaman kuşlara benziyorlardı, oturduklarında âdemî sûretine (insan şekline) dönüştüler.

Böylece birçok halk bulunduğum odaya girmeyi sürdürdüler, benim gözüm hep kapıya doğru idi, onların girmesi bitince başucumda oturan zat başını kaldırarak: **‘Ben bu beldeye üç kişiyi ziyâret için geldim, birisi budur.’** diyerek eliyle beni işâret etti.

Sonra: **‘Diğeri Sâlih el-Hulkânîdir.’** buyurdu, ben o zâtı daha önce tanımıyordum, bir de üçüncü olarak ismini söylemediği bir kadından bahsetti. Sonra o zât elini yanımın üzerine koyarak:

«بِسْمِ اللَّهِ حَسْبِيَ اللَّهُ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اِعْتَصَمْتُ بِاللَّهِ فَوَضْتُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ
مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.»

‘Allâh’ın adıyla! Allâh bana yeter! Ancak Allâh’a tevekkül ettim, ancak Allâha sığındım, işlerimi Allâh’a ısmarladım, Allâh ne dilerse o olur, Allâh’ın yardımı olmadan (hiçbir şeye) güç bulunmaz.’ dedi. Sonra bana:

«اِسْتَكْتَرْتُ مِنْ قِرَاءَةِ هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَإِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ سَقَمٍ وَفَرَجًا مِنْ كُلِّ غَمٍّ وَكُزْبَةً
وَنَصْرًا عَلَى كُلِّ عَدُوٍّ وَأَوَّلُ مَنْ تَكَلَّمَ بِهَذِهِ الْكَلِمَاتِ حَمَلَةَ الْعَرْشِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
حِينَ أَمُرُوا بِحَمْلِهِ وَلَا يَزَالُونَ يَقُولُونَ ذَلِكَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.»

‘Bu kelimeleri okumayı çok yap, zîrâ şüphesiz bunlarda her hastalıktan şifâ, her gam ve kederden kurtuluş, her düşmana karşı nusret (yardım) vardır. Bu kelimeleri ilk söyleyenler Hamele-i Arş’dır (Arş’ı taşıyan meleklerdir (Aleyhimü’s-Salâtü ve’s-Selâm)).

Onlar Arş’ı taşımakla emroldukları zaman (O’nun ağırlığına dayanabilmek için) Allâh-u Te‘âlâ onlara bu kelimeleri söylemelerini ilhâm etmiştir ve kıyâmet gününe kadar bu kelimeleri söylemeye devâm edeceklerdir.’ buyurdu.

O sırada o zâtın sağında bulunan bir adam: ‘Yâ Rasûlellâh! Bu kelimeleri düşmanla karşılaştığında söylerse ne olur?’ diye sorunca:

«بَخِ بَخِ بَخِ فَتَحْ وَنَصْرٌ وَبُشْرَى.»

‘Ne iyi, pek iyi, çok iyi olur. Feth, nusret (yardım) ve (zafer) müjde (si nasîb olur.)’ buyurdu. Ben o zâtın Ebû Bekr es-Sıddîk (Radiyallâhu Anh) olduğunu düşünerek: ‘Yâ Rasûlellâh! Bu Sıddîk mıdır?’ deyince:

«هَذَا عَمِّي حَمَزَةٌ.»

‘Bu benim amcam Hamza’dır.’ buyurdu. Sonra mübârek eliyle solunda bulunanları işâret ederek:

«هُؤُلَاءِ الشُّهَدَاءُ.»

‘Bunlar şehitlerdir.’ buyurdu. Sonra arkasındakileri göstererek:

«هُؤُلَاءِ الصَّالِحُونَ.»

‘Bunlar da sâlih kimselerdir.’ buyurdu, sonra yanımdan çıktı. Birden uyanıverdim, bir de ne göreyim, hastalığımın sıyrılıp çıkmışım. Böylece ben hayâtımdaki en sıhhatli zamânım gibi sabaha çıktım elhamdülillâh.” (Habîb ‘Alî ibnü Hasen el-‘Attâs Bâ‘alevî, el-Kırtâs, 1/419; es-Safûrî, Nüzhetü’l-mecâlis, 1/93)

Faydalı Mâlûmât

1) Yemen sâdâtından Habîb Abdülbârî ibni Aydarûs (Rahimehullâh)ın beyânı vec-hile; bu altı kelime Hamele-i Arş’ın (Arş’ı taşıyan meleklerin gökleri, yerleri kaplamış olan o büyük Arş’ı taşıyabilme kuvveti kesbetmek için okudukları) duâlarıdır ki selef-i sâlihîn onları hiç terk etmezdi. (Habîb Zeyn, en-Nücümü’z-zâhira, sh:77)

2) Üstâdımız Mahmud Efendi (Kuddise Sirruhû), Şeyhi Alî Haydar Efendi (Kuddise Sirruhû)nun kuyûdât (kayıtlar)ından kendi el yazısı ile derlediği mecmûasında bu konuda:

‘Bu zikirler yevmiyyen (her gün) yedi defâ kırâat oluna ki biemrillâhi te‘âlâ ve lutfihî (buna devâm eden kişi) marazdan mahfûz olup (hastalıklardan korunup, kendisine) vuslat-ı ilellâh (Allâh-u Te‘âlâ’ya mânen kavuşma) ve husn-ü hâtime (îmanla bitecek güzel son) müyesser olur.’ diye yazdıktan sonra: ‘Yine Efendi Babamız’ın yazısı (ndan alınmış) dır.’ diye kayıt düşmüştür.

Mahmud Efendi Hazretleri'nin El Yazısı

بومبه ٧ دفعه قرأت اولنه (بسم الله حسی ربی توکلت علی الله
اعتصمت بالله فوضت امری الی الله
ما شاء الله لا حول ولا قوة الا بالله خیراتیق بابازن یازیر

بامر الله تعالی ولطفه مرصدا ره محفوظ اولوب
و حسن خانم اور و صحت الی الله
میسر اور

3) Bu zikirlerin lafzı hakkında birkaç rivâyet mevcut olup ârif-i billâh **Abdülbârî** (*Kuddise Sirruhû*)nun rivâyetinde “Rabbiyellâh” ziyâdesi bulunmaktadır.

Alî Haydar Efendi (*Kuddise Sirruhû*)dan gelen nakilde ise “Lâ havle...” ilâvesi mevcuttur. Dolayısıyla ihtiyâten zikirlerin birlikte okunması münâsip olacaktır.

Zikirlerin Okunuşu:

«بِسْمِ اللَّهِ، رَبِّيَ اللَّهُ، حَسْبِيَ اللَّهُ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اِعْتَصَمْتُ بِاللَّهِ، فَوَّضْتُ
أَمْرِي إِلَى اللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.»

(7 kere)

